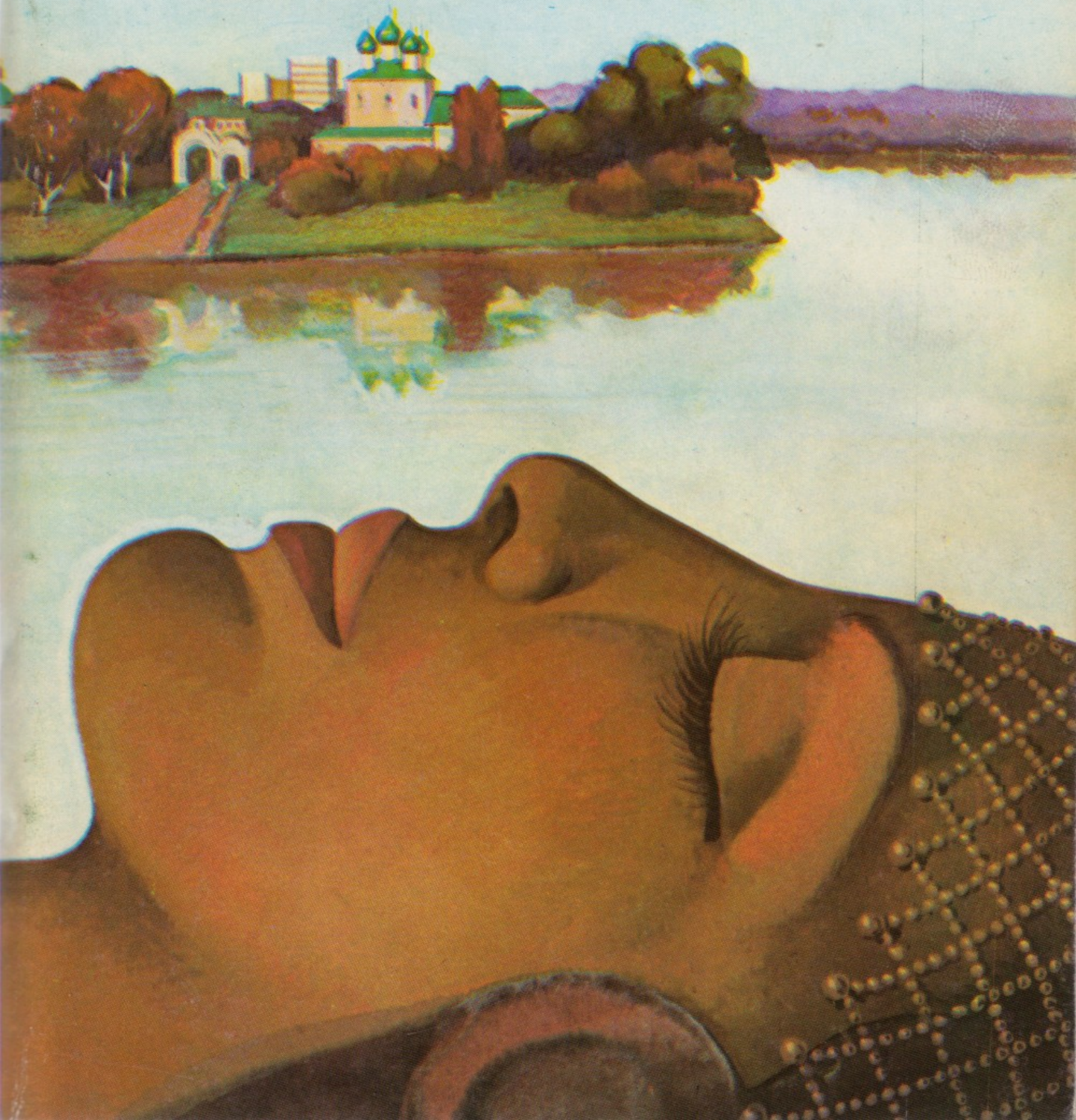

БМБАНТЕКА • ГАЛАКТИКА
БМБАНТЕКА • ГАЛАКТИКА
БМБАНТЕКА • ГАЛАКТИКА

КИР БУЛИЧОВ

ГУСЛЯРСКИ ИСТОРИИ

КИР БУЛИЧОВ ГУСЛЯРСКИ ИСТОРИИ

Превод: Донка Станкова

chitanka.info

В тази книга няма да намерите технократски описания на бъдещето или на чужди светове, нито страховити видения на планетарна катастрофа. Обект на тези изящни съвременни приказки е човекът — от миналото, днешният и бъдещият — с неговото отношение към другите хора, науката и някои жизнено важни въпроси, които Земята днес решава. Творенията на този забележително културен автор, често проникнати от весел хумор, завладяват със своята динамика и с неотменната сериозност на идеите си.

АГОП МЕЛКОНЯН ЧОВЕКЪТ С ДВЕ ЛИЦА

Ако попаднете в Москва и пожелаете да се срещнете с автора на тази книга, не търсете в никакви указатели и справочници името на Кир Буличов — такъв човек просто няма. На „Большой тишинский“ живее един симпатичен млад мъж, който претендира да е измислил страната Гуслария и нечудните чудеса в нея. И ако решите да го посетите, на табелката пред апартамента му ще прочетете: „Игор Всеволодович Можейко“.

Игор Всеволодович и Кир Буличов наистина имат доста общо помежду си. В същност приличат си дори поразително, просто Можейко е роден много по-рано.

Но нека разкажем всичко по реда му.

Игор Можейко е роден в 1934 година. Завършва Института за чужди езици и през 1957 година е изпратен като преводач в далечната и екзотична Бирма. Когато търсел квартира в Рангун, направило му впечатление, че един апартамент се предлага много по-евтино. Обяснили му, че там живее много шумен и коварен нат (дух, призрак). Можейко не се поколебал да я наеме. И вероятно точно този нат покъсно прави хитрата шега... Нека не бързаеме.

Повече от две години Можейко живее и работи в Бирма, изучава уникалната култура на тази древна страна, а когато се завръща в родината си, постъпва в Института по източни култури. В 1965 година той защитава дисертация „Паганската държава“ — за историята и културата на средновековна Бирма. Като учен-изтоковед Игор Всеволодович изключително много пътува — бил е в Гана, Индия, Ирак, Египет и много други страни. Ту е сред някое африканско племе на тропика, ту на конференция по въпросите на будизма в Улан-Уде, обхожда Памир, крачи по арктическите ледове, пие кафе на вашингтонското летище, разглежда красотите на Париж...

Съвсем в духа на академизма Можейко пише трудове за древните източни езици, монография за будистките общини, за Втората световна

война в Югоизточна Азия, няколко десетки научни статии в най-реномираните съветски и чуждестранни списания по проблемите на източните култури. Едновременно с това този неуморим, пътешественик е и блестящ журналист — написва книгата „Това е Гана“, разказва за своя живот в Бирма в „Пет хиляди храма на брега на Иравади“ и в „Не само памет“. Той е един от най-активните сътрудници на географското списание „Вокруг света“ и с бележник и фотоапарат разказва на милионите си читатели за безкрайните скитания по нашата планета.

Учен, пътешественик, журналист — какво повече би могъл да желае от себе си Можейко? Но въпреки това лукавият бирмански нат не му дава покой, сякаш невидимо го води напред, към нещо ново и непознато. В един съдбовен ден Игор Всеволодович вижда на корицата на списание „Искатель“ нарисован динозавър в кутия. Древният източен призрак сам му донася пишещата машина, поставя я пред него и Можейко не издържа на изкушението — написва първия си фантастичен разказ „Когато динозаврите измряха“. Той е публикуван в брой 1 от 1971 година на „Искатель“, а над него стои името Кир Буличов.

Ще попитате: а кой е Кир Буличов? Буличов е просто отмъщението на бирманския призрак, който разделя авторитетния учен на две. Едната половина си остава учен-изтоковед, журналист и популяризатор на древната история, а другата половина става писател-фантаст. И за да е отмъщението по източно лукаво, втората половина получава и ново име — Кир Буличов.

Но откъде идва това странно име? Още повече че зад „Кир“ често се появява и точка, което според мнозина е просто неграмотно съкращение на името Кирил (самият Буличов понякога шеговито поддържа тази версия). Не, читателю, истината е много по-необикновена. Кир е просто мъжкият вариант на името на жената на Можейко, която се казва Кира, а Буличов е моминската фамилия на неговата майка. Това е всичко.

Не е чудно, че един 37-годишен учен с много трудове и книги започва да пише фантастика — та нали до този момент той е живял с древната история, култура и религия на Изтока, които за нашия съвременник звучат като пъстра и омагьосваща приказка. Онзи, който е съзрявал прелестните пагоди, който е размишлявал върху

философията на Буда и е крачил по свещените места на героите от „Хиляда и една нощ“, не може да не пише модерни приказки. Чудното е друго — че въпросният учен се хвърля в калейдоскопичния свят на фантастиката със същата онази неуморима страст и поразително трудолюбие, които дотогава го принуждаваха да скита по всички кътчета на планетата. Защото двуединството Можейко-Буличов, изглежда, изобщо не познава състоянието на покой. Изглежда, Можейко-Буличов изобщо не почива, не спи, не пилее нито минута напразно.

А как иначе да си обясним, че за десетина години той написва толкова, колкото други писатели мечтаят да напишат за цял живот? При това произведения, които веднага го поставиха в челните редици на социалистическата фантастика, които са преведени и се превеждат на много езици.

Буличов има разкази във всички периодични издания, които печатат фантастика. Написал е книгите „Чудеса в Гуслиярия“ (1972) и „Хора като хора“ (1975), романа „Последната война“, повестите „Закон за дракона“, „Задграничната принцеса“, „Нужна е свободна планета“, „Островът на ръждивия лейтенант“, „Умението да се хвърля топка“, „Похищението на чародея“, „Чужда памет“, „Земетресение в Лигон“, детските романи „Момиченцето от Земята“ и „Сто години напред“, а сигурно и още толкова.

И обърнете внимание — без да прекъсва своята научна дейност! Защото негови научни статии продължават да излизат във „Вопросы истории“ и в другите издания на Академията на науките на Съветския съюз. И без да прекъсва своята публицистично популяризаторска дейност! Защото по същото време издаде няколко такива книги, една от които с история на морското пиратство в Индийския океан. И без да прекъсне своите безкрайни пътувания по света!

Но Можейко-Буличов има още едно лице, този път безименно — лицето на хобиста. Започва с колекционирането на икони, но изоставя това занимание, когато става снобска мода. След това е нумизмат, събирач на ордени, на еполети, на военни шапки и всякакви кавалерийски и пехотински снаряжения. Домът му е цял музей. При това не само ги събира, но и пише научни изследвания върху своите колекции, при това за академичната периодика.

Според специалистите Буличов има най-добрата колекция в света от предмети от Бухарския емират. И още една колекция: от кивери, каски и шлемове, оръжия и други предмети от времето на войната на Наполеон с Русия. И още една: от портрети от руски художници от XVIII и XIX век. Той е член на американския съюз на нумизматите и единственият чужденец, членуващ в канадското „Дружество на брадатите нумизмати“.

И освен това — книги! Какви ли не, откога ли не, по какво ли не. На безкрайни етажерки в три редици, под масата, под леглото, под дивана. Самият Буличов признава: „Случва се да търся някоя книга с часове, а на края отивам в библиотеката.“

Такъв е Можейко-Буличов. Човек на действието, човек на движението, безкрайно влюбен във всичко, което може да даде малко информация за мозъка.

И в добавка — първокласен творец, великолепен разказвач на съвременни приказки, на весело-тъжни истории, които покоряват със своята простота, непретенциозност и изящество.

Сигурно е трудно да носиш такъв дух в себе си. Но така се пада на всеки, който не слуша добрите съвети и наема квартира, населена с лукави източни призраци.

ТАКАН ЗА ДЕЦАТА НА ЗЕМЯТА

Таканът беше уловен на границата на Голямото плато, там, където сивите непроходими джунгли отстъпват място на редки гъсталаци от люлякови дървета, които излъчват остра миризма на камфор и етер. Тези дървета имат дълги отровни бодли и ако непредпазлив пътник пренощува в гъсталака, той няма вече да се пробуди. До платото не достигат влажните сиви мъгли и снежните върхове на Облачния хребет се виждат по всяко време.

Кански ловци уловили такана и го закарали в селцето край водопада, като завързали краката му за дълги жилави клони. Той не можел още да лети. Не го доубили, защото една нощ през зимата в селото пристигнал началникът на поста в Дарк и им казал, че за жив такан могат да получат много пари.

Раната на плешката на такана бързо зараснала, но той не избягал в гората. Малък бил, нямал още и година, пасял извън селото с дългоногите и вечер се прибирал с тях в заграденото място. Дъщерята на старейшината му давала да ближе сол и се грижела дългоногите да не го закачат. Старейшината впрегнал скокливия червей и заминал за Дарк. Казал им, че ловците са уловили такан и чакат големи пари. Началникът на поста пратил съобщение в столицата и така аз научих за това. Старейшината си заминал за селото, след като проиграл всичките пари, които бил взел, за да купи дрехи, и преди да потегли, се закълел на планинските духове, че на такана няма да му се случи нищо лошо.

Това беше първият жив хванат такан. Преди десетина години ботаникът Гуляев, пътешествувайки по Голямото плато, видял в пещерния храм на Синьото слънце кожа на непознато животно. Кожата била стара, отъркана, на места гъстата златиста козина била протрита. Върху кожата тържествено седял водачът на сектата. Гуляев се интересуваше от орхидеята Окса, нищо и никакво наглед растение с бели петолистни цветове, чиито корени съдържат паулин. Паулинът действа да не спиш близо месец, без да има странични вредни явления. Сектата Синьото слънце се славеше с многодневните си

бдения и затова в Дарк посъветваха Гуляев да поговори с нейния водач. Водачът се престорил, че нищо не знае за орхидеята, но в замяна на това разказал на ботаника, че животното, чиято кожа се харесала на госта от Земята, се среща високо в планините и не може да бъде уловено живо. То се нарича такан и злите духове на планините бдят над него. После водачът на сектата казал нещо на послушника си, той донесъл прозрачна тънка пластинка и казал, че това е парче от крило на такан. Щом се затоплело, таканите летели, а есен хвърляли крилата си. Гуляев забравил за орхидеята и предложил добра цена за кожата и парчето от крилото. Но водачът на сектата не искал да се раздели с тях, само позволил да ги фотографият.

Аз бях видял на снимка кожата и крилото още на Земята. Гуляев я донесе в зоологическата градина. Тя беше доста голяма, послушникът държеше прозрачната пластинка, слънцето се отразяваше в нея и моята дъщеря Алиса каза: „Те сигурно от това правят стъкла за прозорците си.“

Докато бях на Зия, аз събрах хубава колекция, в нея най-много бяха скокливите червеи и в музея ме уверяваха, че те отлично ще се аклиматизират на Земята и че като товарен транспорт са незаменими. Но аз имах някакво предубеждение относно пътуването с червеи и се страхувах, че моите съотечественици ще бъдат на същото мнение. Проучих всичко, което бе възможно, за такана, но то не беше чак толкова много. Той наистина не фигурираше в нито една колекция на планетата и мнозина зоолози го смятаха за легенда. Помогнаха ми да разглася в планинските области обещанието за щедра награда, ако бъде уловен такан. И след два месеца пристигна съобщението, че е уловен млад такан. Това беше изключителен късмет.

До селото ме придружи началникът на поста в Дарк. Старейшината беше излязъл да ни посрещне до селската ограда. И четирите му ръце бяха украсени с каменни

гривни. Подир него вървяха ловци с къси копия.

Само за един месец таканът бе пораснал и настигнал своите дългоноги връстници. Той позна старейшината и се приближи до него, щом той го повика. Вирнал глава, таканът ни гледаше с големите си златисти очи. Беше много мил и на мен дори ми стана мъчно, че на Зия не знаят онази приказка. Излиза, че въпреки всичко тя съществува на шестнадесет парсека^[1] от Земята.

Протегнах ръка да помилвам такана и старейшината ми каза:
— Той е добър.

На него много му се искаше таканът да ми хареса.

Останахме да нощуваме в селото. Посред нощ дишането ми се затрудни и аз се събудих. Дотътрах се до куфара и извадих кислородната маска. Докато се оправя с нея, се разсъних и излязох навън. У лицата опираше в заграденото място за добитъка и аз видях такана. Той също като мен не спеше. Стоеше до оградата и гледаше към синкавите на зазоряване планини. Козината му леко проблясваше. Чул стъпките ми, той обърна глава към мен. Спрях се, поразен от някаква увереност, че таканът ей сега ще заговори. Изведнъж почувствувах угризения, че го бях лишил от планините, че се готвя да го кача в тесния кораб и да го закарам на Земята. Но веднага се постарях да прогоня тази мисъл. Та нали в зоологическата градина животните живеят по-дълго, отколкото на свобода.

— Спи — казах му аз. — Предстои ни дълъг път. Тебе те очакват.

Таканът въздъхна и пристъпи от крак на крак.

Дадохме на старейшината една хилядарка. Точно толкова, колкото беше поискал. Наложих се да дадем още четири хиляди на даркското началство. Старейшината съжали, че бе поискал малко. Казал беше „хиляда“, защото не очакваше, че ще се намерят същества, способни да дадат толкова пари за един такан.

Не можахме същия ден да откараме такана в Дарк. Всъдеходът беше малък. Всички други заминаха, а пък аз останах да чакам голяма кола. Бях взел кинокамерата и целия ден снимах такана, дечурлигата, които вървяха по петите ми, и стареца Сопа. Той има две ръце повече от другите ловци от същото племе и ми напомняше шесторъкия Шива. Старецът седеше до вратата на колибата си и прижумял равнодушно, гледаше обектива. Радвах се, че поостанах в тези места. Над селото се издигаха сивосинкави планини, под бора на площада беше поставен дървен идол, целият мазен от лой. Едната му част се беше пропукала и бе завързана с мръсен парцал.

Уморях се много бързо, но почти не ползвах кислорода. През нощта ме измъчи кошмарен сън — таканът уж отишъл в планините и аз се катеря през отровните бодли подир него и не мога да го настигна. А очите ме болят от блещукането на козината му. После таканът излита

към облаците, а крилата му, подобни на крила на водно конче, отадалеч приличат на синкава мъгла.

Ловците отидоха в гората да търсят змей и ме взеха със себе си. Гората беше пуста и тиха като през есенно време. Вече няколко седмици не беше валил дъжд. Издъхналата трева шумолеше под краката ни. Набрах си букет от дребни розови цветя. Те миришеха на гнило и на пипане цветовете им бяха влажни. Искаше ми се да си изсуша цветя за спомен, но до вечерта те се стопиха.

След два дена пристигна голяма кола с клетка. Половин час преди тя да се покаже на площада, се чуваше тежкото дишане на мотора ѝ, който с усилие преодоляваше изкачването. Искаше ми се още да остана в селото и аз лелеех надеждата, че моторът ще се повреди. Искях всяка сутрин да гледам сивосинкавите планини. Отидох при такана да го огледам още веднъж преди заминаването.

Дъщерята на старейшината, която не ме обичаше, защото щях да откарам такана, ни махна с ръка, когато колата завиваше при последната къща. Клетката се поклащаше при завоите и таканът пристъпяше бързо от крак на крак, за да запази равновесие.

В самолета таканът стоеше до мен, сложил топлата си глава на коленете ми, и очите му бяха тъжни. Устните му мърдаха, сякаш ми шепнеше нещо, а аз го успокоявах, като го почесвах по полегатото чело.

На столичното летище неочаквано много хора посрещнаха самолета. Сред тях имаше високопоставени чиновници, представители от други планети и любопитни хора. Пръв до самолета дойде директорът на зоологическата градина. Нямахме търпение да види такана. Той би предпочел да го задържи при себе си, но даркските власти го бяха продали на Земята и правителството не възразяваше. То искаше таканът да бъде подарък на Земята. Всички вярваха, че сега, когато вече нямаше съмнение в неговото реално съществуване, ще могат да набавят още няколко екземпляра за себе си.

Слязохме с такана по стълбата на пластмасовата листовка настилка и посрещачите идваха при нас и го милваха по топлия коприненомек хълбок. Таканът търпеливо чакаше да го заведат на по-прохладно. В долината му беше задушно, горещо и хълбоците му тежко се повдигаха.

Настаниха го в климатизираната стая на космическата служба. Искахме той да се аклиматизира и да укрепне преди предстоящото пътуване.

Таканът посърна. Отказваше да яде непознатата му трева. Аз всеки ден досаждах на химиците, които търсеха да изнамерят подходяща храна за пленника. Вечер до стаята се трупаха посетители. В столицата беше станало модерно да се ходи при такана. Аз гледах да не пускам гостите. На такана му бяха омръзнали посетители.

Бях се привързал към него. Струваше ми се, че в сънищата си вижда сивосинкавите планини и далечните снежни облаци.

В столицата беше горещо. Още в зори перестите облаци се стопяваха и навън виснеше ситен сив прах. Свикнах да работя в стаята на такана. Там беше по-прохладно. Понякога той ставаше от пресъхналата настилка, идваше при мен, заставаше зад гърба ми и старайки се да не ми пречи, гледаше как пиша на машината.

Корабът от Земята закъсняваше. Аз изпрацах тревожни телеграми, уведомявах ги за критичното положение на ценните животни. Свързочниците от космическата станция ме познаваха добре и мислеха, че съм гъбав с пари. Аз сгъвах квитанцията, мушвах я в джоба и чаках съботата, когато можех да посетя нашето представителство, където потният, ядосан счетоводител ми наброяваше необходимата валута за издръжката на животните, на зоолога и на мен самия. Счетоводителят ужасно се страхуваше от червеите и гледаше да не излиза навън, все мислеше, че някой от тях ще скочи върху него. Придумвах го да дойде да види такана, но той не се съгласяваше и само повтаряше, че вече съвсем бил забравил детските приказки.

Понякога вечер си разговаряхме с такана. По-точно говорех аз, а той се съгласяваше или не се съгласяваше с мен.

— Слушай — казвах аз. — Ние трябва да правим хората щастливи. Такава е нашата задача. Моята и твоята.

Таканът навеждаше встрани глава. Не ми вярваше. Миглите му, дълги и прави като шпаги, се кръстосваха, когато примижаваше.

— Децата трябва да вярват в приказките — казвах аз. — Те те очакват, защото ти си приказка. За тях ти си олицетворение на доброто и верността. Хайде да заминеш с мен на Земята. Много те моля.

— Добре — каза веднъж той. Бяха му пораснали вече крила. Сърбяха го и той беше изподрал грапавите стени на стаята.

— Представяш ли си — казвах аз. — По всички канали на телевизията ще съобщят, че си пристигнал. И всички ще дойдат да те видят.

Таканът сложи тежката си топла глава на коленете ми.

— Нашата трева ще ти хареса. Тя е същата като във вашите планини.

Градът се задушаваше от горещите мъгли. Те пречеха на дишането. При мен дойде директорът на зоологическата градина. Пийваше си от земната лимонада и ми разказваше подробно за трудностите в работата си, за болестите по хищните цветя и за потомството на триглавия змей. Слушах го разсеяно и си мислех, че ще се наложи да дам такана в зоологическата градина. Временно.

Изпратих на Земята още две „светкавични“. От нашето представителство ми позвъниха, че пътническият рейсов кораб „Орион“ променил курса си, за да мине да ни вземе. Корабът ще пристигне в столицата най-рано след две седмици. Трябва да го изчакаме.

Получих писмо от дъщерята на старейшината. Написал го беше писарят в Дарк, на пазара. Пишеше ми, че баща ѝ разделил една стотарка между ловците, а останалите деветстотин внесъл в банката в Дарк. Старецът беше пестелив. На всеки ловец се беше паднало по десетачка и те сигурно ги бяха проиграли на пазара. Пишеше ми още, че ловците били забелязали следи на стари такани, но те отлетели.

Отговорих ѝ, че таканът е добре, а когато пристигне корабът от Земята, ще бъде още по-добре. Молах я да не се тревожи, защото аз постоянно се грижа за него.

Изпратихме такана в зоологическата. Той съвсем беше отпаднал и едва се дотътра до зелената горичка сред заграденото място, където живееха космати птици. Те понасят горещините, защото живеят в горещи вулканични блата. Директорът окачи на входа на зоологическата обява, на която пишеше, че посетителите могат да видят единствения заловен жив такан, докато още не е изпратен на Земята.

В оградената площ растяха дървета и имаше малко блато със затоплена вода. В тинята на това блатце се развъждаха косматите

птици и от време на време от водата изскачаше триръка риба. Птиците се биеха и врецяха.

В зоологическата идваха цели семейства и оставяха пред вратите червеите, с които пристигаха. Те носеха килимчета и тенджери. Посетителите разглеждаха златистото петно в сянката на дърветата, но по-интересни им бяха косматите птици, защото приказките на Земята и на Зия са съвсем различни. В техните приказки например главни герои бяха огнените змейове и косматите птици.

Директорът на зоологическата беше доволен. Много му се искаше таканът да остане завинаги при тях. Той обичаше работата си и беше добър зоолог.

След като закусваха на тревата, посетителите отиваха при пеещите змии, суетливи и немузикални. Те подражаваха на хората и посетителите се мъчеха да определят на какво прилича това. И се смееха. Понякога дечурлигата замерваха такана с камъчета, за да го накарат да стане и да отиде до оградата. Те го дразнеха и го наричаха дългоног. Той не ставаше. Когато отивах при него, въздишаше и се мъчеше да повдигне крилата си, които почти не се забелязваха в сянката. В такива моменти край оградата се трупаха много хора, защото аз бях къде по-голямо чудо от такана. Дечурлигата си мислеха, че и аз съм екзотично животно, нали имах само две ръце и две очи, но мен не ме замерваха с камъчета.

В три часа през нощта телефонът в стаята ми зазвъня. Директорът на зоологическата, объркан от тревога, ми съобщи, че таканът е много зле. Изкрещях в слушалката, че веднага тръгвам. Запалих лампата на масата, но от вълнение ръцете ми не улучваха ръкавите на ризата.

На такана му станало лошо още преди да бъде затворена зоологическата, но директорът се надявал да го излекува сам и не ми позвънил. Страхувал се да не си помисля, че те са виновни за заболяването на животното.

Дълго тичах по нощните улици, като се спъвах в пукнатините на паважа, подхлъзвах се в локвите, плашейки гущерите и слепите змии. При вратите ме посрещна един служител и средното му око беше затворено — види се, му се спеше. Не можах да разбера какво ми казва и затичах по нанагорнището покрай клетките с червеите и покрай

заградените площи, където, разбудени от моите стъпки, сновяха черни сенки.

Таканът лежеше в кабинета на директора, а той самият в бяла престилка седеше до масата, отрупана с шишенца, ампули, кутийки. Директорът беше разтревожен, но аз нямах време да го успокоявам.

Очите на такана бяха покрити с бели ципи като при птиците. Той дишаше рядко, с хрипове и от време навреме по козината му пробягваше тръпка. И тогава ситно-ситно тропаше по пода с белите си копитца.

Помислих си, че преди да умре, таканът вижда сиво-синкавите планини, но аз не ще успея да го върна обратно.

Козината му беше все така мека и топла под дланта ми, но аз знаех, че до разсъмване ще изстине. Не можех да го застрелям, нали бяхме приятели.

Неочаквано таканът отвори очи, сякаш искаше да се сбoguва с мен. Но той гледаше към вратата, а не към мен. Там стоеше дъщерята на старейшината.

— Ето ме и мен — каза тя. — Разбрах по писмото, че на такана му е зле. Донесох планинската трева. Когато са болни, дългоногите ядат тази трева.

Момичето смъкна от рамото си чувала, от който из стаята се разнесе тънък аромат на планински ливади и вятър.

Таканът каза нещо на момичето и то извади от чувала сивосинкави като планините цветя...

Дъщерята на старейшината дойде на космодрума да ни изпрати. През двата дена, които прекарахме с нея край болния такан, ние се сприятелихме и тя ми повярва, че таканът трябва да замине с мен на Земята.

Той не беше още укрепнал, но когато стюардесата на „Орион“ видя как тримата слязохме на космодрума, извика от възторг, а аз му казах:

— Ето виждаш ли, нали ти казвах.

— Ще събудя пътниците — каза стюардесата. — Те положително много ще се учудят. Ами той може ли да лети?

— Ще лети — казах аз. — Но не бива да събуждате пътниците. Има време, ще му се нарадват.

Двамата с такана наблюдавахме как върви товаренето на нашата менажерия, а след това тръгнахме към каютата, където ни чакаше капитанът, който каза, че това е нарушаване на правилника, но той самият нямал абсолютно нищо против.

На Земята долетяхме след три седмици. През това време таканът се запозна с пътниците, гордееше се, че е център на внимание. Крилата му толкова пораснаха, че можеше вече да лети по дългия коридор на кораба и дори носеше на гърба си едно десетгодишно момиченце.

Оказа се, че момиченцето има книгата, която ни беше необходима, и аз я прочетох на такана. Той повтаряше след мен някои стихове и разглеждаше картинките, учудвайки се, че толкова много прилича на героя на книжката.

Решихме появяването на такана на Земята да бъде организирано като представление. Направихме на момиченцето червени ботушки и му ушихме червена рубашка с коланче. А също и раирани панталони. Това не беше много лесна работа. Загубихме три дена в търсене на материали и ако панталоните и рубашката бяха ушити от стюардесата и майката на момиченцето, то ботушките трябваше да ги правя аз самият. Изпободох си до кръв пръстите и похабих няколко метра червена пластмаса.

Таканът помоли да облечем момиченцето и остана доволен от резултата.

Последната нощ от пътуването той не спа и нервно потрепваше с копито по преградката.

— Не се тревожи — казах му аз. — Спи. Утре ни чака тежък ден.

Когато „Орион“ кацна и телевизионните камери се приближиха, таканът отиде до люка и каза на момиченцето:

— Дръж се по-здраво.

— Знам — отговори то.

Капитанът нареди да отворят люка. Камерите забръмчаха и всички, дошли на грамадното летище, гледаха в черния отвор на люка.

И през ум не ми беше минало, че новината за нашето пристигане ще предизвика такова вълнение на Земята. На космодрума бяха дошли десетина хиляди души, а телеспътниците, които ни посрещнаха на външната орбита и ни придружиха като почетен ескорт до летището, кръжеха наоколо като тумбести бръмбари.

Таканът леко скочи напред, полетя над летището и бавно се понесе към широко отворените очи на телевизионните камери. Тънките му и прозрачни крила не се виждаха. Сякаш ездачът беше забулен в лека мъгла. Момиченцето вдигна ръка за поздрав и милиони деца завикаха:

— Лети при нас, конче-вихрогонче!

Кончето-вихрогонче позираше пред камерите. То се носеше към тях, забавяше, щом ги приближеше, предеше с дългите си уши и отново политаше към облаците. Момиченцето здраво се държеше за гривата му и го пришпорваше с червените си пластмасови ботушки.

— Той няма ли да се измори? — запита стюардесата.

— Не — отговорих аз. — Оказва се, че славолюбието не му е чуждо.

---

[1] Единица за разстояние в астрономията. 1 парсек = 3263 светлинни години. Б.р. ↑

ТАКА ЗАПОЧВАТ НАВОДНЕНИЯТА

По небето плуваха облаци. Досега не бях виждал такива облаци. Отдолу, от опаката страна, те бяха лъскави и гладки и отразяваха целия град — покривите, зелени и виолетови, с причудливи, изрязани от дърво украшения, кривите улички, павирани с кварцови блокчета, хората, облечени с ризници и цилиндри, които вървяха по уличките, старомодните автомобили и полицаите по кръстовищата. В ъгъла на прозореца, от който гледах, до рамката заемаше място най-любимото ми отражение — част от брега, рибари с двойни въдици, влюбени двойки, насядали по парапета, майки с дечица. И къщите, и хората на облаците бяха дребни и често трябваше да си доизмислям това, което не можех да разпозная.

Докторът идваше след закуска и сядаше на кръглата табуретка до леглото ми. Въздишаше дълбоко и ми се оплакваше от многобройните си болести. Сигурно си мислеше, че на човек в моето положение му е приятно да научи, че не само той страда. Съчувствувах на доктора. Названията на болестите му често бяха съвсем непознати и поради това можеха да ти се сторят много опасни. Да се чудиш просто как докторът е все още жив и дори тича по коридора на болницата, а високите му токчета тракат по стълбището. С целия си вид той ми даваше да разбере: та това при вас изгаряне ли е? Виж, мене като ме боли зъбът, е друго нещо! Че каква доза е хиляда рентгена? Виж, мене като ме върти коляното... Че какво чудно има в това — счупване на тридесет и две места? Виж, мене...

Отначало бях в безсъзнание. И точно той ме лекуваше след първата клинична смърт. А също и след втората. После, когато дойдох в съзнание, съжалявах за това. Вярно, че те имат необикновени обезболяващи лекарства, но все едно, нали много добре знаех, че те не ще се справят с хилядата рентгена. Това си е стопроцентова филантропия. Нищо друго.

— Днес призори един старец улови в реката грамадна риба — казвам аз, за да разсея доктора от неговите болести.

— Грамадна ли?

— Колкото ръката.

— В облаците ли видяхте това?

— В облаците. А те защо са такива?

— Няма как да се обясни с две думи. Пък и аз не ще мога. Когато оздравеете, ще поговорите със специалистите. Не през цялата година има облаци. Два-три месеца преди да долетите, беше слънчево. Тогава всичко се променя.

— Кое?

— Животът ни се променя. Пристигат въздушни кораби. Но всичко е за малко време.

— Рядко ли пристигат хора при вас?

— Няма пътнически кораби. Пък и как ще има? Не може да се направи разписание...

„Защо“ — исках да запitam, но влезе сестрата. И вместо това казах:

— Добро утро, скъпи мой палачо.

И на часа забравих за доктора. Сестрата означаваше процедури.

През деня заспах. Отново сънувах катастрофата. В съня си се видях побелял, Но, изглежда, никога няма да разбере дали наистина не съм побелял. Цялата ми глава е обинтована — само очите се виждат.

— Свързахме се със Земята — каза докторът, като се отби при мен надвечер.

Той се мъчеше да изглежда много весел, макар и двамата да знаехме, че разстоянието от тук до Земята се изминава с кораб почти за половин година.

— Я виж ти — учтиво казах аз и втренчих поглед в тавана.

— Ама вие чуите само. Съобщиха ни, че „Колибри“ се зарежда с гориво на база 12–15. Утре излитат насам. Тя далече ли е?

Искаше ми се да успокоя доктора, но така или иначе той щеше да научи истината. Казах му:

— Ще пристигнат след около четиридесет дена.

— Прекрасно — отговори той, все още широко усмихнат. Но вече не му беше весело. И той разбираше, че няма да изкарам и тези четиридесет дена. Но нали е доктор, длъжен беше да каже нещо.

— На борда им има лекар и препарати. За три часа ще ви вдигнат на крака.

— Тогава вече няма да има кого да вдигат на крака. По реката върху облаците плаваше обърнат с комина надолу много дълъг параход и белият дим от комина му увисваше от облака чак до прозореца ми.

— Дръжте се като юнак — каза докторът.

Не исках да споря с него.

Нощта ми се видя ужасно дълга. Очаквах утрото, но все още не се зазоряваше. Колко ли трае при тях едно денонощие? Ако не се лъжа, двадесет и два часа и няколко минути. И тези часове са разделени на периоди и части. Бях прочел нещо по този въпрос в един справочник. Още когато бях на базата.

Най-после взе да се разсъмва. Учудих се, като видях върху облаците, че улиците гъмжат от хора. Обикновено минувачи се появяваха час, час и половина след разсъмването.

Вратата се отвори, влезе докторът.

— Още ли не са ви донесли закуската? — запита той.

— Не, рано е още.

— Време е, време е — отвърна докторът.

— Кое време е сега? — попитах аз.

— Тринадесета част от третия период — каза той. Не го помолих да ми обясни думите си. Е, нека бъде трети.

— Ще трябва да ви оставя — каза докторът. — Много работа имам.

Върна се след един час и дълго време разглежда лентите със записите на температурата ми, налягането, пулса и разни други неща, потвърждаващи, че още съм жив. Лентите явно не му харесваха, защото докторът започна да си подсвирква нещо весело.

— Е, как е?

— Никак не е лошо. Никак не е лошо. Жалко, че объркаха режима ви. За тази работа главите им трябва да откъснат.

— За какво?

— За пълната безотговорност. На него не му се искало, видите ли, да се разделя с нея. Но както и да е, по-късно ще ви обясня. Впрочем имате ли нещо против привечер да ви прелеем кръв?

— А възражението ми ще бъде ли взето под внимание?

Докторът мило се усмихна и си излезе. На другия ден състоянието ми се влоши. Докторът седеше на кръглата табуретка и зъб не обелваше за своите болести. Навън имаше виелица. До вчера

беше топло и рибарите клечаха край реката, поклащайки въдиците над водата, както бръмбарите — хоботчетата си. А днес виелица.

— След половин час ще спре — каза докторът. — Не са упражнили достатъчен надзор.

— Вие и климата ли управлявате? — запитах аз.

— Нищо не управляваме ние — въздъхна докторът. — Това не е живот, ами чисто и просто безобразие. По-скоро да се махат тези облаци.

— Вчера споменахте нещо за безотговорността.

— А, за онзи инцидент ли питате? Това е неизбежно. Един младеж... Какво ви е?

Лошо ми беше. Все още чувах доктора, но не можех повече да се задържа на повърхността на света. Струваше ми се, че се държа за думите на доктора като за хлъзгави тънки гредички, но ето че думите се изплъзват и остават върху водата, а аз потъвам надолу и не смея да си отворя устата, и да си поема въздух...

Дойдох на себе си. Те не знаеха, че съм дошъл в съзнание. Не забелязаха. И аз чувах разговора им. На доктора и на другия лекар, на специалиста по лъчевата болест.

— Не повече от два-три дена — каза специалистът. — Много е зле.

Знаех, че говорят за мен, но много ми се искаше думите им да нямат никакво отношение към мен.

Втори път дойдох в съзнание през нощта. Докторът все така седеше на табуретката и редеше на коленете си нещо като пасианс, но картите приличаха на пощенски марки. Видя ми се отслабнал и остарял. Бях му благодарен, че не беше си отишъл в къщи, а седеше и през нощта до леглото ми, а също и за това, че се бе смъкнал в лицето само защото в отделението му умира човек от Земята, от една съвсем непозната и много далечна планета.

— Спете — каза докторът, забелязал, че отворих очи.

— Не искам — отвърнах аз. — Ще успея да се наспя.

— Не говорете глупости — каза той. — Няма безизходни положения.

— Няма ли?

— Кажете ли само още една дума и ще ви дам приспивателно.

— Не трябва, докторе. Знаете ли кое ме учудва: чел съм, че малко преди смъртта си хората си спомнят детството, родната къща, облени от слънце полянки... А на мен все ми се привижда, че поправям някаква съвсем ненужна кибера.

— Значи, ще живеете — каза докторът.

Задряхах. Знаех, че докторът продължава да седи до мен и да реди пасианс. И сякаш напук ми се присъни обляна от слънце полянка, полянката, по която тичах като дете. Тя беше топла и дъхава. Цялата в цветя, миришеше на мед и наоколо бръмчаха пчели... Реших да не разказвам съня си на доктора. Защо да го тревожа?

Влезе сестрата.

— Всичко е наред, докторе — каза тя. — Гласувахме.

— И какво?

— Сто и седемнадесет „за“, трима въздържали се.

— Прекрасно — каза докторът. — Така си и знаех.

Той скочи и картите, приличащи на марки, се разпиляха по пода.

— Какво има, докторе?

— Животът е чудесен, младежо. Хората са чудесни. Нима не го чувствувате? Ох, как ме боли зъбът! Нямате си представа... Болели ли са ви някога зъби? Вие ще се върнете на вашата полянка. Нали я сънувахте?

— Да.

— Ще се върнете, но с мен. Налага се да ме поканите на гости. Цял живот се каня да ида на Земята и все не остава време. Ако ние с вас издържим още два дена, смятайте, че сме победили.

Не ме лъжеше. И не го казваше, за да ме успокои. Той беше сигурен, че ще оцелея. Наистина това бе странно, защото нямаше място за оптимизъм.

— Сестро, пригответе стимулаторите. Сега няма нищо страшно. — Докторът погледна часовника си. — Кога започваме?

— След пет минути. Дори и по-рано.

През дебелия стъкла на прозорците проникна многоглас рев на сирени.

— След пет минути. Нали вече знаете? — каза непознатият лекар, който надзърна в стаята.

— Спуснете щорите — нареди докторът на сестрата. Тя отиде до прозореца и аз за последен път видях сребърната подплата на

облаците. Исках да ги помоля да не спускат щорите, да им обясня, че облаците са ми необходими, но непреодолимо гадене се надигна към гърлото ми и аз не успях да се вкопча за гугукащия глас на доктора, понесох се по вълните, задавяйки се в пяната на прибоя.

— ...Така — каза някой на руски. — Ех, че положение! Не знаех на кое от откъслечните видения принадлежи този глас. Той не ме оставяше отново да изпадна в унес и продължаваше да боботи, дълбок и гръмлив. Усилващата се в мен болка беше свързана с този глас.

— Добави още два кубика — нареждаше гласът. — Засега ще го оставим на спокойствие. Глеб, я докарай тук третия комплект. Ей сега ще дойде в съзнание.

Реших да се подчиня и дойдох на себе си. Над мен висеше широка черна брада, дълги пухкави мустаци и също такива пухкави като мустаците вежди. И от тези космалаци гледаха малки светлосини очи.

— Ето че дойде в съзнание — каза брататият. — Сега вече няма да те оставим да заспиш. Че, току виж, си свикнал само да спиш.

— Вие...

— Доктор Бродски от „Колибри“.

Бродски извърна лице от мен и се изправи. Изглеждаше много висок, най-висок от всички в стаята.

— Колега — премина той на космически език. — Позволете още веднъж да прегледам историята на болестта.

Моят доктор извади цял куп бели ленти на ролки със записи.

— Така — мърмореше си Бродски. — Единадесети ден... Четиринадесети ден... А къде е продължението?

— Това е всичко.

— Не, вие не ме разбрахте. Исках да попитам, къде е втората половина на месеца? Нали той боледува повече от четиринадесет дена?

— Четиринадесет — каза докторът и в гласа му прозвучаха звънливи насмешливи нотки.

— Преди четиридесет и три дена ние стартирахме от базата — продължи да боботи Бродски. По пътя икономисахме три денонощия, повече не беше възможно да се икономиса...

— Ей сега ще ви обясня всичко — каза докторът. — Но струва ми се, че дойде вашият помощник...

След шест часа лежах на най-обикновено легло, без превръзки, без шини, без обтегачи. Новата кожа леко ме сърбеше и се чувствавах толкова отпаднал, че едва вдигах ръка. Но страшно ми се пушеше; дори се опитах да споря, макар и доста апатично, с Бродски, който ми забрани да пуша до следващия ден.

— Все пак нека да изясним тази работа — каза Бродски, навел глава над историята на моята болест. — Колко време сме летели ние и колко дни болният е лежал тук при вас?

Бродски извади от джоба голяма лула и се зае да я разпалва.

— Тогава и вие не пушете — казах аз. — Иначе ще ви взема лулата. Само за едно смукване съм готов да извърша престъпление.

— Болният — строго каза Бродски. — Това, което е позволено на Юпитер, не е позволено на кого?

— На вола, на болния, на космонавтите със скафандри — отвърнах аз. — Имам висше образование.

Моят доктор слушаше разговора ни, навел мило глава към рамото си. Напомняше на онзи дядо, чийто внук бе глътнал вилицата, но в последния момент се изхитрил с помощта на дошлия лекар да я върне в столовата.

— Не знам дори откъде да започна — каза най-сетне докторът. — Цялата работа е там, че нашата планета е твърде глупава галактична формация. През по-голямата част от годината е изцяло покрита със сребристи облаци, които напълно ни откъсват от външния свят.

— Но нали все пак ние долетяхме тук...

— Корабът може да пробие пласта от облаци, но обикновено никой не ще да се занимава с това. И то защо: облациите по някакъв начин нарушават причинно-следствената връзка на повърхността на планетата. Спомняте ли си как преди няколко дена в града се разсъмна малко по-късно от обикновено?

— Да, спомням си — казах аз. — Отначало мислех, че съм се събудил твърде рано.

— Разсъмването закъсня. Един влюбен младеж не искал да се разделя с възлюблената си. И какво, мислите, направил? Качил се на кулата, където е главният градски часовник, и вързал топуза за голямата стрелка. И часовникът тръгнал по-бавно. На което и да е друго място на Галактиката от подобна постъпка не би се случило нищо. Е, да речем, някой ще закъснее за работа. И толкова. А на

нашата планета в периода на „сребристите облаци“ ходът на времето се забави. Разсъмването настъпи по-късно от обикновено.

Докторът се полюбува на нашето голямо учудване и продължи:

— Но бедата не е само в това. Ако в един град часовниците избързват, то в друг може да изостават. И разсъмването в различните места настъпва различно. Какво ли не опитвахме! Забранихме да се ползват личните часовници, защото времето зависи дори от тях, въведохме задължително сверяване всеки час на всички часовници на планетата... Но после се отказахме от всички тези мерки. Чисто и просто всеки жител на планетата си има часовник. И щом на планетата живеят сто и двадесет милиона души, то средното време, което показват сто и двадесет милиона часовници, е правилно. Едни избързват, други изостават, трети вървят вярно. Ясно ли е?

— Значи, ако вие сега преместите часовника си напред, и времето ще ускори своя ход? — запитах аз.

— Да, но толкова малко, че никой не ще забележи. Но ако грешката се окаже голяма, достатъчно е съвсем малко да се преместят стрелките на главния часовник — и всичко ще си дойде на мястото.

— А вашият влюбен дали е знаел това? ~ запита Бродски.

— За съжаление да. Това се знае от всички.

— И често ли се случва такова нещо?

— Много рядко. Ние волю-неволю сме дисциплинирани. Но от друга страна пък, знаем, че когато е крайно наложително, можем да управляваме времето. Така стана и с нашия болен. Съветът на планетата взе решение да спаси гостенина. Знаехме, че му остават да живее два, най-много три дена. А на вашия кораб са му необходими четиридесет дена. за да долети до нас. Спомняте ли си, че аз помолих сестрата да спусне щорите.

— Да.

— Направих го, за да не ви смуцава бързото сменяне на деня с нощта.

— Но тази мярка е много болезнена за планетата!

— Ние съзнателно се решихме на някои трудности. Нещо повече, както се разбра сега, „Колибри“ пристигна с пет часа по-рано, отколкото очаквахме. Това означава, че много жители на града са преместили напред ръчните си часовници и будилниците.

... След три дена пристигнахме на космодрума. Докторът щеше да пътува с нас на Земята. Все още се чувствах много отпаднал и се опирах на бастун. Слаб сняг се сипеше от сребристите облаци и размътваше гладката им повърхност. За първи път видях собственото си отражение. Вдигна ли глава, и малкото човече с бастунчето също вдига глава и погледите ни се срещат.

Заминаването ни се позабави. Аз се уморих и се хванах за една кръгла пръчка, закрепена с винтове за стената на космогарата. Така ми беше по-удобно да стоя, Бродски държа много дълга реч, с която благодареше на жителите на планетата.

— Време е — каза капитанът на „Колибри“, който стоеше до мен. — След петнадесет минути излитаме.

Прегръщам се и се сбогувам с приятелите...

И тогава отдалеч се зачу глухо, зловещо бучене, сякаш някой беше засвирил на огромен контрабас. Бученето се усилваше, раздробяваше се на отделни звуци и се приближаваше към нас.

Хората около нас прекъснаха разговорите си и се заоглеждаха. Чу се разтревожен женски глас:

— Детенцето ми, къде си? Тичай при мен.

Стори ми се, че на хоризонта, при далечните планини, се издига стена от мъгла.

— Какво става? — разтревожи се докторът. — Какво се случи?

Изглежда, изпращачите разбраха каква е работата и хукнаха в скривалището на космогарата. Докторът завъртя глава като птица и втренчи поглед в мен.

— Веднага си махнете ръката! — извика той. — Какво направихте!...

Дръпнах ръката си, обърнах се и погледнах кръглия предмет, за който се държах преди малко. Оказа се най-обикновен живачен термометър.

— Това не е часовник — смутено се пошегувах аз, — а термометър.

— Точно така! — развика се докторът, хвана ме за ръката и ме задърпа към вратата на космогарата. — Забравихте за причинно-следствените връзки.

Бродски тежко трополеше подир нас, като поглеждаше през рамо приближаващата вече стена от мъгла.

Взех да се досещам, но надявайки се все още, че се лъжа, запитах неуверено:

— Какво се случи, докторе? Какво направих?

— Нима не разбирате? Погледнете термометъра. Загрели сте го и сте повишили температурата с няколко градуса. В целия град! И снегът се е стопил... Не се бавете нито секунда. По-скоро в кораба! Започва наводнение!

АЗ ПРЪВ ВИ ОТКРИХ

На Джераси сутрин не му се спи. В шест часа, докато е още хладно, включва репродуктора и пита Марта:

— Готова ли си?

Всички чуваме пискливия му глас и не можем да се избавим от него нито под одеялото, нито дори ако сложим възглавницата върху главата си. Гласът е неизбежен като съдбата.

— Марта — продължава Джераси. — Вярвам, че днес ще намерим нещо много интересно. Ти как мислиш, Марта?

На Марта също ѝ се спи. Тя също ненавижда Джераси и му го казва в очите. Джераси високо се смее и репродукторът усилва смеха му. Капитанът се включва във вътрешната мрежа и с упрек казва:

— Джераси, има още половин час до ставането. Впрочем аз току-що се прибирам от дежурство.

— Извинявай, капитане — казва Джераси. — Ей сега набързо ще се приготвим, ще идем на обекта и ти спокойно ще се напиш. Сутрешните часове са три пъти по-плодотворни от дневните. Трябва да бързаме. Не е ли така?

Капитанът не отговаря. Отмятам одеялото и сядам на леглото. Краката ми опират до пода. Точно на това място килимът леко се е протрил. Колко сутрини стъпвам все на него? Няма как, трябва да се става. Джераси е прав — сутрешните часове са по-добри за работа.

След закуската излизаме от „Спартак“ през люка за торене. По рампата, изподраскана от товарните колички. През нощта вятърът е насипал върху нея сивкавокафяв пясък, довял е доста сухи клонки. Ние сме без скафандри. До пладне, докато още не се е развилняла жегата, е достатъчна само маската и лека кислородна бутилка на гърба.

Безнадеждна сивокафява, леко хълмиста долина се простира до близкия хоризонт. Над нея е надвиснал прах. Той прониква навсякъде: в гънките на дрехите ни, в обувките, дори под маските. Но все пак прахът е за предпочитане пред калта. Когато връхлети сив облак и над долината рукне кратък пороен дъжд, тогава сме принудени да

прекратим работата и да пъплим по хлъзгавата киша до кораба, да чакаме, докато изсъхне. След порой са безсилни дори всъдеходите.

Един от тях чакаше до рампата. До разкопките може да се иде и пеш, десетина минути път, но по-добре е тези минути да бъдат използвани за работа. В близко време ще трябва да излетим — останали са ни продукти и други запаси едва за из пътя на връщане. И без друго се забавихме. И без друго шест години вече търсим. А връщането ще ни отнеме още почти пет.

Захир прави нещо при втория всъдеход. Геолозите се подготвят да тръгнат на проучване. Сбогуваме се със Захир и заемаме местата си в колата. С местата в нея сме свикнали така, както с местата край масата, с местата в салона за почивка или с местата по програмата в случай на авария. Окачвам апаратурата на куката отъясно.

Преди един месец попаднахме в яма и се счупих рамото точно в тази кука. Тогава я омотах с ивица мек плат. Мятам на нея чантата с апаратурата, без да поглеждам. Ръката ми налучква мястото с точност до милиметър. Джераси протяга крака през пътеката и затваря очи. Да му се чудиш, той, който толкова обича да спи, сутрин става най-рано от всички и ни събужда с отвратителния си глас.

— Джераси — казвам му аз. — Гласът ти е отвратителен.

— Знам — отвръща Джераси, без да отваря очи. — От дете гласът ми е такъв писклив. Но Вероника го харесваше.

Вероника бе жена му, тя умря лани. Работеше върху културата на вируса, който бяхме открили на залутан астероид.

Всъдеходът слиза в долчинката, оградена с пластмасови предпазни плоскости, за да не бъдат засипани с прах разкопките. Излизам от колата трети. След Марта и Долински. Плоскостите не помагат кой знае колко — през нощта е навяло прах до колене. Джераси мъкне вече маркуча на прахосмукачката, мята го в изкопа и той като жив започва да пълзи по земята и да поглъща праха.

Същинско безумие е да се вършат тук археологични проучвания. Прашните бури само за три дена могат да затрупат небостъргач, без да остане и следа от него. А на следващия ден да изровят до него стометрова яма. От неспиращите горски пожарища, които бушуват отвъд блатата, бурите донасят също сажди и ситнеж от дървени въглища — поради тази именно причина не можахме да определим времето на нито един камък.

Все още не знаем кой и кога е построил това селище, какви хора са живели в него. Не знаем какво е станало с обитателите на тази планета, къде са се дянали, от какво са измрели. Но ще направим всичко възможно. А сега чакаме прахосмукачката да си свърши работата в изкопа и да слезем долу, въоръжени с шпатели и четчици, зорко да търсим кости, отломъци от гърненца, от зъбно колелце или поне нещо органично.

— Много солидно са строили — казва Джераси. — Явни, че и тогава бурите са им създавали доста трудности.

Вчера в изкопа се откри скална порода — основите на сградата или на сградите, които разкопавахме, се връзваха в скала.

— Те много отдавна са напуснали тези места — каза Марта. — И ако преровим пустинята, ще намерим и други постройки. Или следи от тях.

— Трябваше по-добре да проверим планините отвъд блатото — казвам аз. — Тук абсолютно нищо няма да намерим. Повярвайте ми.

— А мачтата — казва Джераси.

— И пирамидата — добави Марта.

Мачтата бяхме забелязали още при първото обикаляне с кораба. Но поредната буря я отнесе още преди да се доберем дотук. Беше я заровила някъде в недрата на пустинята. А пирамидката успяхме да изровим. Ако не беше тя, нямаше вече трета седмица поред да се трепем в изкопа. Пирамидката беше пред очите ни, гладка, сляла се със скалата и дори сякаш издялана от скалата. Именно нея искахме да вземем. Другите находки са каменен ситнеж и ръбци по скалата. Нито надписи, нито метал...

— В планините отвъд блатото е било невъзможно да се живее. Дори в добрите времена не е имало вода. Изобщо това е едно от малкото места...

Джераси отново е прав. Дълбоките блата, по които плават гъсталаци от дървета, оплели коренища; планините, сякаш нарочно създадени такива, че ла не можеше да се доближиш до тях. И океанът — безкрайният океан, над него само бури, а в него съвсем прости организми... Животът е напуснал тези места, може би е бил унищожен — и ето сега отново малко по малко започва от най-примитивното.

Слизаме в изкопа.

До мен е Долински.

— Време е да се връщаме у дома — казва той, почиствайки единия ъгъл на квадратната основа на скалата. — На теб домъчня ли ти?

— То се знае — отвърщам аз.

— Аз пък не знам... На кого ли сме нужни сега. Кой ни чака там?

— Много добре ти беше известно къде отиваш — отвърщам му аз.

В пукнатината нещо лъщи.

— Да, известно ми беше и сега знам. Когато излитахме, бяхме герои. А има ли нещо по-тъжно от образа на забравения герой. Върви той по улицата и видът му сякаш ти казва: „Не си ли спомняте случайно за мен?“ Извинявайте, не си спомняме.

— На мен ми е по-леко — казвам аз. — Никога не съм бил герой.

— Ти не можеш да си представиш колко се е променил светът, в който ще се върнем след двеста години. Ако изобщо светът още съществува...

— Погледни, според мен това е метал — казвам аз.

Беше ми омръзнало бърборенето на Долински. Той се бе разкиснал. Пък и всички ние се бяхме разкиснали, през тези години живеехме единствено с целта на пътешествието — планетната система, която никой преди нас не беше виждал, звездните течения, метеоритите потоци, тайната на велико откритие. И всичко това се е материализирало в милиони символи, сухи цифри и е останало скрито в глъбините на корабния Мозък, в гънките му, на лабораторните маси... Последната година ние се щурахме по системата — кацахме на астериоди и мъртви планети, забавяхме и ускорявахме скоростта, защото разбирахме, че приближава време да се връщаме, че елхата е вече украсена с играчки, празникът е в разгара си и скоро ще отmine. Само че празникът, както обикновено става, излезе къде по-скромнен от очакванията ни. Бяхме постигнали целта, бяхме изпълнили всичко, което трябваше да изпълним, но за съжаление нищо повече. Мозъкът на кораба се пълнеше с информация, но мечтите, с които живяхме през дългите години на пътешествието, не се сбъднаха.

На последната планета долетяхме, когато ни оставаше в резерв един месец. След месец трябваше да стартираме към Земята. В противен случай нямаше да можем да се върнем. Бяхме осемнадесет души, когато излетяхме от Земята. А останахме дванадесет. И едва на

последната планета, малко пригодна за човека (другите бяха изобщо непригодни), открихме следи от дейност на разумни същества. И използвайки затишието между прашните бури, ние със зъби и нокти се вкопчвахме за скалите, ровехме пясъка и праха, искахме да узнаем всичко, което може да се узнае за този съзнателен живот. След два дена излитаме. И завръщането ще трае почти пет години, пет години, за да се върнем обратно.

Държах на дланта си тежко топче, голямо колкото лешник. По него не се забелязваше окисляване. То беше осезаемо, както пясъкът, скалите и облакът, надвиснал над нас.

— Джераси — извиках аз. — Топче.

— Какво? — Подемащият се вятър грабваше и отнасяше встрани думите. — Какво топче?

Облак прах се изсипа върху нас отгоре.

— Ще изчакаме ли? — запита Марта и взе топчето. — Тежко е...

— Тръгвайте към всъдехода — чу се по радиостанцията гласът на капитана. — Започва голяма буря.

— Не е ли по-добре да я изчакаме да мине тук? — запита Долински. — Току-що намерихме едно топче. Метално.

— Не, веднага към всъдехода! Голяма буря иде.

— Почакай — каза Джераси. — Ако бурята наистина ще бъде голяма, тогава най-добре ще е да вземем и пирамидата, иначе така ще я засипе, че утре няма да можем да я изровим. И ще се наложи да излетим с празни ръце.

— Ако не можем да я изровим, ще я оставим тук — каза капитанът. — Заснели сме я, взели сме ѝ размерите... Иначе вие самите ще бъдете затрупани. Тогава върви че ви изравяй...

Долински се засмя.

— Затова ние ще се държим за находката. Няма да ни отнесе.

Нов облак прах се изсипа отгоре ни. Прахът бавно улягаше, виейки се около нас като облак от нахални мушици.

Джераси каза:

— Ще се залавяме ли с пирамидката? Отвърнахме, че сме съгласни.

— Долински, бързо докарай тук всъдехода. Там всичко е готово.

Там наистина всичко беше готово. Всъдеходът беше снабден с подежник.

— Заповядвам незабавно да се върнете на кораба — обади се капитанът.

— А геолозите къде са? — запита Джераси.

— Вече се връщат.

— Но не бива да оставим тук тази пирамида.

— Утре пак ще дойдете.

— Бурята обикновено продължава два-три дена.

Едновременно с тези думи Джераси метна върху пирамидата примката на стоманеното въже. Аз взех резачката, за да срежа с лъч основата на пирамидката. Резачката забръмча, камъкът се нажежи, затрепця, борейки се с лъча, съпротивявайки му се.

Не бях виждал досега такъв тъмен облак. Той надвисна точно над нас и наоколо притъмня, прахът налиташе на облаци, вятърът ни блъскаше, силеше се да ни измъкне нагоре, да ни завърти във вихрушката.

Отблъснах Марта, която се готвеше да ми помага, извиках ѝ да се скрие във всъдехода. Мъчех се с крайчеца на окото си да видя дали ще ме послуша. Вятърът налетя отзад, за малко не ме събори, резачката подскочи в ръката ми и направи алена драскотина по едната страна на пирамидката.

— Дръж се! — извика Джераси. — Малко остана!

Пирамидката не помръдваше. Дали Марта успя да се скрие във всъдехода? Горе над изкопа скоростта на вятъра е неимоверна. Стоманеното въже е силно обтегнато. Капитанът крещи сърдито нещо по радиостанцията.

Дали пък да не зарежем тая работа?

Джераси стоеше до мен, притиснал гръб до стената на изкопа. Очите му изразяваха отчаяна решителност.

— Дай резачката!

— Аз сам!

Неочаквано пирамидката изскърца като отсечено дърво, когато се отделя от дънера, и като махало се изтръгна във въздуха. И това махало стремително се понесе към противоположната страна на изкопа, помете пластмасовите табла и полетя към нас, за да ни направи на пихтия. Едва успяхме да отскочим. Пирамидката се заби в стената, вдигна се облак прах и аз изгубих от погледа си Джераси — обземе първобитен инстинкт за самосъхранение. На всяка цена трябваше да се

измъкна от този капан, от ямата, в която беснееше, мятеше се махалото, като помиташе всичко и се мъчеше да се отскубне от обятията на стоманеното въже.

Вятърът ме грабна и ме понесе по пясъка като изсъхнал лист, мъчех се да се вкопча в пясъка, но той се сипеше между пръстите ми, мина ми мисълта, че по нещо приличам на кораб, понесен към скалите, а котвата му само стърже по дъното и не може да се забие в него. Изплаших се да не изгубя съзнание от блъскането и от ударите, знаех, че тогава ще стана още по-беззащитен, тогава ще ме замъкне чак до блатата и никой никога не ще ме намери.

Спаси ме отломък от скала, който стърчеше от пясъка. Вятърът ме вдигна от земята, сякаш се канеше да ме отнесе в облаците, и точно тогава на пътя му се изпречи тази скала, подложи му острия си ръб и на края аз загубих съзнание.

Изглежда, бързо съм дошъл на себе си. Беше тъмно и тихо. Затрупалият ме пясък притискаше гърдите ми, беше сковал краката ми, стана ми страшно. Аз бях жив погребан.

„Сега спокойно — казах си. — Само спокойно.“

— Спартак — изрекох на глас. — Спартак.

Радиостанцията мълчеше. Беше се счупила.

„Все пак имал съм късмет“ — рекох си. Би могла да се разбие маската и тогава щях да се задуша. Я да се опитам да помръдна пръстите. Успях да го направя. Измина минута, две, цяла вечност и аз се убедих, че мога да движа дясната си ръка. След още една вечност напипах с нея ръба на скалата.

И когато разбрах, че въпреки всичко ще се измъкна на повърхността, когато си отиде, изчезна паниката на първите мигове, появи се всичко останало.

Първо, болката. Бурята здравата ме беше изпоблъскала и на всичко отгоре така ме беше ударила в скалата, че не само не можех да докосна с ръка хълбока си, но усещах болка и при дишане. Сигурно имах счупено ребро. Или дори две.

Второ, въздухът. Погледнах аерометъра. Оставаше ми въздух за два часа. Значи, от започването на бурята бяха изминали три часа. И защо ли не взех от всъдехода резервна бутилка? Там има към шестнадесет. И всяка е за шест часа. Задължени сме да носим със себе

си най-малко две. Но една бутилка повече пречи да се работи в изкопа и ние ги оставяме във всъдехода.

Трето, на какво ли разстояние от кораба съм?

Четвърто, дали бурята е стихнала?

Пето, дали другите са стигнали до кораба? И ако са стигнали, дали са се сетили в каква посока ме е отнесъл вятърът, къде да ме търсят?

Ръката ми излезе на въздух. Измъквах се като къртица от дупката си, но вятърът се мъчеше да ме вкара обратно в дупката (отговорът на четвъртия въпрос е отрицателен). Сгуших се под скалата и си поех дъх. Тя беше единственото сигурно място в този ад. Корабът не се виждаше. Дори и да беше съвсем наблизо, от праха не се виждаше и на пет метра. Вятърът не бе толкова яростен, както в началото на бурята. А може би се лъжеш. Чаках следващия порив на вятъра да разсее праха, да го притисне към земята. Тогава ще се огледам наоколо. Много ми се искаше вятърът наистина да притисне праха и тогава аз ще видя „Спартак“.

Но накъде да гледам? Накъде да тръгна? Вероятно в такава посока, че скалата да остане зад гърба ми. Нали тъкмо тя беше спряла моя хаотичен полет.

Не изчаках прахът да улегне. Тръгнах срещу бурята. Оставаше ми въздух за четиридесет и четири минути (минута повече или по-малко).

После остана за тридесет минути. А след това паднах, вятърът ме върна назад и аз загубих още пет минути. После останаха петнадесет минути. След това вече престанах да гледам показателя.

Неочакваната „почивка“ се случи точно когато според моите пресмятания не оставаше повече въздух. Мъкнех се през бавно улягащия се прах и се мъчех да не обръщам внимание на болката в хълбока, защото това нямаше вече почти никакво значение. Гледах да дишам равномерно, но дишането ми пресекваше и все ми се струваше, че въздухът вече е свършил.

Той свърши, когато през улягащия прах далече, на края на света, видях кораба. Затичах към него. И въздухът свърши. Задушавах се, свалих маската, макар че това не можеше да ме спаси. Горещият прах и амонякът опариха дробовете ми.

Локаторът ме видял няколко минути преди да се случи това.

Дойдох в съзнание в лечебницата, малка бяла стая с две легла, в която всеки един от нас е бил неведнъж през тези години. Лекувахме рани, простудни заболявания или лежахме под карантина. Дойдох в съзнание в лечебницата и веднага разбрах, че корабът се подготвя за излитане.

— Браво — каза ми доктор Грог. — Браво. Ти отлично се справи с всичко.

— Излитаме ли вече?

— Да — отговори докторът. — Ти ще трябва да легнеш в амортизьора. Сега за твоите кости е противопоказано натоварване. Имаш три счупени ребра и плеврата е скъсана.

— Как са другите? — запитах аз. — Как е Марта? Джераси? Долински?

— Марта е добре. Тя успя да се прибере във всъдехода. Послушала те е.

— Искаш да кажеш...

— Джераси загина. Намерихме го след бурята. И представяш ли си, на тридесет крачки от разкопките. Вятърът го е блъснал във всъдехода и маската му се счупила. Мислехме, че и ти си загинал.

Не попитах нищо повече. Лекарят отиде да ми подготви амортизьора. А аз лежах и си припомнях отново по секунди всичко, което върших там, при разкопките, и си мислех: ето в този момент аз все още можех да спася Джераси... А и в този момент също... Трябваше тогава да кажа: по дяволите пирамидката, капитанът каза да се връщаме, хайде да се връщаме...

На третия ден след отлитането „Спартак“ летеше с крайцерска скорост и пое курс към Земята. Натоварването се намали и аз, освободен от амортизьора, докуцуках до каюткомпанията.

— Взех твоя ред за спане — каза Долински. — Лекарят твърди, че за тебе е по-добре близо месец да бодърствуваш.

— Знам — отвърнах аз.

— Не възразяваш ли?

— Какво има да възразявам? Ще се видим след една година.

— Колко ви виках да оставите тази пирамидка и да тичате към всъдехода — каза Долински.

— Не се чуваше. Впрочем това нямаше никакво значение. Мислехме, че ще успеем.

— Дадох топчето за анализ.

— Какво топче?

— Ами че ти го намери и ми го даде, когато тръгнах към всъдехода.

— А-а... Съвсем забравих. А пирамидката къде е?

— В помещението за товари. Само че се пропука. С нея се занимават Марта и Рано.

— Значи, аз съм на вахта с капитана?

— Да, с капитана, с Марта и с Грот. Малко останахме.

— Последна вахта.

— Да, последна година за всеки от нас.

Влезе Грот. Докторът държеше в ръцете си листче.,

— Излиза нещо съвсем безсмислено — каза той. — Топчето е съвсем младо. Добър ден, Долински. Та, значи, топчето е съвсем младо. Едва двадесетгодишно.

— Не може да бъде — отвърна Долински. — Та ние толкова дни прекарахме в изкопа! Той е дървен като света. Топчето — също.

Капитанът стоеше на вратата на каюткомпанията и слушаше нашия разговор.

— А може би си сбъркал, Грот? — запита той.

— Сега би трябвало аз да се обидя — каза докторът. — Ние заедно с Мозъка четири пъти повторихме анализа. Отначало и аз не повярвах.

— Може Джераси да го е изтървал? — обърна се с този въпрос към мен капитанът.

— Долински видя, че аз го изтъргах от скалната маса.

— В такъв случай остава още един вариант.

— Но малко вероятен.

— Защо?

— Не би могло всичко напълно да се разруши за двадесет години.

— На тази планета това е възможно. Я си спомни как те влочи бурята. Пък и отровните пари в атмосферата.

— Значи, вие мислите, че някой ни е изпреварил?

— Да, точно така.

Капитанът излезе прав. На другия ден, след като сря-за пирамидката, Марта намери в нея капсула. Когато я сложи на масата в

лабораторията и ние се струпахме зад нея, Грот каза:

— Жалко, че сме закъснели. Само с двадесет години. Колко поколения на Земята са мечтали да установят контакт. А ние закъсняхме.

— Това е наивно, Грот — каза капитанът. — Контакт е установен. Ето го тук пред нас. Въпреки всичко ние се срещнахме с тях.

— Зависи от това, какво има в този цилиндър.

— Надявам се, че не е пълен с вируси? — каза Долински.

— Ще го отворим в камера. С манипулатори.

— А може би да изчакаме да стигнем на Земята?

— Да търпим пет години? Не, невъзможно — каза Рано.

Всички добре разбихме, че любопитството ни ще надделее, няма да изчакаме да стигнем на Земята. Още сега ще отворим капсулата.

— Въпреки всичко Джераси не загина напразно — тихо каза Марта така, че само аз да я чуя.

Кимнах, хванах ръката ѝ. Пръстите ѝ бяха студени... Пипалата на манипулатора оставиха върху масата двете половинки на цилиндъра и измъкнаха навито на рулце листче. Листчето само веднага се разви. Всички добре виждахме през стъклото какво е написано там.

„Галактичен кораб «Сатурн». Сигнали 36/14.

Излитане от Земята — 12 март 2167 г.

Кацане на планетата — 6 май 2167 г...“

По-нататък следваше текст, но никой от нас не го прочете. Просто не успяхме да прочетем текста. Отново и отново препрочитахме първите редове: „Излитане от Земята — 12 март 2167 г.“ — преди двадесет години, „Кацане на планетата — 6 май 2167 г.“ — също преди двадесет години.

— Излитане от Земята... Кацане... В една и съща година.

И всеки от нас, колкото и здрави нерви да имаше, колкото разсъдлив и разумен да беше, в този момент преживя своята неповторима трагедия. Трагедия, че работата, на която е посветил

живота си, е ненужна, че направената жертва е безсмислена, никому не ще потрѣбва.

Преди сто години според земното изчисление нашият кораб замина в бездѣнния космос. Преди сто години ние напуснахме Земята, знаейки, че никога не ще видим никого от нашите приятели и близки. Доброволно заминавахме на такова заточение, по-дълго от което досега не е имало на Земята. Знаехме, че Земята отлично ще мине и без нас, но знаехме също, че нашите жертви са необходими, защото все някой щеше да използва знанията и уменията да се иде в бездѣнния космос, към светове, които могат да бъдат достигнати само благодарение на нашата жертва. Космичният вихър ни отклони от курса, години наред ние се стремяхме към целта, загубвайки собствените си години, и брояхме десетилетията, изминали на Земята.

— Значи, те са се научили да скачат през пространството — каза на края капитанът.

Направи ми впечатление, че каза „те“, а не „ние“, макар винаги, когато споменавахме за Земята, да употребявахме думата „ние“.

— Това е добре — каза капитанът. — Дори отлично. И те са били тук преди нас.

Той не се доизказа. Всеки в себе си доизрече останалото. Те са били тук преди нас. И отлично са се справили и без нас. И след четири и половина наши години, а след сто земни, ще се приземим на космодрума (ако не загинем из пътя) и изуменият диспечер ще каже на своя колега: „Я виж, откъде се взе този роботозавър? Дори не знае как да се приземи. Ще опропасти всичките ни оранжерии около Земята, ще счупи огледалото на обсерваторията! Нареди на някого да подхване това корито и да го закара по-далеч, на бунището към Плутон...“

Разотидохме се по каютите си и никой не излезе за вечеря. Привечер при мен се отби лекарят. Изглеждаше много изморен.

— Просто не знам как ще се доберем сега до Земята — каза той. — Нямаме вече стимул.

— Ще се доберем — отвърнах му аз. — Все някак ще се доберем. Трудно ще бъде.

— Моля всички членове на екипажа за внимание! — чу се по вътрешната радиовръзка. — Моля всички членове на екипажа за внимание!

Говореше капитанът. Гласът му беше дрезгав и малко неуверен, сякаш не знаеше какво да каже по-нататък.

— Какво ли се е случило? — Докторът очакваше ново нещастие.

— Внимание! Включвам радиостанцията за далечна връзка! По галактичния канал се предава съобщение.

Каналът беше мълчал много години. И редно беше да мълчи, защото от населените планети ни отделяше такова разстояние, на което е безсмислено да се поддържа връзка.

Погледнах доктора. Той беше затворил очи и отметнал назад глава, сякаш приемаше всичко, което ставаше сега, за сън, нищо друго освен сън, но не бива да се събуждаш, защото ще загубиш надеждата за присънилото ти се чудо.

Чу се глух шум, сякаш подрънкваме на струни. И един много енергичен и развълнуван глас, стигайки до нас през милиони километри, завика:

— „Спартак“, „Спартак“, чувате ли ме? „Спартак“, аз пръв ви открих! „Спартак“, започвайте да намаляваме скоростта. Ние с вас се движим с насрещни курсове. „Спартак“, аз съм патрулният кораб „Олимпия“. Дежуря във вашия сектор. Търсим ви вече двадесет години! Казвам се Артур Шено. Запомнете, Артур Шено. Аз пръв ви открих! Страшно ми провървя. Аз пръв ви открих!... — Гласът пресекна от високото викане, Артур Шено се разкашля и аз съвсем ясно си представих как се навежда напред към микрофона в тясната кабина на патрулния кораб, как не смее да откъсне погледа си от бялата точка на локаторния екран.

— Извинете — продължи Шено. — Чувате ли ме? Не можете да си представите колко подаръци има при мен за вас. Камерата за товари е пълна. Пресни краставици за Долински. Долински, чувате ли ме? Джераси, Вероника, от Рим ви изпращат торта със захаросани плодове. Нали обичате торта със захаросани плодове...

После настъпи продължителна тишина.

— Започваме да намаляваме скоростта! — наруши тишината капитанът.

ПОВРЕДА НА ЛИНИЯТА

Сградата, в която живеем, е стара. Толкова е стара, че няколко пъти я регистрираха като исторически паметник и още толкова я отписваха — било по настояване на градския съвет, който искаше сградата да се разруши, или поради липса на историческа ценност в нея. След време сигурно ще я съборят, но, изглежда, няма да е скоро.

Преди около триста години в тази сграда е живеел един род. Родът на някакъв болярин, който не се бил прославил с нищо. По-късно боляринът умрял, потомците му се разорили и обеднели и къщата минавала от ръка на ръка. В края на миналия век я разделили на отделни квартири — по една на всеки от трите етажа, а след революцията тя била гъсто населена.

На първия етаж има осем стаи, там живеят пет семейства. Сега са останали повечето старци и аз, младежта се пръсна по Химки Зюзини. Стаята ми напълно ме задоволява. Двадесет и три квадратни метра, височината на таваните е три и трийсет, със сводове, има и ниша, където по-рано бях сложил леглото си, а сега съм натрупал там книги. Нямаше кой да види безредието ми. Мама беше заминала при пастрока ми в Новосибирск, а за Галя така и не се ожених.

Нея нощ си легнах късно. Четох последния роман на Александър Черняев. Недописания му роман, защото той е умрял от глад в Ленинград през четиридесет и втора година. Този роман заедно с писмата и критичните статии е включен в последния том на събраните му съчинения, които излязоха наскоро.

Много неприятно — четеш и знаеш, че ти остават не повече от десетина страници. А действието едва започва да се развива. Но така и няма да успее да се развие и ти никога няма да разбереш какво е искал да направи старецът Черняев със своите герои, и никой вече не ще допише този роман, защото не ще може да види света такъв, какъвто го е видял Черняев. Оставих тома настрана, не ми се искаше да препрочитам нито критичните статии, нито коментарите към романа на един известен познавач на творчеството на Черняев. Този

специалист правеше предположения как би изглеждал романът, ако писателят имаше възможност да го завърши. Знаех, че Черняев е писал този роман до последния си ден, дори знаех, че на полето на една от последните страници е било написано: „Изгорих последния стол. Отпадналост.“ Черняев не си е позволил нито една излишна дума. Продължавал да пише. И е писал още три дена. И умрял. А ръкописът е бил намерен по-късно, след около две седмици, когато от Ленинградското радио отишли да видят какво става с него.

Както виждате, мислите ми нея вечер бяха доста тъжни и героите на книгата не искаха да напуснат стаята ми. Те се мъчеха да ми кажат нещо...

И точно тогава се чу звън.

Стените на нашата сграда са много дебели. Вероятно конструкторът от края на осемнадесети век е дал към осемдесет процента запас от издръжливост. Дори вътрешните преградни стени на стаите са зидани с три тухли. И когато съседите свирят на пиано, аз наистина нищо не чувам. Затова бях сигурен, че звънът се раздаде именно в моята стая. Един такъв странен звън, сякаш някой беше изтървал сребърна фруктиера.

Протегнах ръка и запалих лампата. Героите на книгата изчезнаха. Тишина. Какво ли е могло да падне? Полежах известно време, после ми се доспа и аз угасих лампата. И почти в същия миг нещо издрънча. За миг, но силно.

Хвана ме страх. Не съм суеверен, но кой би могъл да хвърля различни предмети в стаята ми?

Този път запалих лампата и станах от леглото. Обиколих стаята и дори надникнах в нишата. Но не намерих нищо. А когато се обърнах с гръб към нишата, оттам отново се чу звън. Подскочих и се завъртях на сто и осемдесет градуса. И пак не открих абсолютно нищо.

Звънкането вече не преставаше. Всеки десет секунди — дзън. След това пауза. Започнах да броя — едно, две... След десетата секунда пак — дзън.

Право да си кажа, за малко не се побърках от тревога. Някой звънка в стаята ти, а ти не можеш да се сетиш какво става. Започнах последователно да проучвам стаята. Чаках да се чуе звънкаме и правех крачка в посоката, откъдето идеше звукът. Вече се досетих, че идва откъм гладката част на стената между нишата и вратата. След

четвъртата крачка стигнах до стената и долепих ухо до нея. „Едно...“ — броях аз. На десетата секунда точно до ухото ми се чу ясно иззвънтяване.

Така, казах си аз, сега да помислим как да си обясним този феномен. Другата страна на стената излиза в коридора, в една дълбока вдлъбнатина, където по-рано стояха два велосипеда, и когато велосипедите заминаха в Химки-Ховрино, баба Каплан сложи на това място един шкаф, имитация на махагон. По общо споразумение всички от етажa слагаха в този шкаф разни стари неща, които бяха за изхвърляне, но все още ни беше жал.

Ясно. Трябва да изляза в коридора и да видя какво става в шкафа. Впрочем не очаквах да видя там нищо особено — нали стената е дебела, а звъntenето се чува точно до самото ухо. Въпреки това обух панталоните и погледнах от стаята. Всички спяха. Коридорът беше тъмен, запалих крушката и на светлото се уверих, че там няма никой. Отидох до шкафа, открях вратичката. Навреме задържах детската ваничка, пълна с довоенни списания, която се готвеше да се изтърси навън. С другата ръка подхванах празна позлатена рамка, а с корема си притиснах другите вещи. Постоях в тази поза може би минута и половина. Най-после ми се стори, че чувам приглушен звън. Може би само така ми се е сторило — нали много напрегнато се вслушвах. Всеки случай звуците идеха не от шкафа. Затворих го и се върнах в стаята. И още щом влязох, веднага чух — дзън...

Може би цял час долепах ухото си до различни места на стената, докато се уверя напълно, че звукът се поражда отвъд сивото петно на тапетите на височината на гърдите ми, на осемдесет сантиметра от ъгъла на нишата. Теоретичната част на моето обяснение беше завършена. Сега трябваше да се премине към експериментиране.

Вече напълно се разсъних. Преместих стола до стената и се замислих дали да скъсам тапета, или да не бързам още. Не знам до какво решение щях да стигна, ако не беше се чуло силно изтрополяване, почти грохот, вместо равномерното иззвънтяване. И след това настъпи тишина.

Взех нож от кухнята. От масата на баба Каплан. Ножът беше дълъг, добре наточен (аз го точех) и с остър връх. Тъкмо такъв ми трябваше. Взех също и чук. Да проверя с почукване стената. Чудно, че не се сетих да направя това по-рано, но не е трудно да ме разбере човек

— не всеки ден в стената на стаята се обаждат провидения. Започнах тихичко да чукам по стената. Нали съседите спят. Така с чукане открих един четириъгълник, седемдесет на седемдесет, зад който съвсем сигурно имаше кухня. Сега вече не се съмнявах в това. Взех ножа и изрязах едно парче от тапета в центъра на този квадрат. Тапетът се отлепи с леко прачене и под него се показаха парчета от вестници и част от стената, боядисана в светлосиньо. Изведнъж си спомних, че такива бяха стените преди войната, и дори си спомних какви мебели имахме тогава, спомних си също, че имахме затъмнение — черна хартия с мънички дупчици — същинско звездно небе. Но аз не го наричах затъмнение, ами просвещение и мама винаги се смееше.

Отново точно до ухото ми нещо звънна. Почуках внимателно с острата страна на чукчето по синята стена и откъртих парче от мазилката. След това се сетих, че трябва да постеля вестник на пода, но не го сторих, и без това вече бях направил боклук. Изпод мазилката се показва розова тухла и около нея жълтеникава ивица хоросан. Тухлата не помръдваше и аз се мъчих с нея близо десет минути, докато я разклатя и извадя от мястото ѝ.

Зад тухлата се показва черна дупка. Запалих клечка кибрит и я осветих. Клечката освети тухлата на противоположната страна на скривалището и нещо лъскаво долу. Пъхнах внимателно ръката си навътре и едва стигнах дъното на нишата. Пръстите ми напипаха нещо метално. Метални кръгчета. Извадих ги навън. Оказа се, че това са старинни сребърни монети.

Бяха топли.

Това е истинско чудо! Съкровище. Да намериш в собствената си стая съкровище! Странно нещо. Впрочем малко ли съкровища са открити в стените на стари сгради? Вярно, че когато четеш за подобно нещо във вестник или книга, е друго, а когато това се случи с теб...

Отново пъхнах вътре ръката си и извадих още една шепа монети. Напипвах нещо по-голямо, но за да извадя това „нещо“, трябваше да се разшири отворът. Разгледах по-внимателно монетите. Те бяха много стари и чужди, не руски. По тях имаше изображения на някакви древни царе и върху физиономията на царете имаше дълбоко клеймо с непретенциозен рисунък. Нещо подобно на конник с копие. Целият се изпоцапах и за малко не разбудих цялата къща, докато изваждах още един ред тухли. Сега вече можех да пъхна в нишата главата си.

Но се въздържах. Взех лампата от масата и я сложих на преместения до отвора стол. До него сложих още един стол. Сега имах всички възможности да проуча дупката на най-високо научно ниво. Изгърсих дрехите си от мазилката, подложих под лампата по-висока купчина от книги, за да може светлината да пада в нишата, и чак тогава надзърнах вътре.

И ето какво видях:

Нишата със съкровището представляваше правилен куб, издълбан в стената. Задната стеничка на нишата беше гладка и новичка, сякаш тухлите бяха зидани вчера, и за да е по-здрава, беше армирана с железни шини. Не успях веднага да разгледам страничните стени, защото очите ми ме подведоха — вместо последователно да изучат откритата се пред мен картина, те се вторачиха в дъното на нишата, затрупано с монети. Освен тях на дъното имаше чаша от някакъв скъпоценен метал и колкото и да е чудно, една желязна ръка. Сигурно от доспехи.

Извадих ръката. Беше тежка, с леко присвити пръсти, за да могат по-добре да държат меча или копие, тя стигаше до средата на китката като дамска ръкавица и освен това имаше и каишки, за да се закрепват по-добре за ръката. Сложих внимателно ръката на стола и бръкнах да взема чашата и точно тогава стана нещо много странно.

Отгоре върху ръката ми падна още една монета — сякаш се беше отлепила от таванчето на нишата. Монетата се търкулна по китката ми, падна върху купчинката монети долу и звънна съвсем познато: дзън...

Просто се вцепених. Изтръпнах. Ами че аз съвсем бях забравил, че изкъртих стената тъкмо защото в нея нещо беше извънтяло. А когато видях монетите, сметнах, че това е старо съкровище.

Осветих с лампата тавана на нишата. Той беше черен, лъскав, без никакъв отвор и когато го опипах, усетих, че е студен. За него не можеше да се задържи никаква монета.

Почаках малко да видя дали няма да се случи още нещо, но понеже нищо не се случи, изгребах съкровищата и ги пръснах на стола. И заспах, както седях на другия стол и размислях дали на сутринта да ида в музея, или по-напред да разбера има ли някаква ценност намереното. Да не взема да стана за смях.

На разсъмване, без да знам сам как, съм се прехвърлил на леглото и се събудих от звъненето на будилника. Около минута се

мъчех да разбера какво особено се беше случило през нощта и едва когато видях черната дупка в стената, а на пода купчина изкъртена мазилка, парчета от тапети и тухли, се убедих, че всичко това не е било сън... Аз наистина бях открил съкровище в стената на стаята си, и то твърде странно съкровище. Но в какво се изразяваше тази странност, не успях да си спомня, защото на вратата почука баба Каплан и попита дали не съм ѝ вземал ножа.

А след това започна всекидневното сутрешно бързане, защото в банята беше влязъл дядо Каплан, а пък аз се сетих, че сутринта имаме съвещание при главния технолог, на което на всяка цена трябва да присъствувам, а руското масло беше ми свършило и се наложи да изпрося от Лина Григориевна. И все пак преди да изскоча от къщи, успях да скрия дупката с етажерката с книги и да пхна в джоба си две монети, а в чантата-куфарче — желязната ръка.

На съвещанието почти забравих за находката, но щом то свърши, отидох при Митин. Той събира монети. Показах му една от моите и го запитах каква е според него.

Митин остави чантата си настрана, прекара длан по плешивината си и каза, че монетата не представлява нищо особено. Попита ме откъде съм я взел. Сигурно от баба си и дали не бих му я дал. Но трябва да познаваш Митин. Та нали той е колекционер и макар винаги да се оплаква, че еди-кой си го бил излъгал, той самият всеки ще излъже. Само по това, как държеше и въртеше в ръката си монетата, беше ясно, че не е обикновена.

— Не е важно откъде я имам — казах аз. — Тя и на мен ми трябва.

— А, сетих се, ти ме беше помолил да ти намеря еднотомника на Булгаков — каза Митин. — Наистина, не можах да намеря още една бройка, но искаш ли да ти дам своя екземпляр срещу монетата? Съвсем запазен е...

— Бре-ей — казах аз. — Че ти за нищо на света не го даваше.

— Аз такава, разбираш ли... — После явно долови, че съм разбрал хитростта му, и рече: — Нямам такава монета в колекцията си. А ми се иска да имам, макар да не е оригинална.

— Че защо да не е оригинална? — запитах аз.

— Сега е сечена. Нали виждаш, че е съвсем новичка. Сякаш вчера е излязла от пресата.

— Аха — отвърнах аз. — Така, така, вчера. Аз ги правя. А каква е точно тя?

Митин със съжаление се раздели с монетата и каза:

— Ефимок, руски ефимок.

— А защо не прилича на руска?

— Това е трудно да се обясни с две думи. Но накратко казано, когато ние не сме имали достатъчно количество наши рубли, вземали сме чуждестранни, европейски талери, това е било още преди Петър Първи, и са поставяли върху тях руско клеймо. Наричали са се ефимки. А сега ми кажи, откъде я имаш?

— Не сега, Юра — отговорих му. — Не сега. Може и за теб да се намери някоя. Значи, казваш, преди Петър Първи?

— Да.

Мина ми през ума, че ако реша да ги предам в музея, ще оставя една монета за Митин. Все пак той е готов да ми даде своето томче на Булгаков.

В лабораторията уж случайно извадих желязната ръка. Като за шега. И когато момчетата веднага ме наобиколиха, им казах:

— Отдавна ми трябваше такава ръка. Нали характерът ми е твърде мек. Сега ще си имам желязна ръка. Така че, колеги и колежки, пазете се.

Момчетата се засмяха, а Тартаковски запита:

— А може би ще донесеш целия рицар?

— Рицаря ли? Още утре.

Но, откровено казано, този ден работата не ми вървеше. На края не издържах, отидох при Узянов и го помолих да ме освободи следобед да се прибера в къщи. Казах, че по-късно някой ден ще си отработя тези часове, че сега ми е крайно наложително да си ида. Изглежда, той разбра, че наистина ми е наложително, защото само ми каза: „Е, добре, върви си.“

Отключих си входната врата, не исках да звъня, и бързо се прибрах в стаята си. Заклучих се — защо да плаша баба Каплан, ако случайно рече да влезе при мен? След това отместих етажерката с книгите и надзърнах в своето скривалище. Скривалището си беше на мястото. Значи, не ми се е присънило. Защото, знаете ли, макар желязната ръка да беше в чантата ми, понякога все пак човек не вярва на себе си — просто става някакво раздвояване на личността. В

нишата беше тъмно. Светлината от прозореца почти не стигаше до нея. Запалих лампата и я пъхнах вътре. И тогава толкова се учудих, просто се изумих. В нишата се виждаха най-различни предмети, каквито сутринта нямаше. Там имаше (аз ги вадох едно по едно и затова ги помня): кинжал в ножница, два свитъка с висящи червени печати, вериги, шлем, мастилница (а може да е солница), най-различни украшения и чифт сахтиянови ботуши. Това вече не приличаше на съкровище. Чисто и просто цяло безобразие. Нечия безсрамна шега.

Чакайте, а защо да е шега? Че кой ще вземе да си прави подобна шега? Да не би баба Каплан? Та нали нощем тихо и кротко си спи, пък и с възрастта чувството ѝ за хумор се е притъпило. Или някой друг от съседите? А може би съм се побъркал? Тогава и Митин трябва да се е побъркал, а той си е с ума.

Взех единия ботуш. Той още миришеше на нова кожа и меко се огъваше в ръцете ми. Пробвах шлема. Главата ми едва се побра в него. Тежък, истински шлем, а не тенекиена бутафория за „Мосфилм“. Поседях така — с шлема на главата и с ботуша в ръце. И дремех като кон на празни ясли. Премислях всичко случило се през нощта. Звънкането и трополенето в стената, топлите монети, желязната ръка. После се сетих как една монета падна от таванчето на нишата върху главата ми. Блъсках си ума и нищо не можах да измисля.

После, съвсем объркан вече, пъхнах вътре ръката си и опипах тавана на нишата. Беше плъзгав като огледало, в което се е отразила непрогледна нощ.

Изкъртих още няколко тухли, за да се работи по-удобно, и след един час нишата остана почти без предна стеничка. Сега можех да я разгледам с всичките ѝ подробности. Оказа се, че железните шини на задната стеничка не са железни, а от същата черна огледална сплав, от която беше и таванчето, а една от страничните стенички беше разчертана с бели ивици на квадрати. В долната ѝ част минаваха някакви линии, а между тях имаше тесни цепнатини. Реших да се запозная по-отблизо точно с тези цепнатини. Мушнах главата си в нишата, за да работя по-удобно, и в същия миг нещо ме удари толкова силно по главата, че за малко не получих сътресение на мозъка. Дръпнах бързо главата си навън. На пода падна старинен пистолет с леко извита дръжка, като ме чукна по върха на носа. Погледнах нагоре. Таванчето си беше все така гладко и черно. Дяволска работа.

Възможно ли е да живееш двадесет и шест години при съветска власт, за да се убедиш от собствен опит, че въпреки всичко има задгробни сили?

„Добре, ами ако все пак не съществуват такива сили?“ — неочаквано си помислих, като въртях в ръце пистолета. — Ако цялата тази дяволска работа има някакво обяснение? Тогава?”

„На какво все пак прилича всичко това? — мислех аз, загледан в черния отвор на нишата. — На кой от познатите ми предмети ми напомня?“ Разбирате ли, реших да търся отговор на тази задача по аналогия.

Мислих двадесетина минути. И изведнъж ми хрумна една аналогия. Това нещо ми напомня пощенска кутия. Да, най-обикновена пощенска кутия. През някакъв отвор пускат в нея писма и бандероли. Така. Да продължим. Ако това беше специална пощенска кутия, тогава в нея би трябвало да има отвор за получателя. Тъкмо тук се криеше загадката. Получател нямаше. Нали докато не бях разбил стената, кутията нямаше отвор. Всичко, което попадеше в нея, си оставаше там.

Но да разгледаме този въпрос от друга страна — кой и какво пуска в тази пощенска кутия? Засега не е известно кой. Но виж, какво — аз вече знам. Различни руски вещи от епохата преди Петър Първи. Откъде ги вземат? От музея ли? Крадат ли ги? Почти невероятно.

Трето. До снощи в тази пощенска кутия никой нищо не слагаше. А днес почна да слага. Ако всичко това се беше случило по-рано — през последните двадесет години, — то аз щях да чуя някакъв звън. Или мама щеше да чуе. Тя има добър слух. Значи, кутията е почнала да действа едва вчера. А може би...

И в този момент ми хрумна една налудничава идея, която може да се обясни единствено с това, че бях попаднал в напълно изключителна ситуация.

Значи, аз имам пощенска кутия, която няма отвор, в нея слагат вещи, произхождащи отпреди много, много години. А до вчера нищо не са слагали.

А може би сега липсва такъв отвор, а тогава, е имало? Разбирате ли какво искам да кажа? Тогава, когато са слагали тези вещи. Преди триста години. Когато тази сграда е била още новичка. И ако има такъв отвор, тогава кога е определено да бъдат извадени тези вещи? В бъдеще. След сто години. Или след двеста години. Когато хората,

които ще живеят тогава, ще могат да се връщат с няколкостотин години в миналото.

Ако тази налудничава идея има някакъв смисъл, тогава става ясно защо вещите започнаха да се появяват едва вчера. Не защото кутията е задействувала вчера, а защото вчера се е повредила. Да, точно така, повредила се е. На линията „минало — бъдеще“ е изхвърчал някакъв транзистор. И се е получила дупка. А може да е пробила изолацията — какво ли не може да се случи. И ето че в моята стая, по мое време започнаха да падат вещи, намерени от археолозите в далечното минало.

Идеята ми хареса. Но каква е моята роля в цялата тази история? Дали пък да не повикам електротехник да прегледа нишата? И после да ме изпратят в лудницата? Да се възползвам ли от плодовете на повредата и да прибера реколтата от чужд труд? Дали да взема цялата библиотека на Митин, като му дам в замяна намерените вещи? Пак излиза някаква глупост.

Сложих запалената лампа в нишата и избърсах с носна кърпа страничната стеничка. След това я опипах с пръсти и пъгнах в тясната цепнатина долу върха на ножа на баба Каплан, който отново бях взел от кухнята. Пипах внимателно, защото се страхувах да не счупя напълно апарата. И имах голям късмет — неочаквано стената се отмести и отвори. Оказа се, че зад нея има табло, и всичко вече стана ясно. Аз бях прав.

В центъра на таблото имаше скала за времето. По дължината ѝ се движеха светещи точки. Една от тях, до 1667 година, светеше най-ярко и точно до нея стоеше стрелката. Скалата завършваше с 2056 година.

В долната част се виждаха гъсто преплетени жици и проводници и много бутончета, чието предназначение засега не ми беше известно. Неочаквано точката до 1667 година засвети по-ярко и в същия момент долових над главата си бръмчене. Този път вече знаех какво може да означава това и си дръпнах главата. Една не много голяма книга с кожена подвързия с катарамии глухо тупна на пода на нишата. Успях да забележа, че в момента на падането на книгата на таванчето се появи отвор, който имаше размерите на книгата. Всичко е ясно. Бях отгатнал каква е работата. За миг точката 1667 година пламна с червена светлина. Последната точка не се запали. Какво от това, вероятно още не са забелязали повредата и продължават да работят нахалост. Как да

им съобща? Те може би не виждат мигането 67? Взех отвертка и започнах да проверявам контактите. Това ми отне още час-два. Работех почти наслуки. Със схемата така и не можах да се оправя, макар от малък да бях радиолобител. Човърках таблото и размишлявах върху това, че би било интересно да се иде в бъдещето и да се разбере как живеят хората там, а също дали аз ще успея да направя нещо сериозно в живота и от какво ще умра. Мислех си още, че не би било зле да ида и в миналото. Да посетя например писателя Александър Черняев и да разбера как е възнамерявал да завърши своя роман.

И точно тогава открих повредата. Имате пълно основание да не ми вярвате. Къде мога аз. Но аз увих прекъсването със станиол — нямах поялник — и започнах да наблюдавам какво ще стане по-нататък. Чувствувах се страшно горд, че въпреки всичко намерих този дяволски контакт. И ето че отново светна лампичката на 1667 година и над главата ми пак се чу слабо бръмчене. Но нищо не видях и нищо не падна отгоре, само че светна и друга лампичка, и то не в годината, в която ставаше всичко това, а точно в 2056 година. Всичко е правилно. Те са получили своята пратка. Мога да спя спокойно.

Облегнах се на стола и усетих, че страшно съм уморен и че вече е тъмно. И че аз самият не вярвам много в това, което бе станало. И не знам как да изпратя по предназначение насъбралите се при мен вещи.

На вратата се почука.

— Кой е? — запитах.

— Тебе търсят — обади се баба Каплан. — Ти какво, не чуваш ли звънеца? Аз ли съм длъжна да отварям? Пак ли ти си взел ножа ми?

Отидох до вратата и казах:

— Ще ви върна ножа малко по-късно. Не се ядосвайте.

Тя е добра старица. Само дето обича да мърмори. Това е от годините.

Пред вратата стоеше към четиридесетгодишен мъж със син гаширизон и с куфарче в ръце.

— Мене ли търсите?

— Да. Идвам при вас. Може ли да вляза!

— Влезте — отговорих аз и веднага се сетих, че при мен не бива да се влиза.

— Една минута — казах аз, хлопнах вратата под носа му и на бърза ръка преместих етажерката с книгите на мястото.

— Моля да ме извините — казах аз, когато му отворих да влезе, — при мен тук ремонтират нещо и затова е такъв безпорядък.

— Няма значение — отговори той, затваряйки вратата след себе си.

И тогава видя тухлите на пода. Погледна ги, после премести погледа си върху мен и каза:

— Идвам от името на историческия музей. Получихме сведения, че сте намерили много ценно съкровище, и ние бихме желали да се запознаем с него.

Нещо в говора на този човек, в начина, по който държеше куфарчето, и в още някои неща, незабележими за другите, но за мен съвсем ясни, защото бях проникнал в тайните на времето, ми подсказаха единственото правилно решение: той не идва от музея.

— Аз вече оправих всичко — казах му.

— Какво сте оправили?

— Вашата пощенска кутия.

Отместих етажерката и го заведох до нишата. Посочих му контакта и казах:

— Само че нямах поялник и го увих със станиол.

В този момент светна лампичката в 1667 година и той разбра, че всичко знам.

Раздавачът-механик от 2056 година запои контакта, препрати вещите в бъдещето и след това двамата с него зазидахме дупката в стената така добре, че дори аз не бих могъл да позная къде е била. Той сърдечно ми благодари и беше малко изненадан от моята съобразителност, но когато го попитах какво ще стане след сто години, не пожела да отговори и каза, че трябва добре да го разбера — той няма право да разгласява сведения от подобен род.

После ме попита какво бих поискал. Благодарих му и казах, че нищо не ми трябва.

— Значи, нямате никаква молба? — запита той и хвана дръжката на куфарчето си.

И тогава се сетих, че имам една-единствена молба.

— Кажете ми, ваши хора отиват ли в различни години?

— Да.

— И преди двадесет години?

— И тогава. Само че, естествено, вземат всички предпазни мерки.

— А по време на войната и блокадата някой бил ли е в Ленинград?

— Разбира се.

— Тогава изпълнете следната молба. Искам да изпратя там колетче.

— Но това е невъзможно.

— Вие казахте, че ще изпълните молбата ми.

— Какво е това колетче?

— Един момент — казах аз и изтичах в кухнята. Взех оттам две кутии кондензирано мляко и половин кило масло от хладилника на баба Каплан, а също и пакет захар — от два килограма. Напъхах всичко това в голямата пластмасова торба на Лина Григориевна и се върнах в стаята. Моят гост от бъдещето метеше пода.

— Ето това е — казах аз. — Ще трябва да го предадете през зимата на четиридесет и втора година, месец януари, на писателя Черняев, Александър Черняев. Вашите хора го познават. И адреса му лесно ще намерите. Умрял е от глад в края на януари. А той трябва да издържи още две седмици. След две седмици при него ще дойдат хора от радиото и да не сте посмели да се откажете. Черняев е писал романа до последния ден.

— Но моля ви, разберете ме — каза гостът, — това е невъзможно. Ако Черняев остане жив, това може да промени хода на историята.

— Няма да го промени! — уверено отвърнах аз. — Ако вие толкова много се бояхте от миналото, нямаше да вземете предмети от седемнадесети век.

Гостът се усмихна.

— Тези въпроси не ги решавам аз — каза той. — Добре, ще взема вашия колет. Само че скъсайте етикетите на кутиите. Тогава в Ленинград не е имало такива. Аз ще поговоря в нашето време. Още веднъж ви изказвам своята признателност. Благодаря. Може би пак ще се видим.

И той си отиде, сякаш не бе идвал. Аз дори се изкушавах отново да смъкна тапетите и да погледна в нишата. Но знаех, че никога няма

да направя това. Той също беше уверен, иначе не би ми разказал толкова неща.

На другия ден намерих в джоба си две забравени монети. Подарих едната на Митин, а другата си оставих за спомен. Митин ми донесе обещания еднотомник на Булгаков и ми каза:

— Знаеш ли, намерих в къщи един том от „Литературен наследник“. В него са публикувани спомени за Черняев. Интересуват ли те?

Отговорих му, че естествено ме интересуват. Вече подразбирах, че те не са изпълнили молбата ми и не са предали на стареца моя колет.

Да, аз, разбира се, дрънках глупости. Нали биографията на писателя излезе в голям тираж и в нея черно на бяло е написано, че е умрял точно в четиридесет и втора година. Дори се смях на себе си. Ама че теоретик се извъди!

Вечерта прочетох статията за Черняев. В нея се разказваше как е живял през време на блокадата в Ленинград, как е работил и дори е отивал в най-големия студ под куршумите на фронта да чете на бойците. И неочаквано в края на статията, ако щете ми вярвайте, ако щете не, чета следното:

„През зимата, струва ми се през януари, се отбих при Черняев. Александър Григориевич беше много отпаднал и едва се движеше. Поговорихме си за положението на фронта, за общи познати (някои от тях вече не бяха живи), той ми разказваше за бъдещите си планове, за това, че пише нов роман и ако не бил толкова отпаднал, щял да го завърши до пролетта. Не попитах защо моят приятел е отказал да се евакуира, макар че е доста възрастен и здравето му е разклатено. Александър Григориевич сигурно щеше да вдигне рамене и да прехвърли разговора на друга тема. Беше студено. Слагахме в «кюмбето» остатъците от стола. Неочаквано Черняев каза:

— Случи ми се нещо доста странно. Тия дни получих колет.

— Какъв колет? — питам аз. — Нали е блокада.

— Неизвестно от кого. В него имаше кондензирано мляко, захар.

— Ами че това сега за вас е много необходимо — казвам.

А той отвърща:

— А на децата не е ли необходимо? Аз съм стар вече, а да видиш дечурлигата на съседите. Те би трябвало да живеят.

— И вие им дадохте колета?

— А вие, младежо, на мое място как бихте постъпили? — запита ме Черняев и аз се засрамах, че можах да му задам такъв въпрос.

Колкото и да е тъжно да си го призная, това беше последната ми среща с писателя.“

Кажи-речи, пет пъти прочетох тези редове. Трябваше да се досетя, че ако старецът получи такъв колет, той не би пил кондензираното мляко скришом. Не беше такъв старец...

Но кое ме учуди: този том на „Литературен наследник“ беше излязъл през шестдесет и първа година — преди седем години.

ИЗБОР

Беше задушно, искаше ми се да се поразхладя с течение, но през всичкото време все някой затваряше вратата. Бях уморен. Ужасно изморен и близо пет минути преди да вдигна слушалката, се мъчех да измисля убедителен предлог, който да бъде пречка да се видя с Катрин. Но после, когато избрах номера, си втълпих, че Катрин ей сега ще каже, че няма да можем да се видим, защото има събрание. Катрин вдигна слушалката и каза, че бих могъл да звънна и по-рано. Крогиус дойде при мен до бюрото, сложи отгоре чантата си, пълна с консерви и пакети със захар — сигурно се готвеше да ходи на вилата си. Той стоеше и чакаше да свърша разговора. И ме поглеждаше жално. Катрин говореше тихо.

— Какво? — запитах аз. — Говори по-високо. След четиридесет минути. Там, където се срещаме винаги.

— Готово — казах на Крогиус и оставих слушалката. Можеш да звъниш.

— Благодаря — отвърна Крогиус. — Нали знаеш, работното време на жеия ми свършва.

До входа на лабораторията ме чакаше момичето от библиотеката. То ми съобщи, че не съм си платил членския внос за Червен кръст за две години, а също че са ми спрели абонамента, защото не съм върнал осем книги. Съвсем бях забравил за тези книги. И две от тях беше взел от мен Сурен. А той замина за Армения.

— Ще участвувате ли в самодейността? — попита ме момичето от библиотеката.

— Не — отговорих аз и й хвърлих една усмивка на Лановой. Или на Жан-Пол Белмондо.

Момичето каза, че съм голям артист, но е жалко, че не уча, а аз отвърнах, че не е нужно да уча, защото и без друго ме бива за всичко.

— С вас е много приятно — каза момичето. — Вие сте добър човек.

— Това не е вярно — отговорих аз. — Преструвам се.

То не повярва и си тръгна почти щастливо, макар че не го лъжех. Аз наистина се преструвах. Беше задушно. Тръгнах пеш до „Пушкинска“, за да убия времето. В едно павилионче до зала „Чайковски“ продаваха карамфили, но те бяха поувехнали и освен това ми мина през ума, че ако идем с Катрин някъде, ще заприличам на кавалер. Обзе ме някакво глупаво чувство, като че ли всичко това вече ми се е случвало. Дори и този задушен ден. И Катрин пак така ме чака на полукръглата дълга скамейка, а в краката на паметника на Пушкин са сложени саксии с повехнали цветя и изсъхнали и избелели букетчета метличина.

Не сгреших, точно така беше. Дори и метличина имаше. Но Катрин закъсняваше и аз седнах на свободния край на скамейката. Хвърляната от храстите сянка не стигаше дотук и затова никой не сядаше. А на сянката на гъсто един до друг седяха туристи с покупки, а по-нататък разбъркано бяха наседали старци и такива като мен, които очакваха някого. Един от старците високо говореше на своя съсед:

— Да останеш в Москва в такова време е просто престъпление.

Той така се ядосваше, сякаш някой беше виновен за това престъпление. Катрин дойде, но не сама. Подир нея, по-точно до нея, вървеше едър, широкоплещест мъжага с малка брадичка, която изглеждаше като несполучливо залепена за страните и брадата му и му придаваше вид на мошеник. Той носеше възмалка бяла фуражка и за всеки случай, ако позахладнее, велурено сако в ръката. Аз гледах мъжагата, Катрин нямаше защо да я гледам. Нея познавах добре. Тя прилича на малко догче — ръцете и краката ѝ са големи, доста масивни, но именно в това е прелестта.

Катрин ме потърси с очи, приближи се и седна. Мъжът също седна до нея. Катрин се направи, че не ме познава, и аз не поглеждах към нея. Мъжът каза:

— Тук е горещо. Точно дето най-много пече. Човек може да получи слънчев удар.

Катрин гледаше пред себе си и той се любуваше на профила ѝ. Искаше да докосне ръката ѝ, но не се решаваше и пръстите му неволно увиснаха над китката ѝ. Челото му беше мокро от пот и бузите му лъщяха.

Катрин извърна глава от него, махна ръката си от коляното и гледайки някъде край мен, прошепна само с устни:

— Превърни се в паяк. Изплаши го до смърт. Само че аз да не виждам това.

— Казахте ли нещо? — запита мъжът и докосна лакътя ѝ. Пръстите му замряха, усетили прохладната кожа.

Наведох се напред, за да срещна погледа на очите му, и се превърнах в голям паяк. Тялото ми беше дълго почти половин метър. Измислих си такива челюсти, които приличаха на закривени триони и целите омацани с вонеща отрова. А върху гърба си накачих цял куп щъкащи паячета, които също мърдаха челюсти и изпущаха отрова.

Мъжът не разбра отведнъж какво се беше случило. Той примижа, но не махна ръката си от лакътя на Катрин. Тогава превърнах и нея в женски паяк и го накарах да почувствува под пръстите си хладината и слуза на хитиновата черупка. Мъжът притисна разтворените си пръсти до гърдите, а с другата ръка махна пред очите си.

— Дявол да го вземе — каза той. Стори му се, че нещо му е прилошало, и, изглежда, като повечето едри мъже беше мнителен. Направи усилие и още веднъж погледна към мен и тогава аз протегнах към него предните си крака с разтворени нокти. И той избяга. Срам го беше да избяга, но просто не можеше да преодолее страха си. Немците стиснаха в ръце чантите с покупките си. Старците учудено гледаха подире му.

Катрин се засмя.

— Благодаря — каза тя. — Чудесно ги правиш тези неща.

— Ако не те бях превърнал в паяк, той нямаше да избяга — отвърнах аз.

— Как не те е срам — каза Катрин.

— Къде ще идем? — попитах аз.

— Където искаш — отговори Катрин.

— Днес е много задушно — казах аз. — Той къде се лепна за теб?

— От киното тръгна подире ми. Казах му, че ме чака мъжът ми, но после реших да му отмъстя, задето е толкова самоуверен. Може би да идем в парка, а? Ще пийнем бира.

— Там е пълно с хора — казах аз.

— Днес е петък. Нали казваше, че всички умни хора в петък излизат извън града.

— Както искаш.

— Тогава да тръгваме да хванем такси.

При колонката имаше опашка. Слънцето беше слязло ниско до покривите и ти се струваше, че твърде много се е приближило до Земята.

— Направи нещо — каза Катрин.

Излязох от опашката и се опитах да хвана някоя частна кола. Никога не си позволявам подобни неща, правя го само за Катрин. Видях на ъгъла свободна кола и се превърнах в Юрий Никулин.

— Къде да те откарам? — запита ме шофьорът, когато проврях главата на Никулин през прозорчето.

— В Соколники.

— Сядай, Юра — каза шофьорът.

Повиках Катрин и когато пътувахме вече в колата, тя ме попита:

— Кого му показва?

— Юрий Никулин — отговорих аз.

— Правилно — каза тя. — Той ще се гордее, че те е возил.

— Нали знаеш...

— Защо така отдавна не съм те виждал на екрана, Юра — каза шофьорът, доволен от възможността да общува с мен.

— Зает съм в цирка — отвърнах аз.

Трябваше през всичкото време да мисля за Юра Никулин, въпреки че бих предпочел да гледам Катрин. Тя се забавляваше. Прехапа долната си устна и връхчетата на кучешките ѝ зъби се впиха в розовата кожа. Шофьорът се случи бързив, дадох му една рубла и той каза, че ще си я запази за спомен.

Под грамадните дървета до входа беше прохладно и всички места по пейките бяха заети. От другата страна на кръглия басейн се издигаше купол, останал от американците, когато уредиха тук изложба. И сега имаше изложба „Интер на нещо си — 71“. Мина ми през ума, че ако Гуров прочете доклада ни с Крогиус до понеделник, във вторник сигурно ще дойде в лабораторията. Крогиус не разбираше още какво бяхме извършили. Но аз разбирах.

— Да вървим малко по-вляво — каза Катрин. В гората, насечена от пътечки, Катрин постла два вестника до някаква отдавна небоядисвана ограда и седнахме двамата на тревата. Тя поиска бира и аз извадих от чантата си една бутилка. Купих я, когато се връщах от работа, защото се сетих, че ще поиска бира. Нямахме с какво да

отворим бутилката и аз тръгнах към оградата, за да я отворя с остриите краища на летвите. Пред оградата имаше широка канавка и на мен ми хрумна, че мога да прелетя през нея, не да прескоча, а да прелетя. Но на пътечката се показаха две жени с детски колички и аз прескочих канавката.

— Ти би ли искала да летиш? — попитах Катрин.

Тя вторачи очи в мен и аз забелязах как зениците ѝ се свиха, когато върху тях падна слънчев лъч.

— Ти нищо не разбираш — рече тя. — Не можеш да четеш чуждите мисли.

— Вярно, не мога — отвърнах аз.

Пихме бира направо от бутилката, подавахме си я един на друг като лулата на мира.

— Много ми е горещо — каза Катрин. — И всичко е, защото не ми позволяваш да си забода с фиба косите.

— Кой, аз?

— Нали каза, че повече ме харесваш с пуснати коси.

— Харесвам те всякак — отговорих.

— Но с пуснати коси повече.

— Да, с пуснати коси повече.

Приех жертвата ѝ.

Катрин седеше, опряла длан на тревата, тя имаше тънка и силна ръка.

— Катрин — казах аз, — омъжи се за мен. Обичам те.

— Не ти вярвам — отвърна Катрин.

— Ти не ме обичаш.

— Глупчо — рече тя.

Наведох се почти до земята и целунах поред всичките ѝ дълги и почернели от слънцето пръсти. Катрин сложи другата си длан на тила ми.

— Защо не искаш да се омъжиш за мен? — запитах я. — Искаш ли винаги да ти се виждам красив? Като кинозвезда.

— Ще се умориш — каза тя.

— Въпреки това?

— Никога няма да се омъжа за теб — каза Катрин. — Ти си пришълец от космоса, чужд човек. Опасен.

— Отгледан съм в детски дом — отвърнах ѝ. — Много добре го знаеш. И ти обещавам, че повече няма никого да хипнотизирам. Най-малко пък тебе.

— А на мен внушавал ли си ми нещо?

Тя махна ръката си от тила ми и аз почувствувах как пръстите ѝ застинаха във въздуха.

— Само когато си ме молила. Когато те болеше зъбът. Спомняш ли си? И когато настояваше на Комсомолския площад да видиш жираф.

— А внушавал ли си ми да те обичам?

— Не говори глупости и си сложи ръката отново на тила ми. Така ми е по-удобно.

— Не ме ли лъжеш?

— Аз искам ти наистина да ме обичаш.

Тя сложи отново своята длан на тила ми и каза:

— Не ти вярвам.

Допихме бирата и оставихме бутилката на такова място, че да се вижда и човекът, който ги прибира, да я вземе. Разговаряхме за съвсем ненужни неща, дори за втория баща на Татяна, за хората, които минаваха покрай нас и ни поглеждаха. От парка излязохме вече по тъмно и трябваше дълго да чакаме на опашката за такси и когато изпратих Катрин до входа на блока, в който живееше, тя не пожела да ме целуне на сбогуване и ние не се уговорихме кога пак ще се видим.

Тръгнах към къщи пеш, беше ми тъжно и аз измислих вечен двигател, а после доказах, че той въпреки всичко няма да работи. Да се докаже това се оказа доста трудно и докато стигна на своята улица, аз почти забравих за Катрин. И в този момент разбрах, че когато се прибера в стаята си, ще звънне телефонът и Крогиус ще каже, че от нашата работа нищо няма да излезе. Не ми се искаше да заобикалям ивицата тревна площ и реших да прелетя през нея. Не беше много лесно да се лети, защото постоянно губех равновесие и точно затова не се осмелих да прелетя на четвъртия етаж в стаята си, макар прозорецът да беше широко отворен. Качих се по стълбите.

Когато отключвах вратата, почувствувах, че някой седи на тъмно в стаята и ме чака. Хлопнах вратата подире си и сложих бавно верижката. После запалих лампата в антрето. Седналият на тъмно

човек в стаята ми знаеше, че аз усещам присъствието му, но не помръдна. Запитах:

— Защо седите на тъмно?

— Подремнах — отвърна човекът. — Доста време ви чакам.

Влязох в стаята, натиснах копчето на електрическия ключ и казах:

— Искате ли да сваря кафе?

— Не, сварете само за себе си. Аз няма да пия.

Човекът внушаваше уважение към себе си. Затова и аз си придадох вид на достойнство и внуших на госта, че съм със синя раирана връзка. Той се усмихна и каза:

— Не се измъчвайте, по-добре си сварете кафе.

Той дойде след мен в кухнята, извади от джоба си кибрит и запали газта, докато аз слагах кафе в кафеничето.

— Не се ли чувствувате самотен? — запита ме гостът.

— Не.

— Дори и днес?

— Днес се чувствувам самотен.

— А защо досега не сте се оженили?

— Момичетата не ме обичат.

— А може би сте свикнали със самотата?

— Възможно е.

— Но нали имате приятели?

— Да, имам много приятели.

— Но тях хич не ги е грижа за вас, нали?

— Не е вярно. А вие как влязохте в стаята ми? Той вдигна рамене и каза:

— Прелетях. Прозорецът беше отворен.

Той стоеше, кривнал глава, и ме разглеждаше, сякаш очакваше да изразя учудване. Но аз ни най-малко не се учудих, защото преди малко едва не направих същото — само че се уплаших да не загубя равновесие и да се ударя в перилата на балкона. Непознатият тъжно поклати глава и каза:

— Никакви съмнения — и оправи пенснето си.

Обзалагам се, че само допреди три минути той нямаше никакво пенсне на очите си. Налях кафето в чашка, взех пакетче вафли и

поканих госта да идем в стаята. Бях уморен от горещината и от празните разговори.

— Свалете си обувките — проявявайки загриженост, каза гостът. — Нека си отпочинат краката ви.

— Много сте любезен — отвърнах аз. — Най-напред ще изпия кафето, защото много ми се спи.

Човекът се разходи из стаята, спря до етажерката и прокара пръст по гръбчетата на книгите така, както се минава с пръчка по стобор.

— И тъй — каза той съвсем убедено. — Вие неведнъж сте си задавали въпроса: защо не сте като всички други. И не сте намирали отговор. И все пак нещо ви е възприрало да потърсите помощта на лекар.

— Аз съм такъв, каквито са всички други — отвърнах му и ми мина през ума, че напразно не го послушах. Нямах да е зле да се събуя.

— Още в детския дом вие се учехте по-добре от всички ваши връстници. Много, много по-добре. Дори учудвахте учителите си.

— Втора награда на олимпиадата по математика казах аз. — Но не съм смайвал учителите си. И медал не съм получавал.

— Умишлено не получихте — отвърна гостът. — Вашите способности ви тревожеха. Вие успяхте дори да убедите Крогиус, че е пълноправен ваш съавтор. А това не е вярно. Но вие притежавате могъща сила да убеждавате. Вие можете да внушите на всеки човек каквото си поискате.

— А на вас? — запитах го.

— На мен не можете — отговори моят гост и се превърна в не много голям паметник на първия основател на книгопечатането Иван Фьодоров.

— Интересно — казах аз. — Сега остава да кажете, че сте мой сродник и нас ни свързват невидими генетични връзки.

— Точно така — отвърна гостът. — Ако това не е така, вие нямаше да се досетите, че ви очаквам, и щяхте поне да се учудите, че заварвате непознат човек в заключена стая. А моето признание, че съм прелетял на четвъртия етаж, щеше да ви учуди. Тъкмо става дума, вие можете ли вече да летите?

— Не знам — признах си. — Днес опитах за пръв път. И какво друго умея да правя още?

— Достатъчно е само да погледнете една страница, за да запомните написания текст на нея, вие събирате, умножавате, извличате корени с такава лекота и бързина, че можете да демонстрирате това на сцена, можете няколко денонощия да прекарате без сън, а така също и да не ядете.

— Макар че обичам да правя и едното, и другото. А сцената не ме влече.

— Навик — сдържано каза гостът. — Влияние на средата. В детския дом строго следяха децата нощем да спят. Вие откривате връзката между факти и явления, които на пръв поглед не са свързани. Според тукашните преценки вие сте гений. Макар че все още не умеете да използвате всички ваши способности и дори не подозирате, че притежавате много от тях.

— Например? — запитах аз.

Гостът моментално изчезна и се появи зад гърба ми, в отвора на вратата. После бавно се върна при полицата с книги, извади оттам англо-руския речник и го хвърли. Речникът остана неподвижен във въздуха.

— И аз ли ще мога да правя всичко това? — запитах без особен възторг.

— И не само това.

— Не ми трябва нищо повече.

— Ще трябва да се учите на това. Ако се върнете в естествената за вас обстановка. Ако се намерите сред себеподобни.

— Така — казах аз. — Значи, аз съм мутант, генетичен урод. И отгоре на това не съм изключение.

— Не е така — рече гостът. — Чисто и просто тук вие сте чужд човек.

— Тук съм се родил.

— Не.

— Роден съм в едно селище. Родителите ми са загинали при горски пожар. Намерили са ме пожарникарите и ме докарали в града.

— Не.

— Тогава кажете ми.

— Трябваше да ви намерим по-рано. Но не беше лесно. Мислехме, че никой не е останал жив. Корабът беше разузнавателен. Космически кораб. Родителите ви бяха в него. Корабът експлодира. Изгоря. Но вас успели да ви хвърлят от кораба. Случил се горски пожар и тогава изгоряло селището на горското промишлено стопанство. Пожарникарите, които са ви намерили жив и здрав, но много изгладнял, не са знаели, че по време на пожара вие сте били обкръжени от силово поле.

Слушах го внимателно, но ме измъчваше нещо съвсем друго.

— Кажете ми — запитах аз. — В същност какво представлявам аз?

— Външно ли? Необходимо ли ви е да знаете?

— Да.

Гостът се превърна в някаква аеродинамична материя, полупрозрачна, непостоянна, променяща формата и цвета си, но не лишена от явна грациозност.

— Това също ли е внушение?

— Не.

— Но нали аз не правя усилия да съм човек. Аз съм си човек.

— Ако не беше така, вие не бихте оцелели на Земята. Ние мислехме, че сте загинали. А вие сте се приспособили. Ако не бях дошъл, до края на живота си нямаше да се досетите за нищо.

— Ще трябва ли да отлетя с вас? — запитах.

— То се знае — отвърна гостът. — Вярвате ли ми?

— Вярвам ви — казах аз. — Само да звънна на Крогиус.

— Не е нужно — каза гостът. — Това, което направихте с него двамата, засега не е необходимо на Земята. Няма да ви разберат. Академиците ще ви се надсмиват;

Аз изобщо се учудвам, че сте успели да внушите на Крогиус да повярва в това ваше хрумване.

— Но нали то е глупост?

— След стотина години на Земята сами ще стигнат до него. Ние не бива да се намесваме. Наистина, понякога ни се струва, че тяхната цивилизация е в задънена улица.

Вдигнах телефонната слушалка.

— Помолих ви да не се обаждате на Крогиус.

— Добре — отговорих аз. И избрах номера на Катрин.

Гостът сложи длан върху вилицата. Той отново беше придобил човешки образ.

— Край на всичко това — каза той. — И на самотата. И на необходимостта да живеете сред същества, които са много по-назад от вас. Във всяко отношение. Ако не бях ви издирил, вие щяхте да загинете. Сигурен съм в това. А сега трябва да бързаме. Корабът ни чака. Не е много лесно да се стигне дотук, на края на Галактиката. И тук не идват толкова често наши кораби. Заключение си стаята. Няма скоро да се сетят да ви търсят.

Когато вече бяхме на стълбището, чух, че телефонът звъни. Поисках да се върна.

— Крогиус звъни — каза гостът. — Разговарял е с Гуров. И Гуров е направил на пух и прах вашия труд. Сега Крогиус ще забрави всичко. Скоро ще го забрави.

— Знам, че е Крогиус — отговорих аз. Бързо долетяхме до кораба. Той висеше над храстите, не много голям, полупрозрачен и на вид съвсем неприспособен за далечни пътувания. Висеше над храстите в „Соколники“ и аз дори се озърнах, очаквайки да видя празната бирена бутилка.

— Какво, последен поглед ли?

— Да — казах аз.

— Помъчете се да прогоните обзелата ви тъга — каза гостът. Тя е породена не от раздялата, а от неизвестността, от невъзможността да се надзърне в бъдещето. Утре, като си спомните за малките радости и малките неприятности, които сте изживели тук, само ще се усмихнете. Неприятностите са били повече.

— Да, повече — потвърдих аз и гальовно и топло ме обгърна въздухът на кораба.

— Стартираме — каза гостът. — Вие няма да почувствувате натоварване. Вгледайте се внимателно в мен. Земната ви обвивка не иска да се отдели от вас.

Гостът преливаше в седефени вълни, като си играеше с уредите за управление и ги командуваше.

През полупрозрачния под на кораба видях как все по-долу и по-долу остава тъмната зеленина на парка, как се събират и стават все по-малки светлите ивички от уличните лампи и съзвездията от светещи

прозорци. И на края Москва се превърна в светло петно върху черното тяло на Земята.

— Никога не ще съжалявате — каза ми гостът. — Сега ще пусна музика и вие ще разберете какви върхове може да достигне разумът, когато е насочен към прекрасното.

Музиката дойде нейде отвън, навлезе в кораба, леко ни подхвана и се устреми към звездите и тази музика беше съвършена, както е съвършено звездното небе. Точно към такова съвършенство усещах влечение през самотните нощи и когато бях уморен или ядосан.

И тогава чух как отново иззвъня телефонът в изоставената, неподредена стая, телефонът, чиято слушалка беше омотана със синя изолационна лента, защото един от приятелите ми, след като си беше пийнал, го събори от масата, за да освободи място за шахматната дъска.

— Връщам се — казах на госта.

— Не може — отвърна той. — Късно е. Пък и безсмислено е да се връщате в миналото. В далечното минало.

— Довиждане — казах аз.

Напуснах кораба, защото тази вечер бях се научил да правя много неща, каквито по-рано дори не подозирах, че мога да върша.

Земята се приближаваше все повече и повече и от малко светло петно Москва се превърна отново в безкрайни разпилени светлини. Едва намерих своя пететажен блок, който по нищо не се различаваше в еднообразната редица на своите събратя.

Гласът на госта ме догони:

— Вие се обричате на живот, пълен с недомлъвки, мъки и унижения. Цял живот ще се стремите към нас, към мен. Но ще бъде късно. Опомнете се. Не бива да се връщате.

Балконската врата беше широко отворена. Телефонът вече не звънеше. Напипах го, без да запалвам осветлението. Позвъних на Катрин и я попитах:

— Ти ли ми звънеше, Катюшка?

— Да не си се побъркал — каза Катрин. — Един часът е. Ще събудиш всички съквартиранти.

— Но ти ли звъня?

— Сигурно твоят побъркан Крогиус ти е звънял. Търсеше те из целия град. Има си някакви неприятности.

— Жалко — казах аз.

— За Крогиус ли?

— Не, жалко, че не си ми звънила ти.

— А защо трябваше да ти се обадя?

— За да ми кажеш, че си съгласна да се омъжиш за мен.

— Ти си се побъркал. Нали ти казах, че никога няма да се омъжа за пришълец от космоса и отгоре на това морален изрод, който може да ми внуши, че е Жан-Пол Белмондо.

— Никога ли?

— Лягай да спиш — каза Катрин. — Иначе ще те намразя.

— Утре кога свършваш работа?

— Това не те интересува. Имам среща.

— Ти имаш среща с мен — казах строго аз.

— Добре, с теб — отговори Катрин. — Само че не си въобразявай кой знае какво.

— Сега почти не съм в състояние да мисля.

— Целувам те — каза Катрин. — Звънни на Крогиус. Успокой го, че иначе ще се побърка.

Обадих се на Крогиус и го успокоих. После се събух и чак когато заспивах, се сетих, че кафето ми беше свършило и утре непременно ще трябва да се отбия в магазина на „Кировска“ и да чакам на невъобразима опашка.

УВОД

Често се случва да чуваме: защо пришълците от космоса, избрали Земята като обект на своето пътешествие, слизат не в Тихия океан, не в планините на Памир, не в пустинята Такламакан, най-сетне не в градовете Осака и Конотоп, а в град Велики Гусляр? Защо някои невероятни случки, които досега още не са намерили научно обяснение, стават именно във Велики Гусляр?

Този въпрос са си задавали много учени и любители астрономи, обсъждаха го на симпозиума в Адис Абеба, върху него се проведе дискусия в „Литературная газета“.

Неотдавна академик Спичкин излезе с нова хипотеза. Като наблюдавал траекториите на метеорологичните спътници на Земята, той стигнал до извода, че град Велики Гусляр е разположен върху земна изпъкналост, почти незабележима за околните, но съвсем очевидна при наблюдаване на Земята от съседните звезди. Тази изпъкналост в никакъв случай не би могла да се вземе за планина, хълм или други геологични формации, защото в околностите на Гусляр няма нищо от този род.

Град Велики Гусляр е разположен в равнина. Заобиколен е от колхозни ниви и гъсти гори. Протичащите в този край реки се отличават с бистрата си вода и бавното течение. Понякога напролет стават наводнения и разлелите се води постепенно се прибират, като оставят на брега трескулак и коренища. А зиме снежни преспи откъсват града от съседните населени места. Лете горещините са умерени и често връхлитат бури. А есента тук е мека, многобагрена, към края на октомври заваляват студени дъждове. През 1876 година кореняците са наблюдавали северно сияние, а тринадесет години преди това — тройно слънце. Най-ниската температура през януари е достигнала до минус четиридесет и осем градуса (18 януари 1923 година).

Някога в горите са се въдели мечки, сърни, глигани, еноти, бобри, лисици, росомахи и вълци. И сега още ги има в горите. През

1952 година е бил направен опит да се аклиматизира към Велики Гуслияр зубробизон. Развъдили зубробизони във Въробьовския резерват и те по естествен начин се кръстосали с лосовете и придобили като допълнение към страшния си вид грамадни рога и спокоен, миролюбив нрав. реките и езерата са богати на дивеч. Неотдавна в река Гус бяха завъдени гамбузия и бял амур. А през последните години кой знае как там се завъдил бразилският рак, най-близкият сродник на омара. Рибарите оцениха добрите им вкусови качества. Местният печат съобщи, че в околностите на града се е появила мухата цеце, но не са отбелязани случаи на сънна болест.

Населението на Велики Гуслияр наброява осемнадесет хиляди души. В него живеят хора от петнадесет националности. В село Морошки има четири семейства кожухи. Кожухите са малък горски народ от угро-финската група, говорещ на своеобразен език, все още непроучен докрай от науката. Писмеността на кожухите е била разработена въз основа на латинската през 1926 година от гуслиярския учител Иванов, който съставил буквар. В наши дни са останали само трима кожухи, владеещи кожухски език — Иван Семьонов, Иван Мудрик и Александра Филиповна Малова.

Историята на град Велики Гуслияр наброява седемстотин и петдесет години. За първи път за него се споменава в Андриановския летопис, където се казва, че потьомкинският княз Гавриил Незлобивъй „приших и истребих“ непокорните жители на градчето Гуслияр. Това станало в 1222 година.

Градът бързо растял, тъй като е удобно разположен на кръстовище на търговски пътища, водещи за Урал и за Сибир, а също така за южните и западните области на Рус. Бил е пощаден от монголското иго, понеже татарските баскаки, наплашени от гъстите и непроходими северни гори, се ограничили само да изпращат списъци за наложените данъци, но жителите на града рядко и нередовно плащали тези данъци. Възникналата през XIV век крамола между Москва и Новгород за Гуслияр завършила окончателно с победата на Москва едва към средата на XV век. По време на тази крамола градът е бил изгарян три пъти и два пъти е бил ограбван. Веднъж новгородската дружина на воеводата Лепеха изравнила града със земята. През следващите години Гуслияр е преживял чума, наводнения, мор и глад. Всяка година избухвали пожари. След всяка епидемия и

пожар градът бил застрояван отново и бил украсяван с белокаменни катедрални църкви, живописно разположени по брега на река Гус.

От откривателите на нови земи, тръгнали срещу слънцето, повече от една трета се оказаха жители на Велики Гусляр, който през шестнадесети век се превърнал в процъфтяващ град и е съперничел на Вологда, Устюг и Нижни Новгород. Достатъчно е да си спомним Тимофей Бархатов, открил Аляска, Симон Трусов, стигнал до река Камчатка с петдесет казаци, Федка Меркартов, стигнал пръв до Нова земя, откривателите на Курил, Челябинск, Калифорния и Антарктида. Всички те са се завръщали на стари години в родния град и са издигали двуетажни зидани къщи на улица „Торговая“, в Синия сокак и на Говяжкя склон. Точно през тези години Гусляр започнал да се нарича Велики.

И понеже стана дума, до ден днешен учените не са единодушни по въпроса, защо Гусляр се казва така. Ако професор Третьковски в своята монография „Овладяването на Севера“ смята, че името произхожда от думата „гусляр“ или дори „гусли“ (хипотезата на Райзман), понеже в тези краища е било широко разпространено производството на тези музикални инструменти, то Илонен и други чуждестранни историци са склонни да мислят, че името на града идва от река Гус, на чийто бряг е разположен той. Но съществува и още една версия — на Тихонравова, която смята, че по тези горски краища са намерили убежище бягащите от хабсбургското подтисничество сподвижници на чешкия реформатор Ян Хус. На края не можем да не споменем и гледището на Иванов, който извежда думата Гусляр от кожухското „хусля“, означаващо „заден крак на голяма мечка, живееща в планина“. Сред кожухите още е жива легендата за юнака Дьома, който убил по тези места мечка и изял задния ѝ крак.

В края на XIX век във връзка с прокараната недалеч от Велики Гусляр железопътна линия той престава да играе важна роля в търговията и се превръща в неадминистративен околийски град и пристанище на река Гус.

През последните години в Гусляр се развива местна промишленост. Има пивоварен завод, овладяно е производството на копчета и канцеларски кламери във фабрика „Заря“. Имаме си също дъскорезница, млекокомбинат и бъчварска работилница. В града има техникум за специалисти по речния транспорт, няколко средни и

непълни средни училища, три библиотеки, два кинотеатъра, клуб на работещите в речния транспорт и музей. Сред архитектурните паметници, опазвани от държавата, спадат Спасо-Трофимският манастир, черквата на Парашкева Пятнишка (XVI век) и Димитровската катедрала. Покритият пазар, и няколко черкви бяха преместени през 1930 година, за да бъде засадена градина на „Откривателите на нови земи“.

Велики Гусляр е подчинен на областта град и е център на Великогуслярския район, в който се отглежда лен, ръж, елда, развито е скотовъдството и горската промишленост. На разположение на туристите, предпочели през летните месеци нашия град, е хотел „Велики Гусляр“ с ресторанта „Гус“, домът на колхозника и шлеп-общезитието. През последните години в града бяха заснети редица исторически филми, по-конкретно „Стенка Разин“, „Откривателят Бархатов“. „Садко“ и „Гуслярска балада“.

Главната улица „Пушкинска“ върви покрай реката. На нея се намират универмагът, книжарницата и зоологическият магазин. Единият край на улицата стига до моста на река Грязнуха, която разделя града на традиционните град и предградие, а другият ѝ край стига до градския парк, в който има естрада, стрелбище и въртележка, а също така и лятна читалня.

От Гусляр до Вологда пътува автобус (шест часа) или самолет (един час). До Архангелск се отива със самолет (за час и половина) или с параход (през Устюг и Котлас) — за четири денонощия.

Космическите пришълци започнаха да се появяват в града от 1967 година. Не са открити следи от тях по-рано.

ВРЪЗКИ ОТ ЛИЧЕН ХАРАКТЕР

Седяхме на двора, играехме на домино. Беше хубав летен ден, след дъжд. Изтръскали водата си, облаците плуваха над главите ни, пухкави и усмирени, локвите бързо съхнеха, от тях се вдигаше невидима пара, приближаваше време за вечеря, играта ни беше поомръзнала и ние се разприказвахме за най-различни неща.

— Кой знае защо днес се чувствавам уморен — каза Васил Василичев, свиквайки със смесените благоухания, достигащи долу до играещите, от дванадесетте кухни на сградата.

— Голяма жега беше — потвърди Валентин Кац, разбърка плочките на доминото и запита другарите си: — Ще изкараме ли още една игра?

В този момент в двора влезе Корнелий Удалов. Изпотен, светлите му редки коси се бяха навили на пръстенчета, панталоните — окаляни, самото — метнато на рамо, в ръцете му — кутия от боя, цялата оцапана с бяло, а в нея се клатушка бояджийска четка.

— Я вижте Корнелий — каза Погосян, — Корнелий станал бояджия, така ли?

— Тиквеници такива — изгърси Удалов, хвърли поглед към прозорците на квартирата си да види дали жена му Ксения не го наблюдава, остави кутията наред двора и седна на скамейката.

— Случи ми се невероятна история — каза той.

— На теб все ти се случва нещо — рече Валентин. — Е какво, ще изкараме ли още една игра?

— Че каква ще е тая история? — запита Погосян.

Удалов, който нямаше търпение да сподели случилото се, веднага отговори:

— Нали знаете пътя за Грязнуха? Към санаториума?

— Добре де.

— Ами тъкмо там стана всичко. Днес просто нямаше път.

— Че къде може да се е дянал проклетият?

— Просто не знам какво да отговоря — каза Удалов. — Рано е за човечеството да знае някои неща.

— Я не го увъртай, Корнелий — засегна се Васил Василиевич. — Ти винаги попадаш в разни истории. И им придаваш космическо значение.

— Точно така, космическо. Нищо друго, само космическо.

— Ясно — обади се Грубин от отворения прозорец на стаята си, чул много добре целия този разговор, — занимавал се е със скучна, но творческа работа, изписал е на оризово зърно „Песен за пророка Олег“. Ясно, на връщане от Луната американците изпуснали камъка, който са карали, и той паднал точно на пътя на Корнелий.

— Безобразник си ти, Грубин — тъжно рече Корнелий Удалов.

И за всички беше очевидно, че на него много му се иска да им разкаже за случилото се, но все още не се решава. По челото и бузите на пълното му лице бяха избили капчици пот.

— Безобразник си ти, Грубин, но най-чудното е, че почти отгатна, макар и да не можеш да си представиш цялата сериозност на такова едно събитие. Но аз съм дал дума, дето се вика, подписал съм се, че няма да го раздрънкам.

— Ами тогава не го раздрънквай — изтърси Грубин.

— Ами да, няма да го раздрънкам — отвърна Удалов.

— Притрябвали са ни твоите истории — рязко каза Грубин, макар че всички знаеха, че той е най-добрият приятел на Удалов.

— Хайде, кажи де какво е станало с пътя — настоя Валя Кац. — Че ей сега жената ще ме повика да вечеряме.

— Няма да повярвате — каза Удалов.

— Да, няма да повярваме — потвърди от прозореца Грубин.

Но Удалов не чу думите на Грубин, беше се решил вече да разкаже, очите му помътняха и придобиха отсъстващ израз, присъщ на едновременните народни певци, когато са изваждали гуслите си от торбите, обръщали очи към самия княз и започвали надълго и нашироко увлекателния си разказ, правдоподобен за слушателите им и напълно невероятен за потомците.

— Реших днес да ида пеш до Грязнуха — каза Удалов. — С автобус до маслозавода, а после пеш. Нали след един месец ще трябва да ремонтираме покрива на санаториума, та отидох, значи, да го огледам.

— Че къде е служебната ти кола, Корнелий? — запита Грубин.

— Колата замина за Потма да докара генератора. Колата ни е една за всичко. Пък аз бях тръгнал за санаториума. А и кажете ми защо да бързам? Защо да бързам, когато пътят минава през гората, на места точно над самия бряг, птици пеят, наоколо никакво движение и дори почиващи не се срещат.

— Ами вярно ли е, че закрили санаториума? — запита Васил Василичевич.

— Временно — отговори Удалов. — Калният извор временно пресъхнал. Сигурно ще трябва да докарваме нарзан. Зависи какво ще решим. И, значи, срещнах ги.

— Почиващи ли?

— Какви ти почиващи? Хората в москвича. Цяло семейство. Трябва да са били туристи. Отгоре на багажника какво ли само не бяха завързали: и палатка, и дюшек, и детска количка. Нали затуй не се качих в колата — пет души бяха вътре.

— Че защо трябваше да се качваш?

— Как така „защо“? За да ме закарат до санаториума.

— Но нали те са карали в обратна посока.

— Не, Валентине, ти всичко объркваш. Отначало те ме задминаха. И тогава не се качих в колата им. За къде да бързам. А после те се върнаха. Тогава караха в обратна посока. Мъжът зад волана — бял като платно, дечурлигата реват, подава той глава от прозорчето и ми маха с ръка — един вид обръщай назад. Виж го ти какъв чудак, мисля си. Нали не знаех какво ме очаква зад завоя.

— Труп студен очакваше Корнелий зад завоя — каза Грубин.

— Не го прекъсвай! — възмути се Погосян. — Виждаш, човекът разказва, а ти го прекъсваш.

— Зад завоя ме очакваше знак. „Пътят е в ремонт“, нали познавате този знак? Триъгълник, а в него човек с лопата. Аз чак се учудих какъв ремонт може да се извършва без знанието на строителната организация. Учуди ме и това, че знакът беше някак си особен. Лошо изпълнен в художествено отношение. Работникът с три крака и неприятна външност.

— А кой ги прави тия знаци в града?

— Знаците ги изпращат от Вологда. С тях се занимава милицията. Но не това е важно — дали е направен лошо или хубаво

знакът. Важното е друго — трите крака.

— Хулиганска работа — обади се старицата Ложкина, която беше нахранила вече своя мъж и сега, подаде глава в освободеното пространство между аквариума и кафеза с канарчето, слушаше интересната история.

— И аз си помислих същото — потвърди Удалов. — Пък и хората от москвича ме разтревожиха. От какво се бяха уплашили?

— Ясно, нали ви казах, хулиганска работа — повтори старицата Ложкина.

— Стои, значи, забит в земята знак, какъвто не бях виждал, а иззад завоя се чува звън на метал и какви ли не още шумове от строителни работи. Правя аз още десетина крачки, е, то се знае, вървя малко боязливо. Гледам: пътят препречен с бариера, с други думи, с шлагбаум. И на него написано с черни букви: „Минаването забранено“. А точно зад бариерата работи булдозер, един такъв много особен, а на будозера седи, вярвате ли ми, пришълец от друга планета на космоса и той е с четири ръце и три очи.

— Ама че льготы — каза Погосян, който не бе повярвал на нито една дума.

— Валентине, яденето изстива! — извика от прозореца жената на Кац.

— Чакай малко — отвърна Кац. — Искам да чуя тук нещо до края и се прибирам.

— Да се чудиш просто — извика високо жената на Кац, за да чуе старицата Ложкина. — Викам Валентин, а той не мръдва от мястото си!

— На главата си носеше прозрачен шлем като на космонавтите — продължи Удалов, притворил очи, за да си представи по-ясно картината. — От шлема му стърчат проводници, а костюмът оранжев на цвят. Престори се, че не ме е видял, изключи мотора, скочи на земята и какво да видя — и той с три крака и най-интересното, че и трите с различни обувки. Нали бях в шоково състояние, поздравих и той ми отговори: „Здравейте.“

— Ех, че льготы! — каза Погосян. — Тъй значи, „Здравейте“ на своя междупланетен език, а нашият Корнелий, разбира се, го е изучавал и си го знае, нали?

— От дете — потвърди със шеговит тон Грубин, който беше зарязал работата си и не пропускаше нито дума от казаното.

— На руски ми го каза — възрази Удалов. И тогава аз съвсем строго го запитах: „Кой ви е наредил да извършвате ремонт?“

— То се знае — каза Грубин. — Виждаш човек на три крака, гост от далечните звездни светове и вместо „добре дошли“ веднага изтърсваш: „Кой ви е наредил?“.

— Уплаших се — каза Удалов. — При друг случай щях да кажа каквото трябваше. Но от уплаха хванах бика за рогата.

— Ама той и рога ли имаше? — учуди се старицата Ложкина,

— Той само така фигуративно го казва — рече Васил Василиевич.

— Отивам си — каза Погосян. — Отивам си, гладен ще си остана, той тук, нали виждаш, с басни ме храни.

Но Погосян не си тръгна. Искаше му се да почнат да го раздумват, да му казват, че всичко това е една шега, но никой не го спираше и не казваше подобно нещо. Всички добре знаеха, че макар Удалов да има силно развито въображение, макар да е нервен човек, но въпреки туй е изключително правдив и жена му Ксения за измишльотини главата би му откъснала.

— Питам го аз — продължаваше Удалов, — а той размахва ръчички и казва: „Получи се нещо скандално, възмутително.“

— А пришълците какви са, едри ли са? — запита Васил Василиевич.

— Не, дребни са, каквито са третокласниците — отвърна Удалов.

— Така и предполагам — каза Васил Василиевич. — По никакъв начин не могат да бъдат едри.

— Искан да мина под бариерата, но той не ме пускаше отначало, сочеше ми надписа, пометеше, че минаването е забранено. Тогава му показах, че съм началник на строителната организация в града Велики Гусляр, в чиито покрайнини той извършва ремонт, за който аз нищо не знам.

— И не се ли уплаши?

— По-късно се уплаших — призна си Удалов. — Отначало бях много възмутен. Докарал тук булдозер, затворил пътя, плаши хората и което е особено, булдозерът също не е наше производство. Тогава

пришълецът се смути и ми казва: „Извинете, ще бъдете ли така любезен да ме последвате, за да поговорите с нашето началство?“

Жената на Кац се надвеси от прозореца чак до кръста и за малко не се изгърси долу.

— И ти отиде?

— Че защо не. Отидох. Мушнах се под бариерата, минах завоя, а там зад хълмчето пред очите ми се откри изумително зрелище и чак тогава някак си вътрешно разбрах всичко. Тридесетина метра от пътя бяха напълно негодни, сякаш някой беше удрил на това място с грамаден чук или отгоре беше се стоварила лавина. Но тутакси разбрах каква е работата — малко по-долу на склона стооеше кривната на една страна тяхната летяща чиния.

— А тя имаше ли някакви отличителни знаци? — запита подозрително Погосян.

— Никакви отличителни знаци — каза Удалов. — На тях знаци не са им необходими. Стои си чинията, а около нея сума пришълци. Едни поправят чинията, други работят на пътя. Техника, приспособления, пътностроителни машини — да се чудиш просто как всичко това се е побрало в тази чиния.

Грубин излезе през прозореца — отначало измъкна краката си, а после целият се изниза — и се приближи.

— Питам ги: „Принудително кацане ли?“ Един от тях идва до мен и ми казва: „Взмутително кацане. Безобразно кацане. Откровено казано, направих на щурмана две строги предупреждения.“ Питам го: „Защо толкова строго.“ И тогава той ми отговаря...

В този момент Удалов прекъсна разказа си, защото и той като Шехеразада почувствува, че слушателите са изцяло завладени от разказваната история.

Вдигна лице към прозореца на квартирата им и за пита строго:

— Ксения, скоро ли ще вечеряме? Ксения не отговори.

— Има време, ще вечеряш — каза Кац. — Я си довърши по-напред приказчицата.

— За някой е приказка, а за друг действителност — отвърна Удалов и никой не се изсмя.

— Продължавай нататък — каза Васил Василиевич. — Става хладничко.

— Та питам аз, значи — продължи Удалов, след като запали цигара: — „Защо толкова строго?“ А главният пришълец ми отговаря: „Какво да се прави? Я си представете — казва, — че сте на наше място. Долитаме на чужда планета. Имаме строга заповед — казва — да не влизаме в контакт, а да проведем само визуални наблюдения. Туземните цивилизации — казва — трябва да се развиват по свои закони.“

— Че кои са тия туземни цивилизации? — запита Погосян.

— Ние — отвърна Грубин вместо Удалов.

— Ние не сме туземци — каза Погосян. — Тази дума е оскърбителна. Какво излиза, че ние ходим голи? Така ли?

— Не се обиждай — рече му Грубин.

А Удалов продължаваше:

— „Избираме тихо място — казва ми главният пришълец — в покрайнините на някое незначително градче...“

— Кое да е незначително градче? — запита Погосян. — Велики Гусляр ли е незначително градче, а?

— „Избираме незначително, тихо градче, искаме да кацнем не много далеч, да вземем образци от флората и да направим най-различни снимки. И ето че по вина на този хапльо шурмана става катастрофа!“

— Много добре е сторил — рече старицата Ложкина. — Много добре е сторил, че е предупредил строго шурмана. Щом са го пуснали да лети в космоса, трябва да си отваря очите, а не да се заплесва.

— Може пък да е видял отгоре колко е прекрасна нашата земя в околностите на Велики Гусляр — каза жената на Кац — и просто ръката му да е трепнала?

— А при тях предупрежденията какви са, стигат ли до изолиране на предупреждения или как?

— Не знам, не ги попитах — каза Удалов. — На когото не му е интересно, да си иде. Не ми пречете. Обърнахте го на дискусия.

Чувствувайки, че е център на внимание, Удалов явно стана побезочлив и в тона му се появиха метални нотки. Слушателите се умълчаха.

— Край нас двамата сноват насам-натам роботи, машини, космонавти, бързат, за да не научи земната общественост, че са се изложили. Началникът съкрушено поклаща шлема, въздиша по своему

и продължава: „А представяте ли си как ще се чувствуваме, ако Галактиката научи, че нашият кораб е разбил път на Земята, в околностите на Велики Гусляр? А знаете ли как ще ни се смеят нахалните акарили от планетата Цук? Как ще мяукат и ще се кискат, гаврейки се с нас, подлите тумси? Как, вайкайки се, ще клатят всичките си глави мъдрите йъкики? Ще ни изложат по цялата Галактика.“

— Да, изглежда, че при тях предупреждението е със строго изолиране — каза Васил Василиевич.

— Че как си запомнил всичките тия имена бе, Корнелий? — запита Грубин.

— Те са знаели с кого да се срещнат на Земята — отговори важно Корнелий. — „Представяте ли си моето положение“ — казва ми пришьлецът и аз, разбира се, му изразявам своето съчувствие. В този момент при нас се приближва още един, с раиран работен комбинезон, черничък, с кривогледи очички. И бръщолеве нещо по тяхному. А през това време аз се оглеждам наоколо, преценявам, че с ремонта на пътя и на чинията вероятно ще се занимават до тъмно. Нищо, че имат толкова техника. „Не знам — отново заговори на руски главният пришьлец. — Но се надявам, че съдбата ни е изпратила разумен и добър туземец.“

— Ама така ли ти каза — туземец? — запита Погосян.

— Точно така каза.

— На мен да го кажеше, щях да му дам да разбере — рече Погосян. — Щях да го сложа на мястото му. Та ти нали не си бил гол?

— Не бях гол, със сако бях — отговори Удалов. — Но не обърнах внимание на това. Те разговаряха с мен като с равен по ум. Защо трябва да се изострят междупланетните отношения?

— Правилно — каза Васил Василиевич, — иначе щяха да те накажат и нямаше да те видим вече.

— Оле! — обади се жената на Кац. — Каква опасност го е грозяла.

— Няма нищо — успокой я Удалов. — Аз веднага им отговорих: „Ако имате някаква молба или заръка — хората на Земята и на Велики Гусляр са готови в мое лице да ви се притекат на помощ.“

— Браво! — каза Васил Василиевич. — Отговорил си, както се полага.

— И тогава той ми казва, че имат една молба. Те щели да поправят пътя така, че да не си личи, и щели да изведат чинията си на околоземна орбита. Но, видиш ли, нямали белило.

— Какво?

— Белило, бяла блажна боя. Нали бяха разсипали крайпътните стълбчета, направили ги бяха на чакъл. А стълбовете трябва да са боядисани в бяло, за да се избягнат транспортни катастрофи. И ме моли, значи, донеси ни, скъпи братко по разум, кутия бяла боя. Щедро, вика, ще ти се отблагодарим. Пък аз му отговарям, че не ми трябва никакви награди, готов съм да помогна винаги. А той ми отвърща, че Галактиката никога нямало да забрави моята скромна услуга. И аз, значи, бързо се върнах обратно в града...

Слушателите помълчаха около една минута, мъчейки се да разберат дали Удалов е завършил своя разказ, или ще има продължение. Слънцето клонеше към реката, сенките се удължиха, откъм гората задуха прохладен ветреца. От Кацеви замириса на загоряло, но жената на Валентин не забелязваше.

— И това ли е всичко? — запита най-после Грубин.

— Кажи-речи — отвърна Удалов. Тържествуването му беше към своя край, както и разказът му.

— Цял час търсих тази кутия боя. И четка също. Магазинът затворен, пазачът на склада отишъл на обед и прочее, и прочее. Най-после въпреки всичко изтичах при тях, нали бях обещал. Притичах аз, но никакъв пътен знак няма. Нищо няма. Нито чинията, нито машините, нито роботите. Наоколо пусто и празно.

— Ами пътят?

— Пътят поправен така, че не личи.

— И ти се върна в къщи ли?

— Не — отговори Удалов. — Най-напред изпълних обещанието си. Боядисах стълбчетата.

— Ама те не бяха ли боядисани?

— Не бяха. Четири стълбчета. Нови-новенички, но небоядисани. А до едно от тях беше оставена бележка. Да ви я покажа ли?

— Разбира се.

— Ето, вижте я.

Удалов извади от джоба си сгъната на четири бележка. Разгъна я, оправи я на масата. И прочете на глас. Другите се наведоха над масата

и зачетоха, повтаряха след него дума по дума. Ето какво беше написано в бележката. С печатни букви, с черно мастило:

„Благодарим предварително за помощта. Остава вие да довършите стълбчетата. Не ще забравим помощта ви. Молим да не разказвате за случилото се.“

— И никакъв подпис — каза Погосян.

— Съвсем правилно е, че няма подпис — каза Васил Василиевич. — Само че ти, Удалов, не оправда доверието и при пръв случай ще си получиш сериозно предупреждение с последствията.

— Че за какво? — скочи Удалов.

— Молят те да не го разпространяваш, а ти го разправи. Знаеш ли какво ти се полага за това?

— Нищо подобно! — отвърна обиден Удалов, — И тях си ги бива. Щях да си мълча, ама те взеха, че отлетяха — и никакви следи. Може пък да съм искал да им задам някои въпроси? Може да съм искал да се посъветвам с тях за бъдещето? Можеха за благодарност да оставят не бележка, а поне един от техните булдозери за нашата строителна организация? Какво, не е ли така?

Всички потвърдиха, че е така.

— Не сварих да ги попитам дори за адреса им, от коя планета са долетели, не можах дори да науча как биха постъпили, ако агресорите започнат на Земята ядрена война?

И всички потвърдиха, че истинските космонавти не постъпват така.

След това пак помълчаха известно време, асимилирайки важното събитие. И Погосян запита:

— А имаш ли доказателства, Удалов?

— Какви доказателства още са нужни?

— Ами доказателства, че днес си срещнал пришълци?

— Вижте какво! — възмути се Удалов. — Вижте какво! Ами кутията, която виждате посред двора? Кутията от боята? Нали днес я взех от склада. С мои пари. За какво ми е на мен боя? Питам ви, за какво ми е на мен боя? Много добре знаете, че съм на ръководна работа.

— Това е вярно — каза Васил Василиевич. — Защо ще ни лъже за боята?

— Нека още утре, в неделя — каза ядосано Удалов, — всички заедно да идем на онова място на пътя. И с очите си ще видите тези току-що боядисани стълбчета. А те са толкова гладки и еднакви, че нашите дърводелци никога не могат да ги направят такива. Истинска вносна мебел. А боята и на четирите е съвсем прясна още.

— Кор-не-лий! — извика от прозореца Ксения Удалова, която не беше в течение на нещата и поради това не беше проникната от уважение към Удалов. — Трети път ли ще трябва да затоплям супата?

— Идвам, Ксюша, идвам — обади се Удалов. — До утре — каза той на приятелите и съседите си.

— Че какво пък толкова — рече подире му Васил Василиевич, — защо да не му вярваме на човека? Ами да, вярваме му.

И всички повярваха. И на другия ден не отидоха на онова място на пътя, макар че Удалов ги придумваше. Има ли смисъл да вървят да видят стълбчетата?

Сега във Велики Гусляр чакат нови гости от космоса. Предполагат, че именно тук ще долетят, защото имат създадени вече някакви връзки. Връзки от личен характер. Почти дружба.

ТРЯБВА ДА СЕ ПОМОГНЕ

Удалов беше сам в къщи, седеше и гледаше телевизор. Времето беше неприятно, дъжд, вятър, по улиците се носят мокри листа, добрият стопанин в такова време не би изгонил кучето си. Жена му Ксения взе децата и отиде отсреща при приятелката си, но Удалов се отказа. Програмата беше скучна, да изключиш телевизора и си легнеш. Но го мързеше да го направи. А когато на края Удалов намери сили да натисне копчето, в стаята се появи същество с три крака, с червени очи и с очила.

— Здравейте — поздрави съществото, изговаряйки думата със силен акцент. — Извинете мой произношение. Аз изучавах ваш език в бързане. Не се тревожете от мойта външен вид. Аз може да седне?

— Седнете — покани го Удалов. — Как е навън, още ли ръми?

— Аз направо от космос — каза съществото. — Летял в силово поле и дъжд не стигнал до мен.

— И какво обичате?

— Аз на вас попречил?

— Не, и без друго няма какво да правя. Говорете. Ще пиете ли чай?

— За мен чай бързодействаща отрова. Не, благодаря.

— Добре, щом ви вреди, не пийте.

— От чай аз умира в гърчове — призна си гостът.

— Нищо, ще минем и без чай.

Съществото подви и трите крака под себе си, качи се на фотьойла и протегна напред лапичката си с четиридесет нокътчета.

— Удалов — каза то развълнувано. — Нужна помощ.

— Добре — отговори Удалов, — ще помогнем, с каквото можем. Само дано не се налага да се излиза навън.

— Ще се наложи да излезем — каза съществото.

— Жалко.

— Аз моля извинения, но първо нека да изслуша нас — каза то и издиша от устата си кълбо розов дим с остра миризма.

— Простуда — каза то. — Път много далечен. Три хиляди светлинна година и осемстотин земни години дотук и обратно. Голям неприятност. Умира крупики.

— Жалко — рече Удалов. — Роднини ли ви се падат?

— Аз да обяснява? — запита съществото.

Удалов кимна, взе лист хартия, автоматична писалка, за да записва, ако се наложи.

— Аз има осем минута. Казвам се Фъва. Аз идва от един планета в констеласьон твърде отдалечен, ваш астроном знае, но вие не знае.

Удалов пак кимна.

— Ние идвал отдавна при вас на Земя. Вземал опити и екземпляри. Малко помагал да строи Хеопсова пирамида и писал „Махабхарата“, индийски епос. Отнасяли се много с уважение, чужд не закачал. Един път взели ваши крупики и закарали на нашта планета.

— Почакайте — прекъсна го Удалов. — Кои са тези крупики?

— Аз забрави ваша дума. Мъничек, сив, с уши, стои под елхичка, скача. Крупики.

— Заек? — запита Удалов.

— Не — възрази съществото. Заек аз знае, и диво, и питомно, и кенгуру знае. Друго животно. Не много важно. Правил опити с генетика, голям отгледали, нова порода. Цялата ни планета с крупики. Много важно в стопанството. Крупики умира — започва икономически кризис. Всеки ден ядем крупик.

„Че какви ще са тези крупики? — блъскаше си ума Удалов. — Може би това са тушканчиките — степните гризачи?“

— Не — отговори съществото на Удаловата мисъл. — Не тушканчики. Много години минали, преди три ден крупики започва да боледуват. И да умират. Всички учени правят опит, няма средство. Средство само при вас, на Земя. Тази сутрин мене ме повикат и казва — лети, Фъва, спаси наш цивилизация. Ясно казал всичко?

— Ясно, ясно — отвърна Удалов. — Само че имам един въпрос: кога, казвате, сте излетели към Земята?

— Днеска. Закуска яде и излетя.

— И колко, казвате, сте прелетели?

— Три хиляди светлинна година.

— Глупости — рече Удалов. — Науката не познава такива скорости.

— Ако се лети направо — не познава — потвърди гостът. — Само че има друг принцип: аз летя във времето.

— Я ми разкажете — помоли Удалов. Той беше много любознателен и винаги се стремеше да научи нови неща.

— Една минута само разкаже, много кратко. Няма време. Ние пътува във времето. Един миг — хиляда години минава.

— Значи, ще кацнете на вашата планета с хиляда години назад.

— Какъв наивност! Не смей да четеш фантастична книжка! Фантастичен писател не познава наука, един от друга краде написано. Да не мисли, че твоят Земя на място стои?

— Не, тя лети около Слънцето.

— А Слънцето?

— То също лети.

— Ето на, обикновен директор на строителна организация, а знае. Писателят Уелз не знае, писател Парнов не знае. Срам и позор! Ако ти скочи в утре, ако скочи с един час напред — изскочиш от камерата, — и под тебе няма никаква Земя — ти си вече в космос, а Земята е отлетяла далеч — под тебе е отлетяла. Толкова просто. А ако аз скоча със сто години напред или назад — Земя през това време е отлетяла далече-далече. А на това място е долетял друг планета или звезда. Ти скочиш — и вече си на друга планета. Само че трябва да се пресмята. Много, много изчисления да прави. Ако сбърка — и карай.

— Край — поправи госта Удалов. Хареса му, че той бил по-умен от известни писатели. — Напред също ли може да се скача?

— Не — отговори съществото. — Време като океан. Кое то е било — го има, което не е било — още го няма. Ти можеш в този океан да скачаш, да гмуркаш, пак да изплуваш. Много хубаво пресметнал — със сто години назад скачай — една планета. Още петдесет години в друга посока — пак планета. Три пъти скачаш — изплувал отгоре на океана и вече си на Земята. Но всичко много сложно. Не бива всеки ден скачаш. Понякога веднъж на сто години случва се. Понякога три пъти за един час. На мен останал три минути. Иначе няма да може да се прибере у дома.

— Добре — каза Удалов. — Всичко ми е ясно. А тия крупики да не би да са мишките?

— Не, не мишки — каза гостът. — Ще помагаш ли?

— Непременно — отговори Удалов.

— В твой град — каза пришълецът — има един средство. Червен цвете. Расте на прозорец на един бабици.

— На една бабичка?

— Да, бабичка. Номер три, улица „Меркартов“. Цвете трябва да откъсва и да дава на мен. Аз каже благодаря от име на цяла планета. Крупики също ще живее. Също благодаря. Имаш един час време. Аз пак прилетял и вземе цвете.

— Че защо ти самият не купи цветето?

— Не може, бабичка много плаши се. На мене расте три крака. Не може аз да получи. Само на теб всичката надежда...

И в същия миг пришълецът изчезна във въздуха, защото времето му беше изтекло. Изглежда, беше започнал своите скокове във времето, за да се върне на своята планета и да доложи, че е установил контакт с Корнелий Удалов и Корнелий се е съгласил да помогне.

Удалов потърка очи, погледна пак фотъойла, на който току-що седеше пришълецът и разговаряше с него. На фотъойла личеше лека вдлъбнатина. Значи, всичко това не е било сън и ще трябва да се помогне на братята по разум. Но кои са тези крупики? Може би лисицата? Или полярната лисица?

Удалов се загърна с мушамата си, взе чадъра и излезе. На пришълеца му е добре в неговото силово поле. А Удалов веднага го връхлетя бесен вятър, дъждът го шибаше, дърветата скърцаха. Краката му газеха в тъмни локви, улица „Меркартов“ не е далеч, но минава встрани от центъра на Велики Гусляр.

Докато стигне до номер три, се измокри до кости, обувките му жвакаха, водата се стичаше от тила му под яката. Къщурката беше малка, две прозорчета гледаха към улицата, в оградата се виждаше вратичка. Но преди да влезе в двора, Удалов лекичко почука на осветения прозорец. Перденцето се дръпна настрана и кръгло румено старческо лице се прилепи до стъклото. Удалов се усмихна и тръгна към вратичката. Вдигна мократа студена кука и се послуша. В къщата беше тихо. В съседния двор яростно залая кученце. Удалов тръгна към разклатената стълбичка и изкачи трите стъпала. Кученцето тичаше край оградата и се задавяше от лай, сякаш вардеше и двете къщи.

Удалов блъсна вратата и тя се отвори тежко, със скърцане и въздишка.

— Има ли някой тук? — запита той любезно и прекрачи в тъмното. В същия миг нещо тежко се стовари върху главата му и той загуби съзнание. Последната мярнала се мисъл беше: „Крупики — това трябва да са катеричките.“

Дойде на себе си в стаята. Тук е светло. Той седи на пейката, опрял гръб на топличката печка, палена, види се, още заранта. Срещу него стои едър човек с пижама и ватенка върху нея. В ръката си държи къса дебела точилка. Носът му е зачервен, а очите — тъжни.

„Все пак крупики трябва да са катеричките“ — мина му отново през ума, връщайки се към действителността, и Удалов опипа тила си. Имаше цицина.

— Прощавайте, ако нещо съм сбъркал — каза мъжът. — Леля Нюша ме повика на помощ. Мислех, че онзи пак се е върнал. С черните очила. Не я оставял на мира, чукал на прозореца, заплашвал: „Дай ми, вика, цветето“. Трябва да е бил някакъв чужденец. Бандит. Но не влязъл вътре. Леля Нюша го прогонила и ме извика на помощ. Друго си е мъж в къщи. Съседи сме, от съседната къща съм.

И едва сега Удалов, прогонил от очите си разноцветните кръгове, забеляза застаналата малко встрани смутена бабичка с румените бузи.

— Нали съм сама жена — рече бабичката. — Лесно могат да ме обертат.

— Така си е — каза Удалов и се ядоса на потайния пришълец.

Значи, той не е дошъл направо при Удалов, отначало се е отбил тук, опитал е да му дадат цветето. И всичко е провалил. Поне да го беше уведолил. Сега заради него ще го боли главата. Може дори и сътресение на мозъка да получи. Случва се. Точилката е тежичка.

— Вода — каза Удалов.

— Нюша, дай вода — каза мъжът и остави точилката на масата.

— А ти, Инокентий, не сваляй очи от него — каза Нюша, запътила се към пруста, където затрополи с канчето, загребвайки вода.

— Не й се сърдете — рече мъжът. — Самотна жена, недоверчива. Много добре знам, че няма какво да се вземе от нея. Ама тя си мисли, че я дебнат.

Удалов погледна към прозореца. Там имаше саксии с цветя. Едно от тях беше отрупано с червени пъпки.

— Да, да — забеляза погледа му мъжът. — Ей заради тия нищо и никакви цветя стана цялата тая неразбория.

Бабата донесе канче вода. Докато Удалов пиеше, тя го огледа от главата до прогизналите крака и не можеше да се разбере дали остана доволна от оглеждането. В очите и все още се таеше подозрение.

— И какво те доведе при мен, драги? — запита тя Удалов. При друг случай Удалов щеше да отложи разговора за другия ден. Не беше удобно сега да иска цветето. Но часовникът показваше, че до завръщането на пришълеца оставаше малко повече от половин час. От тях петнадесет минути ще са нужни, за да се прибере в къщи.

— Минавах оттук — каза Удалов. — Видях, че свети, и реших да се отбия.

— За какво? — попита бабата.

— Е хайде, аз ще си вървя, лельо Нюша — каза едрият мъжага.

— Не, Инокентий, почакай — възрази бабата. — Не ме оставяй сама.

Мъжът въздъхна, разпери ръце, сякаш се извиняваше пред Удалов.

— Чудесни цветя имате — каза тогава Удалов.

— Пак ли? — запита бабата.

— Ами виновен ли съм, че се получава такова съвпадение?

— Може пък да си виновен.

— Жена ми страшно обича цветята — бързо заговори Удалов. Времето минаваше. Пришълецът сигурно бърза вече насам, отминавайки съзвездията и заобикаляйки потоците от метеори. — Утре тя има рожден ден. И аз реших да и купя нещо необикновено. Така или иначе шестнадесет години вече сме заедно. Ксения се казва жена ми. Ксения Удалова. Аз работя тук, в Гусляр, директор съм на строителната организация.

— Разбира се, чувал съм това име — каза мъжът. — В случай че ти потрябва, лельо Нюша, ще ти помогне със строителни материали.

— Ако е по законен начин, ще помогна — каза Удалов.

Леля Нюша поомекна.

— А етернитови плочи имате ли? — запита тя.

— И етернитови плочи — каза Удалов, макар че те бяха дефицитни.

— А цветето не го продавам — каза леля Нюша. — По-добре идете при съседката ми. Тя има чудесни мушката.

— Мушката и ние си имаме — отвърна Удалов. — Три саксии.

— Ама ти защо мъчиш човека — каза мъжът. — Продай му цветето. Благодарен ще ти бъде.

— Много ще съм благодарен — потвърди Удалов. — Ей това червеното цвете ми продайте. Ще ви платя, колкото трябва. Като компенсация за удара с точилката по главата. Ами че това си е осакатяване. Мога да се оплача.

— Тъй си е, има право да се оплаче — каза едрият мъжага. — Сто на сто има цицина на главата.

— Имам цицина.

— Е хайде, лельо Нюша, изпълних ти поръчението. Защищавах те. — На мъжаката му се искаше по-скоро да си върви у дома.

Леля Нюша се понатъжи и каза:

— Мислех си, преди да умра, ще се порадвам на цветето. То е едно-едничко, в целия град няма да намериш такова цвете. Пък и при дъщерята се канех да замина. В Архангелск. Билетът не е евтин.

— Ще ти платя билета — каза Удалов. — Колко ти трябва?

— Сто рубли — каза старицата и чак зажумя. Чакаше да чуе какво ще отговори Удалов на такова нахалство.

— Сто рубли е недопустимо — каза той.

— Лельо Нюша, срамота — обади се съседът.

— Най-добре ще е направо оттук да ида в дежурната поликлиника — каза Удалов. — Да ми издадат медицинско, че ми е нанесен побой.

— Трийсет и пет и нито копейка по-малко — рече бабичката.

— Ох, лельо Нюша, ти си просто самоубийца.

— Няма как, ще трябва да си вървя — каза Удалов.

— Колко даваш? — запита бързо бабата.

— Давам десет рубли.

— Десет са малко. Саксията само струва десет.

— Тогава няма да взема саксията.

— Че на мен не ми трябва саксия без цвете.

— Дванайсет рубли — толкоз пари имам в себе си.

— А ще вървиш ли в поликлиниката?

— Няма да ида.

— Ами етернитови плочи ще ми намериш ли?

— Ще се помъча.

Леля Нюша въздъхна и рече:

— Вземай го и си върви по живо, по здраво.

Удалов извади парите от джоба си. Добре, че ги беше взел. Преброи ги — две петачки, една рубла и деветдесет копейки. Леля Нюша го накара да обещае, че на другия ден ще ѝ занесе десетачето, и Удалов обгърна тежката прашна саксия.

Излязоха от къщата заедно със съседа. Той загръщаше ватенката си и вдигаше като птица босите си крака с чехлите. Изпроводи Удалов до вратичката, отвори я. От пруста се чу как бабичката щракна резето.

— Чувай — каза тромавият мъжага на сбогуване, — всичкото това за жена ти беше лъжа, нали? Защо даде дванадесет рубли за едно нищо и никакво цвете? На мен можеш да кажеш, никому нищичко няма да обадя.

— А бе какво да ти кажа — отвърна Удалов, отмествайки с глава клоните, за да не му пречат да вижда. — Все едно, няма да ми повярваш. На една планета измират крупиките. Само с това цвете могат да ги излекуват. И затуй се обърнаха към мен за помощ.

— Ахъ — каза мъжът. — Виж това вече е за вярване.

А когато Удалов се беше вече отдалечил, шляпайки през локвите, той запита:

— А какво представляват тези крупики?

— Не знам! — отговори Удалов. — Били сиви, пухкави, казват те, под храстите се гушели.

— Трябва да са питомни зайци — каза мъжът.

— Възможно е — отвърна Удалов и забърза към къщи, притискайки към гърдите си тежката саксия, защото беше хлъзгаво.

Пришълецът го очакваше пред дома му, на улицата, под дървото.

— Взе ли го — попита той, излизайки от сянката. — Благодаря огромно. Не можех да вляза у вас в къщи. Твойто жена дошла.

Удалов остави саксията с цветето на земята.

— Питайте ли вашите там кои са тези крупики? — запита той.

— Не, не успях — отвърна пришълецът. — Такъв трагедия. Надеждата е на мен и на вас.

И бързо започна да къса червените пъпки от клончетата.

— Няма ли да вземете цялата саксия?

— Не ще мога да се промъкна през пространствено-временния континуум със саксията. Няма никаква възможност.

— Ако знаех, щях да ги окъсам. А кажете, да не би крупиките да са катеричките?

— Не. Аз трябва да полети. Голямо благодаря. Знаете ли, наш планета ще издигне на вас голям паметник. Колко три боя. Аз вече направи снимки. Как вървите през дъжд и буря и държите в ръка червено цвете.

— Благодаря — каза Удалов. — Само една подробност, ако позволите. Знаете ли какво се получи: дадох всичките си пари за това цвете, а утре трябва да платя разни вноски.

— Ох, какъв позор за нашто планета! То се знае, всичките пари аз тебе давам. Съвсем забравил. Ето, вземи. Долари. Три хиляда долари.

— Да не сте се побъркали — възрази Удалов. — За какво ми са долари? Дал съм дванадесет рубли. По-точно единадесет рубли и деветдесет копейки. Може би намирате, че съм платил много за цветето, но сами разбирате — нямаше време. Иначе то не струва повече от четири рубли, и то със саксията.

— То струва сто милиона ваши рубли.

— Не ми трябва на мен повече. Стигат ми дори седем-осем рубли — каза Удалов.

— Вземи долари — препираше пришълецът. — Друга пари у мене няма. След три години пак ще бъде удобен положение на планетата и аз ще дойде и ще дава тебе рубли. А сега вземи долар.

Удалов се готвеше да възрази, но пришълецът му пъкна в ръката пачка шумолящи банкноти и извика:

— Благодаря! Снимка на паметник ще донесе при следващо идване!

И изчезна.

Удалов въздъхна и тръгна към къщи.

Ксения не си беше легнала, чакаше го. Посрещна го с упреци и не му позволяваше да се съблече, настояваше да си признае с кого е бил на среща.

— Не съм бил на никаква среща — каза Удалов, а същевременно си мислеше: „А може би крупиките да са слонове или леопарди? Нали не се знае под какво дърво се гуши този сивичък и с ушенца? Може да е под баобаб?“

— Изляза ли от къщи — продължаваше да се ядосва Ксения, — и ти веднага изчезваш.

— Не се ядосвай — отговори Удалов, като не преставаше да мисли за крупиките.

— А какво е това в ръцете ти? — запита Ксения, втренчила очи в пачката долари.

— Ами нищо, долари — отвърна той и подаде доларите на жена си.

— Ох, какво ни сполетя — каза Ксения и заплака.

ДВА ВИДА ТЕЛЕПОРТАЦИЯ

Лев Христофорович Минц имаше слабост към духовия оркестър. А във Велики Гусляр имат отличен духов оркестър, той получи грамота на конкурса във Вологда.

Всяка събота оркестърът свири на лятната естрада в парка и тогава професор Минц отлага всякаква работа и отива в парка да слуша музика, която му напомня младежките години. Понякога с него тръгва и Саша Грубин или старецът Ложкин, също почитатели на старите валсове и бавните танга.

Нея събота Минц и Грубин нямаха късмет. В града върлуваше слаба грипна епидемия и по тази причина оркестърът временно остана без барабанчик и кларнетист. Наложиха се да вземат съответните специалисти от джазовия ансамбъл, който свиреше обикновено в ресторант „Велики Гусляр“. Двата младежи, нахълтали в оркестъра, нарушиха консервативната традиция, те бързаха, объркваха баса и тимпаните и валсът „На манджурските хълмове“ придобиваше известна синкопична несериозност.

Разочарованите почитатели на духовия оркестър се отдалечиха от естрадата и поседнаха на една небесносиня пейка близо до павилиончето за бира. Люлякови храсти отделяха високите столчета за бираджиите, както пренебрежително ги наричаше старецът Ложкин, и скамейката, на която бяха седнали.

Минц и Грубин мълчаха, мислеха си за науката, за смисъла на живота и за други проблеми, когато неочаквано зад храстите се чува гласове.

Един басов, важен глас каза:

— Пий, Тюпкин, не се стеснявай. Днес за мене е голям ден.

— Някаква идея ли ви е хрумнала, Едуард, или сте успял в нещо?

— Идея.

Гласовете зад храстите помълчаха, види се, разговарящите пиеха бира.

— И каква е тая идея? — чу се след около половин минута. Гласът на Тюпкин беше глух и вежлив.

— Голямо нещо — отвърна Едуард. — Намислил съм да изпращам материя на разстояние. Да речем в Саратов.

— Охо-о — тихо възкликна Грубин.

— Винаги съм ви уважавал, Едуард — каза Тюпкин, — но такива идеи са почти неосъществими.

— За смелия полет на ума няма прегради — отвърна скромно Едуард.

— И смятате да я осъществите? — запита Тюпкин.

— Необходим ми е само един месец — отвърна Едуард. — След месец този проблем ще бъде разрешен. Но засега — никому нито дума. Нали разбираш, пълно е със завистливци и зложелатели.

— Така е, Едуард, така е — съгласи се Тюпкин. Халбите изтракаха на масичката. Чуха се стъпки и вече от разстояние се дочу въпросът на Тюпкин:

— А как ще разбера дали сте осъществили идеята си?

— След един месец, на същото това място — отвърна Едуард. — По същото време. И тогава ще ти кажа дали съм успял, или съм се излъгал.

Известно време професор Минц и Грубия седяха в пълно недоумение, като вцепенени. Пръв се сепна Грубин.

— Не — каза той. — За нашето малко градче изобилието на гении е просто невероятно. Нарушена е статистиката. Та аз дори не го познавам.

— И аз не го познавам — каза Минц. — За първи път чувам този глас. Но работата не е в изобилието на гении. Работата е там, че е невъзможно да се предаде материя на разстояние.

— Че защо пък? — запита Грубин.

— Защото в противен случай отдавна да съм го изобретил.

Аргументът беше основателен и на Грубин нямаше да му е лесно да го оспори. Пък и не искаше да спори. Той дълбоко уважаваше професор Минц като човек и като учен.

— Но ако... — започна неуверено той.

— Ако това е възможно, аз ще го изобретя. Па макар и да докажа на самия себе си, че като професионалист в науката съм по-силен от всеки дилетант. Аз владея метода...

— Но да предположим, че този Едуард има талант?

— Възможно е — сдържано каза професорът и забърза към дома си.

През следващите няколко дена Лев Христофорович буквално се изгуби. Ще изтича само сутрин до магазина за кефир и до пощата, където на негово име пристигаха от Москва редки уреди и транзистори, и веднага се връща обратно в кабинета-лаборатория. Минеш ли по коридора, непременно ще го чуеш да си мърмори, сам си говори или пък спори с въображаеми съперници.

Така изминаха двадесет и четири дена. Всички живущи на улица „Пушкинска“ № 16 отдавна знаеха причината за отшелничеството на професора — Грубин беше успял да раздрънка. И с нетърпение очакваха завършека на задочната борба между двама титани — неизвестния Едуард и любимия Лев Христофорович. Грубин и Удалов няколко пъти ходиха в парка при павилиончето за бира, седяха там до късно, но не срещнаха човек, който да прилича на Тюпкин или Едуард. Предположиха, че Едуард също не излиза от своята лаборатория.

На двадесет и петия ден професорът напусна кабинета си, слезе в двора при съседите си, които играеха на домино, сгрени от лъчите на залязващото слънце. Щом зърнаха Лев Христофорович, играещите зяпнаха от учудване, загледани в умното му изморено лице.

— Как е? — наруши мълчанието Удалов.

— Възможно е да се предадат предмети на разстояние — каза Минц. — Теоретически е възможно.

— А на практика?

Професорът въздъхна. Самолюбив беше той.

— Ще трябва още да поработиш, така ли? — запита Грубин.

— Да, ще трябва — каза професорът. — Да идем у дома.

Насред стаята беше монтиран загадъчен механизъм. От двете страни на вертикална стойка, отрупана с уреди и грубо прикрепени печатни схеми, имаше две малки площадки.

— Ето — каза професорът. — Това е максималното разстояние, на което мога да предам предмет. Засега поне...

Той взе от масата бутилка кефир, сложи я на едната площадка, включи тока, натисна няколко бутончета. Чу се ниско бръмчене и бутилката изчезна от площадката и моментално се появи на другата.

Раздадоха се аплодисменти. Грубин и Удалов горещо поздравиха професора с откритието.

— Сега само на един метър — каза Удалов. — А утре — на Луната.

— Естествено така е — потвърди Минц. — Но до Саратов за нас все още е далеч! Приятели, вие не можете да си представите колко енергия е необходима за тази цел.

— Тогава и Едуард няма да успее — каза Грубин. — Ами че при дадената ситуация вие, Лев Христофорович, сте просто Аполон.

— А той е Марсий, така ли? — Лев Христофорович хвърли поглед към прашната свирка на първаза на прозореца. — Не, аз никога не мога да бъда жесток към човек, който се е посветил на науката. Дори и да греша, дори и да надценява силите си. Нека дерзае в същия дух.

— Може ли да опитам? — запита Удалов.

— Може — отговори професорът. — Ето, ще натиснеш този лост до нулата, а това бутонче не много силно. Разбра ли?

Удалов се приближи до телепортиращия механизъм, но не можа да се въздържи и докара лоста под нулевия знак, с бутончето натисна до края.

Бутилката изчезна, но не се показва на другата площадка. Същевременно от двора се чу глух удар и някой възмутено извика.

Долу, залян с кефир, стоеше старецът Ложкин и беше страшно ядосан.

Нямаше как, извиниха му се, а после му разрешиха да телепортира своя часовник.

— Ако направим по-голям лост — каза Удалов, — веднага ще постигнем сто метра.

Той ни най-малко не се учуди и не се чувствуваше виновен. Смяташе се за участник в тази работа. А добричкият Саша Грубин през това време изтича за кефир, за да не оставят Минц без мляко.

Напрежението растеше. Наближаваше денят, когато при павилиончето за бира щеше да дойде съперникът. Какво ли е направил той? Дали е успял до Саратов, или не е успял? А може би пълен неуспех?

От една страна, искаше им се да не е успял, защото човекът е безсилен и патриотите от №16 желяеха техният професор да спечели.

От друга страна, чувството за справедливост ги караше да желаят успех и на неизвестния самоук и прославяне на целия им град.

Точно един месец след подслушания в парка разговор Удалов, Грубин и Минц отидоха вечерта на мястото. Духовият оркестър свиреше много добре, безгрешно, барабанчикът и кларнетистът бяха оздравели. Беше чудесна топла вечер, пред павилиона имаше опашка за бира. Тримата съседни се приближиха до крайната масичка. Там самотно седеше и пиеше бира дребно, прегърбено човече.

— Вие сте Тюпкин, нали? — запита Удалов.

— Да, Тюпкин — каза човечето уплашено. — Но нямам нищо общо с тази работа.

— Едуард ще дойде ли?

Тюпкин замига на парцали и нищо не отговори.

— Не се тревожете — каза Грубин. — Ние нямаме никакви претенции към вас. Трябва ни Едуард. И не толкова той, а по-скоро неговото откритие.

— Нищо не знам — изписука Тюпкин. — Не съм в течение.

— Това не е вярно — каза Удалов. — Вие чакате Едуард, защото той ви беше определил среща тук във връзка с неговата идея за предаване на материя на разстояние. По-точно в Саратов. И ние искаме да научим дали е успял...

Неочаквано дребничкият Тюпкин хукна през храстите към естрадата.

За сериозни хора е неприлично да хукнат из парка подир някакъв си там Тюпкин, но в случая работата се отнасяше за откритие със световно значение. И затова се наложи да го догонят.

Настигнаха го чак на брега на реката, където се мъчеше да се скрие под една скамейка.

— Не бива така... — рече Удалов, като измъкваше дребното човече. — Кажи ни истината и тогава си върви по живо, по здраво. Не ти мислим злото.

— Мислите ми — възрази Тюпкин, цял разтреперан, сякаш се беше къпал с моржовете. — Само че аз нямам нищо общо. Ние с него просто ей така разговаряхме. Аз изобщо много малко го познавам...

— Не така, не така... — намръщи се Грубин. — Кажи си всичко поред.

— Поред ще питате в милицията — каза Тюпкин. — Днес го арестуваха. Веднага след обета.

— Какво? Такъв учен? — Професор Минц беше обзет от гняв и съжаление към колегата си. — Къде е задържан? Та това е грешка! Ние веднага ще го освободим!

— Няма да го освободите — отвърна Тюпкин. — Хванали са го на местопрестъплението. Тъкмо изпращал от своя склад материя в Саратов.

— От склад... — навъси се Удалов, който вече се досещаше, че е станала трагикомична грешка.

— Че откъде другаде — каза Тюпкин. — Той завеждаше склад, крадеше платове и ги продаваше на черно. Лош човек, мошеник, но със замах.

Когато тримата съседни си тръгнаха към къщи и оживено коментираха случилото се, Грубин каза:

— Нямам нищо против, ако на този Марсий му смъкнат кожата от бой. И въпреки всичко той изигра положителна роля в науката.

— Което си е вярно, вярно е — потвърди Удалов. — Ако на Лев Христофорович не му беше подсказано, нямаше да се залови с експеримента.

— Защо? — неочаквано се обиди професорът. — Идеята витаеше във въздуха. Взех я от въздуха и я материализирах. Ако аз в подсъзнанието си не съм мислил за телепортация, веднага щях да се сетя, че разговарят мошеници.

В този момент сякаш от небето на паважа падна едно котенце, измяука и хукна да бяга.

— Бързо в къщи! — извика Удалов. — Малкият Гаврилов е влязъл в кабинета ви. Ако не му попречим, току виж, телепортирал всичко от стаята!

И съседите затичаха към къщи.

ДАНАЕВ ДАР^[1]

Един петъчен ден, към средата на септември, около пет часа надвечер заваля дъжд. Захлади се. Удалов се прибираше от работа и се ядосваше, че не си беше взел чадъра. А дъждът беше такъв противен, ситен, есенен, че нямаше смисъл да го изчака — макар че ще се измокри, по-добре е да изтича до улица „Пушкинска“.

Когато претичваше през площада, Удалов чу над главата си някакъв шум, погледна нагоре и по този начин стана първият гуслярец, видял как над града се спуска някаква конструкция.

Беше облачно и не се виждаше космическият кораб. И така не можа да разбере дали той се приближаваше към Велики Гусляр, или беше изтървал конструкцията от космоса.

Удалов едва свари да отскочи настрана, към сградата на музея, и конструкцията тежко бухна върху асфалта, дори го изкърти — целият се пропука.

Удалов се покопити и заглежда конструкцията.

Тя имаше неприятен вид. От централния стълб излизаха под остър ъгъл оси и лостове, някои от които бяха с колелца и топчета, и щом конструкцията застана в нужното положение, те започнаха да се въртят с различна скорост. В конструкцията преобладаше черният цвят и само тук-там блясваше метал. Височината ѝ достигаше към пет метра и тя издаваше едва доловим, но неприятно скърцащ звук.

Забравил за дъжда, Удалов стоеше и разсъждаваше какво представлява тази конструкция и доколко е опасна за населението, но нищо не можа да измисли, защото за пръв път виждаше подобно нещо.

Сепна се едва когато чу възклицанията на събралите се на площада граждани. За кратко време се натрупа такава тълпа, че дошлият старшина от милицията Перепьолкин се принуди с помощта на пожарникарите да забие колчета и да ограда центъра на площада с дебело въже, та докато дойдат учените, никой да не се приближава до конструкцията.

Учените пристигнаха с въртолет още същата вечер, а до сутринта дойдоха и други, не толкова активни, с автобуси и служебни коли. От този ден площадът гъмжеше от най-различни специалисти в областта на науката, а освен това се наложи да охраняват конструкцията от туристи и зяпачи. Но въпреки строгата охрана и взетите мерки още на третия ден върху метала на конструкцията бяха забелязани два надписа. Единият свидетелствуваше за личните отношения на някоя си Люба и някой си Петя, а вторият беше още по-лаконичен: „Бяхме тук: Коля, Ира, Шляпиков от Сизран.“ И тъй като никакъв свредел, никаква бургия не можеха да направят дори драскотина върху конструкцията, остана загадка по какъв начин Шляпиков и неговите приятели, а също и Петя са написали имената си. Издирването на Шляпиков продължава.

Докато учените разглеждаха, измерваха и скицираха конструкцията, на „Пушкинска“ №16 се водеха разгорещени дебати с каква цел и защо са хвърлили от космоса конструкцията и дали тя заплашва с нещо Земята като цяло и по-специално Велики Гусляр.

Романтично настроеният Удалов с енергични малки крачки отмерваше разхвърляния кабинет на професор Минц и разсъждаваше на глас:

— Основното чувство в космоса е сътрудничество, дружба. Имал съм случаи да срещам пришълци оттам, рядко някой да е настроен отрицателно към нас.

— Това още нищо не значи — възрази познатият скептик старецът Ложкин.

— Положително имат някаква цел... — рече замислено професор Минц, разглеждайки на снимка конструкцията. Та нали вече беше невъзможно да я видиш в действителност, защото, за да се избавят от туристите, учените я бяха покрили с брезентния купол, използван по-рано за пътуващия цирк.

— Защо хвърлят на Земята тази отвратителна конструкция, както я възприемаме ние поради своето невежество? — продължаваше Удалов. — Само с една единствена цел. Да ни приобщят.

— Да ни приобщят ли? — запита Грубин. — Като ще ни приобщават, трябва да знаем към какво.

— Към космическия прогрес.

— Глупости — възрази професор Минц. — Че аз ако искам да приобща някого, нали ще прикрепя към уреда обяснителна бележка. И на понятен език. За какво ни е такова приобщаване, когато не знаем към какво ни приобщават?

— Именно! — извика зарадван Удалов. — Точно така! На пръв поглед изглежда глупост, а в същност всичко е обмислено! Представете си, седят си сега на своята планета нашите изпреварили ни братя по разум. И разсъждават: дали Земята е достигнала нивото на космическата цивилизация? Можем ли да я приемем в галактичното съдружество? Е, и как да решат този въпрос?

— Да дойдат и да попитат — каза Ложкин.

— И тъкмо тебе да попитат — възрази Удалов, — а ти какъвто си необективен. Ще развалиш цялата работа.

— Аз не съм лъжец!

— Ти си объркан човек. Всеки от нас е объркан и неосведомен. Аз например не съм в течение на последните успехи на теоретичната механика. Може би само Лев Христофорович познава всички науки. И все пак... Опитай се да намериш обективен.

— Аха — каза Минц. — Не е лесно да се намери такъв човек.

— И затова ни изпращат конструкцията. Досега ние не сме виждали такава. И трябва да я разгадаем и използваме. Не знам каква работа може да върши тя, може би засажда градини, може би копае и сега ни наблюдават и чакат да видят дали ще се справим, или не? Успеем ли — ще получим всички блага на икономическата и научна помощ и на прогреса. Не успеем ли — пауза от стотина години.

Замислиха се. Идеята на Удалов звучеше съблазнително. В нея имаше логика. Единствено упоритият Ложкин възрази:

— Тогава защо я спуснаха при нас? А не в Москва или в Париж. Там са специалистите, там има повече хора.

— Тук виж не си прав, Ложкин — каза Удалов. — Избрали са по жребий. Най-обикновен град, най-обикновени хора. Това, че няма да е в Москва, какво променя. Я виж, хотелът ни е претъпкан с академици, по трима души спят на едно легло.

— Знам вече — тихо промълви професор Минц. — Всичко разбрах.

Стана, отиде до прозореца, взе от перваза саморъчно направената свирка, мушна я в горния джоб на велуреното си сако,

обгърна със замислен поглед съседите си и поясни:

— Пуснали са конструкцията точно тук, защото им е известно, че в това градче живея аз. И тази задача е лично за мен. За скромния Марсий. За съжаление всички Аполоновци, надошли тук, са безсилни.

След тези думи професорът излезе от стаята, а Удалов запитва:

— Кой е този Марсий?

— Богът на войната — каза Ложкин. — Но той много се надценява. Ами че те са академици, а той е обикновен професор.

— Марсий е само един сатирик и е свирил на пищялка — каза Грубин. — Аполон му е смъкнал кожата от бой за тази работа.

— Толкова жестоко? — огорчи се Удалов. — Нима толкова жестоко?

Академиците няколко пъти измерваха, разглеждаха, изследваха конструкцията, но не можаха да стигнат до единомислие. Минц почти не разговаряше с тях, въпреки че мнозина му бяха състуденти. Той мислеше.

Конструкцията кротко си поскърцваше под брезентния купол на площада, старецът Ложкин го заобикаляше отдалеч, защото не вярваше твърде на данайците, а

Лев Христофорович построи незабелязано за околните двадесет различни по размери модела и по цели ноци ги въртеше в ръце и размишляваше за какво биха могли да бъдат използвани.

И след един месец, след като бяха проучили всичко възможно за конструкцията и не бяха стигнали до никакви практически изводи, освен че това е предмет с неизвестен произход и предназначение, академиците се събраха под купола на цирка на последно заседание. Влезе и професор Минц с голям куфар в ръка. Той седеше настрана и въртеше в ръце свирката, а академиците изказваха окончателното си мнение. После поиска думата.

— Драги колеги — каза той. — Като оценявам вашата ерудиция и упоритост, искам да обърна вниманието ви върху методологичната грешка, която всички вие допуснахте. Вие априори приехте конструкцията за необяснима, тайнствена и неподлежаща за използване. А аз реших, че конструкцията не е нищо друго освен проверка на нашия интелект, на нашата съобразителност, на нашия ум. Щом не случайно е хвърлена при нас, значи, ние трябва да издържим

тази проверка. Вие тръгнахте по грешен път. Наложих се аз да поема цялата тежест на разсъжденията.

След тези думи професор Минц отвори куфара, а академиците сдържано изразиха недоволството си от доста самонадеяния тон и държане на своя провинциален колега.

Лев Христофорович измъкна от куфара много конструкции — на големина от три сантиметра до половин метър — и ги нареди на асфалта до техния грамаден прототип.

— Колеги — продължи той. — Успях да открия, че нашите космически изследователи се оказаха дори по-хитри, отколкото предполагах в самото начало. Конструкцията има не едно утилитарно решение, а поне двадесет.

Професорът вдигна най-малкия модел, бързо извади от джоба си игла с конец, пъхна я в модела и пред очите на изумените академици само за един миг заши с помощта на този уред скъсаната завеса, до която някога се строяваше цирковият персонал.

— Това е истинска революция в шивашката промишленост — каза той. — Трябва да благодарите не на мен, а на нашите приятели от космоса.

С тези думи той вдигна друг модел и каза:

— Показвам ви модерни ножици за подстригване на овце.

Приближи се бързо до един академик с буйни коси и прекара модела на конструкцията над главата му. Колегата моментално беше остриган нула номер и това ужасно го възмути.

— Но да продължим — каза Минц, остави втория и взе трети модел, — а това е машина за прокарване на подземно трасе за тръбопровод.

Лев Христофорович сложи модела долу, натисна го и той в същия миг се заби в асфалта и се изгуби, но след петнадесет секунди се показа на повърхността на три метра от Минц.

— По-нататък... — каза професорът и взе четвърти модел.

Академиците онемяха пред такъв невероятен полет на изобретателната мисъл. Под купола се възцари гробна тишина. И тогава всички чуха, че отгоре се приближава утробен рев. Минц замря. Академиците скочиха от местата си. Милиционерският старшина Перепьолкин се втурна под купола и се развика.

— Космически кораб с непозната конструкция!

— Всичко е ясно! — Гласът на Минц надви рева на гравитонните двигатели. — Видели са, че съм отгатнал загадката им. Сега ще ни приемат в галактичното сдружение.

Всички излязоха навън, наблюдаваха как приличащият на пумпал ярко боядисан космически кораб внимателно се спускаше на площада.

Минц излезе напред. Никой не посмя да го спре в този тържествен галактичен момент. Усмехнат загадъчно, професорът въртеше в ръцете си простичката свирка.

Люкът се отвори. От кораба излезе жител на друга планета, облечен небрежно и дори бос. Кимна учтиво на събралите се, огледа се и попита?

— Къде е?

— Там — каза Минц и посочи купола на цирка.

— А, така ли! — отвърна пришълецът и направи бързо движение с показалеца си и в същия миг куполът изчезна и се появи отново сгънат на стотина метра от конструкцията. — Това е излишно — продължи пришълецът. — Не й пречи нито дъжд, нито студ. Тя е вечна. И все пак благодаря.

Пришълецът кривна глава и заоглежда конструкцията. После погледът му се спря на професор Минц, който беше извадил от джоба си малкия модел на конструкцията, способен да извърши революция в шивашката промишленост.

— Браво! — каза пришълецът, усмихвайки се. — Прилича, много прилича... Копист ли сте?

— Не — усмихна се в отговор Минц. — Своего рода рационализатор.

— Виж ти — рече пришълецът. — А аз мислех да я взема оттук. Стана грешка. Карахме я на Сперлекида, а пощаджиите я хвърлили в друг сектор. Ще я взема, мисля си, и ще я закарам, където трябваше. А сега виждам, че на вас ви е харесала. Правите копия, сложили сте я на площада и сте я покрили с брезент. Благодаря ви!

— Ами че ние разбираме — каза Минц.

— Да се разбира изкуството е велик дар на космоса — потвърди пришълецът. — Аз посветих на тази скулптура цели две години от живота си!

Минц незабелязано скри в джоба си малкия модел на конструкцията. Някой от академиците изхъмка. Скулпторът от непознатата планета обгърна с поглед площада и каза:

— Вярно, че вие не сте се научили да мислите с категориите на големия пейзаж. Но ние ще оправим тази работа.

С движение на един от пръстите си той пренесе на другия бряг на река Гус църквата „Парашкева-Пятница“, на друг пръст — отмени от площада старото здание на музея, а с движение на трети махна покрития пазар. Сега вече нищо не пречеше на гуслярци да виждат от всички краища на града неприятната черна конструкция.

И отлетя.

А конструкцията продължава да си стои на площада и до ден днешен. Няма човек в града, който да я харесва, но някак си не им е удобно да изхвърлят космическия подарък.

А професор Минц хвърли в рекичката своята саморъчно направена свирка.

---

[1] Данаев дар — подарък, направен със зла умисъл. Б.пр. ↑

КОСМИЧЕСКИ ДЕСАНТ

Това се случи през август, в един горещ ветровит съботен ден.

Николай Ложкин, пенсионер, успя да убеди своите съседни професор Лев Христофорович Минц и Корнелий Удалов да прекарат деня на езерото Копенхаген, да си починат от градския шум, от семейството и работата.

Езерото Копенхаген се намира на двадесет километра от Велики Гусляр, дотам се отива с автобус и после съвсем малко пеш по една пътека през смесена гора.

А ето откъде идва названието на езерото. Някога там е било имението на помещика Гуля (Гулкин), голям англоман, който смятал, че Копенхаген е английски адмирал. И названието си останало така завинаги поради странното си звучене за околното население.

Корнелий Удалов помъкна и въдица, за да полови риба, а професор Минц — куфарчето със сглобяемата лаборатория, искаше да вземе вода за изследване: намислил беше да развъди в езерото миди за народното стопанство. Николай Ложкин искаше да се попече на слънце по системата на йогите. Отначало си избрах място на сянка под един як бор, настаниха се там — постлаха одеяло, извадиха храната, хапнаха и се разприказваха за най-различни проблеми. Край езерото се мяркаха и други хора, но поради жегата никой не ловеше риба, почиваха си.

— Отдавна не е имало никакво събитие — каза Удалов.

Той се бе съблякъл, беше по сини плувки с щампосано цвете отстрани и с триъгълна шапка от вестник, за да не изгори плешивината му от слънцето.

— Непременно ще има събития — обади се старецът Ложкин. — Хубаво време се задържа. Такова не е имало в нашия край от 1878 година. — И за по-нагледно той написа датата на пясъка, тегли една стреличка и написа до нея и друга — 1978. — Цяло столетие!

В същия момент над нас се появи космически кораб. Той безшумно увисна над езерото, сякаш беше обиколил цялата Галактика,

за да търси такова красиво езеро, и сега не можеше да му се нарадва.

— Гледайте — каза Удалов. — Пришълци от космоса.

— Нали ви казах — рече Ложкин.

— Такива не са долитали досега при нас — каза Удалов, като стана и килна назад шапката си от вестник. Видът му беше сериозен.

Професор Минц, който не се беше съблякъл още, също се изправи и разтвори пръстите си на определено разстояние от очите, за да определи размерите на кораба.

— Да, за първи път виждаме такъв — потвърди Ложкин. — Това е нещо съвсем ново.

Съседите бяха виждали доста чужди космически кораби, защото пришълците обичат да се приземяват в Гусляр.

— Отдалеч е долетял — каза професор Минц, свършил с измеренията. — Пи-мезонните ускорители са съвсем износени.

Удалов и Ложкин се вгледаха внимателно и потвърдиха думите на Минц. Пи-мезонните ускорители имаха нужда от ремонт.

Корабът бавно се спускаше надолу, придвижвайки се към брега, и най-подир увисна над самия край на водата, хвърляйки сянка върху пясъка.

— Ей сега ще... — каза Удалов.

„Да, помисли си Ложкин. След малко люкът ще се отвори и на пясъка ще се стовари непозната цивилизация. Най-вероятно е да се очаква, че тя е приятелски настроена, но не е изключено на края в Гусляр да е дошла зла и чужда нам космическа сила, за да завладее Земята. И нищо не може да се предприеме. До града има двадесет километра, пък и автобусът рядко минава.“

От кораба изскочиха многобройни опипвачи и анализатори.

— Проучват условията — каза Удалов.

Минц само кимна в отговор. Това се разбираше от само себе си.

Анализаторите се прибраха.

И тогава стана нещо неочаквано.

Люкът отдолу се отвори. Вместо космонавти на брега се изсипа сякаш от силажна кула купчина зелена маса, която приличаше на консервиран спанак, неотдавна в гуслярския магазин бяха пуснали такива консерви и хората ги купуваха за приготвяне на супа. После люкът веднага се затвори. Зелената маса се разля по пясъка като гъсто

желе и се приближаваше към водата. Корабът се издигна нагоре и се изгуби.

— Прилича да е водна цивилизация — каза Минц.

Ложкин, който мислено си беше приготвил приветствената реч, защото притежаваше и жизнен опит, и опит в обществената работа, мълчеше, зелената маса нямаше никакви органи, към които би могъл да се обърне с реч. И все пак каза шепнешком, за да не би желеподобният пришълец да чуе:

— Своето рода хулиганство. Ще замърси цялото езеро, а хората се къпят в него.

— Сега вече не трябва да се къпем — каза Корнелий Удалов. — Твърде е възможно пришълецът да има нежни части и ние по този начин ще ги повредим.

— Плесен е това, а не пришълец — стигна до окончателен извод Ложкин.

— Може би е радиоактивен? — запита Удалов.

— Ей сега ще проверим. — Минц отвори куфарчето, в което имаше сглобяем микроскоп, спектограф, гайгеров брояч, епруветки, химикали и други уреди.

Старецът Ложкин, обзет от недоверие към зеления пришълец, част от който беше вече допълзляла до водата и се разстиляше по повърхността ѝ като зелена ципа, извади химически молив и написа с печатни букви на шперплатова дъсчица:

„Къпането, риболовът, прането на бельо
Е ЗАБРАНЕНО — ОПАСНО Е!“

После закрепил дъсчицата за дънера на бора и хората, които се трупаха на мястото на произшествието от другите участъци на брега, се спираха пред обявата и я прочитаха.

Минц отиде до водата и се наведе над зелената каша. Броячът за радиация мълчеше, което бе успокоително.

— Не е изключено това да е космически десант — каза той на Удалов, изправен над него, подсигурявайки го отзад.

— Жалко — отвърна Удалов. — Аз винаги съм бил за дружба между космическите цивилизации.

— Ако тази зелена плесен започне бързо да се размножава, ще покрие като слой цялата ни планета и тогава тези чуждопланетни агресори съвсем лесно ще ни завладеят с голи ръце.

— Може да се измисли по-прост начин — каза Удалов.

— Че какво знаем ние за тяхната психология? — попита Минц.
— Ами ако те винаги ей така покоряват чуждите планети?

Един от излетниците се обади:

— Я да си вървя аз у дома. Да оберя поне домати от градината. Че, току виж, тия пришълци всичко унищожат.

След него си тръгнаха още неколцина от излетниците и рибарите. Но повечето останаха, защото за обикновения гусярец няма по-голямо удоволствие от досега с непознатата, с тайните на космоса.

— Сега трябва да се изследва поведението на плесента във водната среда — заяви професор Минц.

Той започна да взема проби и да наблюдава поведението на пришълеца в микроскопа.

Удалов, и той не губеше времето си напразно. Отначало начерта във въздуха окръжност и триъгълник, използвайки общото познание от геометрията за всички разумни същества, а после взе оставените си под бора панталони, за да обясни нагледно на пришълеца теоремата за гащите на Питагор. Плесента не обърна внимание на старанията му, но в този момент Минц оповести изводите си.

— Напълно безопасна субстанция — каза професорът. — Микроскопични водорасли, примитивни организми, срещат се и на Земята. Без признаци на разум.

— Това още не е факт — възрази Удалов, но престана да размахва панталоните си, а ги обу. — Ако се струпат, може би ще се получи колективен разум.

— Ако струпаме на едно място зелето от цяла градина, ще се получи голяма купчина от зеле, но никакъв разум — отвърна Минц.

— Но ако се размножи и завладее Земята? — запитва Ложкин. — Нали самият вие ни предупреждавахте, Лев Христофорович?

— Имала е достатъчно време да го направи в далечното минало — каза Минц. — Този вид водорасли съществува на Земята милиарди години.

— Ще унищожи всичката риба — обади се един младеж в моряшка фанелка.

— Рибата вече започна да я яде — каза Минц.

И така рухна теорията за космически десант, остана неизползвана подготвената от Ложкин реч и отидоха на вятъра усилията на Удалов по повод теоремата на Питагор. Минц беше добър специалист. Щом бе казал, че космическият кораб е изсипал на брега на езерото Копенхаген чисто и просто куп дребни водорасли, значи, е така.

Разочарованите зяпачи се пръснаха по брега, а Минц седна с двамата си съседни под бора с предупреждаващия надпис и се замисли какво би могло да означава това. Защото е невъзможно от космоса да са пратили кораб само за да изсипе купчина водорасли.

Останалите на брега водорасли бързо изсъхваха от слънцето, почерняваха и се изгубваха в пясъка.

— Поставили са ни логическа задача — каза Удалов. — Проверяват дали ще се уплашим, или не.

— И ни наблюдават, така ли?

— Да, наблюдават ни.

Минц стана и тръгна по брега, за да види докъде са се пръснали водораслите. Езерото си живееше своя спокоен, тих съботен живот и нищо не напомняше неотдавнашното появяване на космическия кораб. Както вървеше, се спъна в нещо твърдо. Предполагайки, че това е камък, той ритна с носа на обувката препятствието, но то не помръдна, а Минц, който беше с леки сандали, си нарани големия пръст.

— Ох — простена той.

Удалов вече бързаше да му се притече на помощ.

— Какво има?

— Камък — каза Минц. — Не се вижда от водорасли.

Удалов просто по интуиция разбра, че това не е камък. Клекна веднага и разрови водораслите, още влажни и лепкави. И усилията му бяха възнаградени. Неголям златист цилиндър, горната част на който се подаваше от пясъка, бавно се въртеше и навлизаше навътре.

— А ето го и пришълеца — каза Удалов и започна с две ръце като куче да разравя пясъка, за да извади цилиндъра.

Цилиндърът не беше голям, но бе тежък. Минц бързо извади приемника на ултракъси вълни от куфарчето, където имаше всичко, което би могло да потрябва, настрои го и каза:

— Така и очаквах. Цилиндърът издава сигнал на постоянна вълна.

— Върху него има написано нещо — каза Удалов. Наистина върху него имаше написано нещо.

— Той се отвинтва — забеляза Удалов. И наистина цилиндърът сам се отвинтваше. Вътре имаше навита на тръбичка метална лентичка и на нея същите букви, каквито видяха върху цилиндъра.

— Прилича ми на есперанто — каза Минц, разглеждайки текста. — Само че е друг език. И графиката не ми е позната. Но нищо, окончанията и префиксите си личат, препинателните знаци се долавят, структурата е проста. Дайте ми само десет минути и аз, както и всеки лингвистичен гений, ще прочета този текст.

— Много добре — каза Удалов. — Аз пък през това време ще нарежа салама и ще отворя бирата.

Удалов приготви да хапнат, дадоха един сандвич и на Минц и след десет минути текстът беше разчетен, понеже Минц използва опита на Шампиљон, на Кнорозов и на други прекрасни майстори, специалисти по клинопис и писмеността на маите.

— Внимание — каза Минц. — Ако се интересувате, ще ви прочета превода на космическото послание. То представлява интерес.

Минц тихичко се изкиска.

— Най-напред надписа върху цилиндъра: „Да се отвори след четири милиарда години.“

— Какво? — запита Ложкин.

— Гарантирам за верността на превода.

— Тогава излиза, че напразно сме го отворили — каза Удалов. — Те са разчитали, а ние не спазихме това условие.

— Че аз няма да живея толкова — рече Ложкин. — Затуй няма защо да съжалявам. Освен това най-напред го отворихме, а после прочетохме забраната.

— А сега текста — продължи Минц. — „Драги жители на планетата, чието наименование още не е измислено...“

— Как така? — учуди се Ложкин. — Нашата планета вече си има име.

— И мнозина в космоса го знаят — подкрепи го Удалов.

Минц изслуша възраженията и продължи:

— „Днес се навършиха четири милиарда години от деня, когато автоматичният кораб-сеялка от нашата родна планета Прекрупциан извърши незабелязана, но принципна крачка във вашата еволюция. Бидейки последователи на теорията и практиката на панспермия, ние разпращаме по всички краища на Галактиката кораби, натоварени с примитивна форма на живот — водорасли. Щом попаднат на населена планета, те се развиват, тъй като са съвсем прости и непретенциозни живи същества. След много милиони години те ще дадат началото на по-сложни същества, след това ще се появят динозаври и мастодонти и на края ще настъпи онзи щастлив за всяка планета ден, когато човекът-маймуна ще вземе в лапата си тояга и ще почне да произнася отделни думи. По-късно ще си построи къща и ще изобрети радиото. Но да знаете, че вие, наши далечни по време и пространство сродници по еволюция, сте изобретили радиото и сте уловили сигналите на нашата капсула, заровена преди четири милиарда години на брега на необитаемо и пустинно езеро, благодарение на това, че ние сме посели във водата примитивни водорасли. Не оставяме адреса си — срокът е твърде голям. Ние подарихме живот на вашата планета и ви създадохме без каквато и да е корист. Ако намерите капсулата и прочетете посланието, значи, сме постигнали своята цел. Можете да ни кажете само едно благодаря. Успешна еволюция, приятели!“ Това е всичко — каза Минц, без да крие, че е малко натъжен. — Позакъснели са мъничко.

— Аз нали ви разправях, че са разумни — каза Удалов. — И никаква враждебност.

Удалов вярваше в космическата дружба и бележката в цилиндъра само укрепи увереността му в това.

Микроскопичните водорасли плаваха по езерото и каракудите ги изяждаха. Но неочаквано Ложкин се натъжи.

— Какво има? — запита Удалов. — От какво си недоволен? Че не са си оставили адреса ли? Ще го научим. Ще отлетим при тях и как само ще се посмеем заедно.

— Не за адреса — отвърна Ложкин. — Мисля си дали да не потърсим и друга капсула?

— Каква друга?

— Ами онази, която някой е оставил на Земята преди четири милиарда години...

ЗА ЛЮБОВТА КЪМ БЕЗСЛОВЕСНИТЕ СЪЩЕСТВА

През онова юнско утро без никаква причина Удалов се събуди рано. Настроението му беше добро, чувствуваше се бодър.

Удалов се протегна и тръгна към прозореца да види какво е времето.

Времето беше слънчево, безоблачно, предразполагащо за работа.

След като обгърна с поглед небето, той погледна надолу, към двора.

Насред двора до разцъфналия люляк стоеше не много едър хипопотам. Той ритмично разтваряше розовата си уста и пасеше от цъфналия храст.

— Ей — тихо извика Удалов, за да не събуди домашните си. — Бива ли така!

Люлякът уж беше кичест и голям, но за хипопотама бе колкото за единия му зъб.

Животното не чуваше Удалов, затова Корнелий Иванович изскочи по пижама от стаята, затича надолу по стълбите и едва пред входната врата, в коридора, се спря. Опомни се: „Ама какво правя аз? Тичам навън по пижама, сякаш наистина в двора има хипопотам. Само ако отвориш уста да кажеш такова нещо на някого, веднага ще те откарат, където трябва. Че кога в нашия двор е имало хипопотам!“

Удалов стоеше пред вратата и просто не се решаваше да предприеме нещо. Трябваше или да отвори вратата и да се увери, че очите не го лъжат, или да се върне обратно горе и да си измие зъбите и лицето.

Точно в тази нерешителна поза го завари Александър Грубин, съседът от първия етаж, който беше чул тропот по стълбите и реши да провери кой излиза толкова рано.

— Какво правиш тук? — запита той.

— Стоя — отвърна Удалов.

— Какво се е случило?

— Че какво трябва да се случи?

— Но ти тичаше.

— Къде?

— Долу на двора. Има ли нещо там?

Удалов за малко да каже, че в двора има хипопотам, но се сдържа.

— Нищо няма — отвърна той. — Ако не вярваш — погледни.

— Ще погледна, разбира се — каза Грубин и отмести с ръка Удалов от вратата.

Той откряна вратата, а Удалов отстъпи крачка назад и се престори, че нищо не го интересува. Буйните рошави коси на Грубин, осветени от утринното слънце, се поклащаха в отвора на вратата. „Ей сега — рече си Удалов — ще се обърне и ще каже: «Ама то наистина нищо няма.» И аз ще се изсмея.“

— Хипопотам — като се обърна, каза Грубин. — Ами че той ще изяде целия ни люляк. И за проклетия нито пръчка, нищо няма.

— Изгони го с ръка, той е кротък... — Олекна му на душата. По-добре хипопотам, отколкото да се побърка.

Грубин излезе на слънце, Удалов го последва. Грубин тръгна с широки крачки през двора към хипопотама, а Удалов остана до стената.

— Ей! — извика Грубин. — На тебе не ти ли стига тревата в зоологическата?

Хипопотамът бавно обърна глава и затвори уста. От устата му стърчеше лилав цвят от люляка.

Грубин спря на три крачки от хипопотама.

— Хайде де! Върви си, върви си — каза той. Животното не си отиваше.

На втория етаж се отвори прозорец. От него се показва старецът Ложкин.

— Чие е това животно? — запита той.

— Сам е дошъл — каза Удалов. — Искаме да го изпъдим.

— Че така ли се пъдят хипопотами? — запита старецът Ложкин.

— А как?

— Ей сега ще погледна в Брем — отвърна Ложкин и се скри.

— Мамо! — закрещя Максимка, синът на Удалов, който също се беше показал на прозореца. — Мамо, ела да видиш, в двора ни има

хипопотам.

— Върви да се измиеш — чу се отвътре гласът на Ксения Удалова. — Къде ли е хукнал толкоз рано Корнелий? И дори не се е облякъл.

— Мамо! — продължи да вика детето. — В нашия двор има хипопотам.

— Сега ще ти дам аз един хипопотам! — Гласът на Ксения се приближаваше към прозореца.

Удалов се притисна до стената. Неудобно му беше, че е по пижама.

— Оле! — извика Ксения с писклив глас.

Хипопотамът се уплаши, отвори уста и люляковото клонче падна на земята.

— Ама той да не е изял. татко? — запита Максимка.

— Корнелий! — развика се Ксения, като се навеждаше до кръста от прозореца и се мъчеше да надзърне в зейналата уста на хипопотама, сякаш се надяваше да види краката на погълнатия Удалов.

— Ксюша — обади се Удалов, като се дръпна от стената, — нали знаеш, че хипопотамите са тревопасни.

— Дръвник! — извика Ксения. — Аз те търся в хипопотама, а ти си тръгнал гол по улицата, така ли? Да не би да пише по него, че е тревопасен? Може пък да те сметне за трева? Я какъв тумбак е надул? Грубин, изпъди го от двора. Децата ей сега ще тръгнат за училище.

— Чакайте — намеси се старецът Ложкин, който се показва на прозореца с кафявия том на Брем в ръце, — хипопотамите са напълно безопасни, ако не ги закачаш. Освен това този е съвсем млад екземпляр, може да се каже юноша. Грубин, я го премери колко е дълъг.

— Че с какво ще го премеря?

— С ръце — каза Ложкин.

— Хич не ща да го пипам. Нали е диво животно.

— Че откъде ще дойде в нашия двор диво животно? — запита Ложкин. — Грубин, ти чуваш ли се какво говориш? Да не би да е дошъл пеш от Африка, а?

— Не знам.

— Ето какво — от цирка ще да е. Гледал съм по телевизията циркова програма с хипопотами.

— Вярно — додаде старицата Ложкина. — Използват ги наместо слона, само дете са по-малки и по-икономични. А ти, Грубин, върви да си обуеш панталоните. Я се виж, излязъл си на обществено място по гащета. Това се отнася и за теб, Корнелий Иванович.

— Ами че на двора има хипопотам! — каза Удалов и тръгна послушно да се прибира. След него и Грубин. А през това време хипопотамът, усетил, че са го забравили, пак се зае с люляка.

Когато след десетина минути Удалов се върна на двора, край хипопотама стояха Ложкин и Васил Василич, а също и гражданката Гаврилова. Чудеха се какво да правят. В ръката си Васил Василич държеше дълга пръчка и почукваше хипопотама по муцуната, за да опази люляка.

— Още ли е тук? — запита Удалов.

— Че къде да иде?

Ложкин застана откъм гърба на хипопотама и го сравни с картинката в Брем.

— Та, казваш, участвувал в програмата на цирка? — запита Васил Василич Ложкин. — Значи, е дресиран и може да му се заповядва?

— Ами че опитай.

— Легни! — заповяда на хипопотама Васил Василич. Животното протегна муцуна към люляка и трябваше пак лекичко да го чукне с пръчката по ноздрите.

— И къде ли е отседнал сега неговият цирк? — запита Удалов.

— Където и да е, но не и в нашия град — каза върналият се Грубин. — Това го знам със сигурност. Вече месец откак циркът е закрит.

— А ние нямаме и железопътна линия, така че не е изскочил от вагона — каза Удалов.

— Ей, мъже, кога най-сетне ще го изгоните от двора? — извика отгоре Ксения Удалова. — Или може би чакате аз да тичам да доведа милиция?

— От зоологическата е — каза Гаврилова. — Сигурна съм.

— Най-близката зоологическа градина е на триста километра оттук. И пътят минава все през гора — възрази Грубин.

Удалов взе пръчката от Васил Василич и заръчка в хълбока хипопотама, но не много енергично, а предпазливо. За първи път му се

случваше да пъди от двора хипопотам, но иначе гневът на Ксения можеше да стане ужасен.

Хипопотамът не искаше да излиза и гледаше да избегне пръчката. Никой не помагаше на Удалов, не им се искаше.

— Търпението ми се изчерпа! — закани се от прозореца Ксения.

Хипопотамът гледаше Удалов. От малките му очички капеха едри сълзи.

— Чакай, Корнелий — каза Васил Василич. — Ти го удряш с пръчката по муцуната като крава. Не е хубаво тъй.

— Далеч от родина, от близки — рече старицата Ложкина. — Самотна животинка и какво ще прави в гората?

— Дайте път — чу се детски глас. През скупчилата се група наематели мина Максимка, синът на Удалов. Той притискаше към гърдите си дълго бяло хлебче. Когато стигна до баща си, Максимка се спря и погледна Корнелий в очите. Удалов безмълвно наведе глава.

Максимка с двете си ръце подаде на хипопотама хлебчето и животното след известно колебание, сякаш не можеше веднага да повярва в човешката доброта, отвори устата си точно толкова, колкото да поеме хляба.

После Максимка извади от джоба на ученическата си куртка чиста носна кърпа и избърса сълзите на хипопотама. Удалов се покашля гръмко и каза на съседите:

— Моят син.

Атмосферата на всеобщо умиление беше нарушена от пронизителния вик на Ксения, застанала на вратата с метлата в ръце.

— Стига вече! Детето седи в къщи и не смее да си покаже носа навън, за да не го разкъсат африканските гадини, а вие се подигравате. Я се дръпнете, мъже!

Мъжете се отдръпнаха. Хипопотамът се беше свил. Пред погледа на майката се показа нейният син, който вместо послушно да се крие в къщи, милваше по муцуната африканската гадина. Никой не се засмя на тази няма сцена. Ксения пораздвижи метлата, сякаш се канеше да помете двора, после успя да се овладее и каза с хриплив глас:

— Максимка, веднага да си измиеш ръцете. Кой знае къде се е въргала тази свиня, докато се домъкне до нашия двор.

Привечер почистиха от разните вехтории бараката в ъгъла на двора. По-рано Петросян държеше там мотоциклета си, но след като

си замина от Гусляр, взеха да слагат в бараката ненужни неща, които им беше жал да изхвърлят.

В едно старо корито наляха вода, а в детската ваничка събраха храна — на едни им беше останала супа, на други зеленчуци. Вратата на бараката оставиха отворена, за да не му бъде скучно на хипопотама, а Грубин пък донесе едно старо одеяло.

До вечерта половината град знаеше, че на номер шестнадесети на „Пушкинска“ е намерен хипопотам, не се знае на кого принадлежи, не хапе, яде хранителни отпадъци. Хора от други улици носеха храна и искаха да видят хипопотама. Ложкин беше нещо като екскурзовод, като пенсионер бе по-свободен от другите. Но на никого не позволяваше да пипне с ръка хипопотама.

На другата сутрин във вестника се появи следното съобщение:

„Намерен е млад хипопотам.
Сива козина, на никакво име не реагира.
Моля притежателят му да го търси на адрес:
гр. Велики Гусляр, ул. «Пушкинска» № 16, входът
откъм двора.“

След съобщението във вестника никой не се обади. За сигурно пратиha телеграма до областната зоологическа градина, питаха дали не се е загубил хипопотамът им. Ако са го загубили, могат да си го вземат здрав и невредим.

А дните се нижеха един след друг. Хипопотамът ядеше много, спеше, разхождаше се, вече познаваше Максимка и отиваше с него да се поразтъпче до чешмата, а Максимка го поливаше с вода и го миеше с четка. След една седмица Грубин и Васил Василич отидоха веднъж с хипопотама на плажа. Това беше цяла сензация. На животното му хареса на плажа, то влизаше до ноздрите в река Гус, а дечурлигата се качваха на широкия му гръб и се хвърляха оттам във водата. Спасителят Савелий, перчейки се с мускулите си, каза на Грубин:

— Може би ще ни го дадеш, ще ни служи като делфин — ще измъква давеците се.

— Не — отвърна Грубин. — Имаш много здраве.

— Че защо? — учуди се Савелий. — Ще му определим заплата, ще я използвате за благоустрояване на вашия двор. Ще му осигуряваме храната.

— Първо — каза Грубин, — хипопотамът не е наш. Второ, в сравнение с делфина той е кръгъл глупак. Току виж, удавил някого. Ти чел ли си някъде хипопотамите да спасяват хора?

— Нищо не съм чел — призна си Савелий, — няма кога, все съм зает.

Грубин едва накара хипопотама да се прибере в къщи. Трябваше да купи връзка гевречета и да примамва с тях животното да излезе от водата.

Следващите дни се случиха други събития: една нощ хипопотамът избяга, намериха го с фенери чак на реката, а след един ден той настъпи една котка и се наложи да я носят на ветеринарен лекар, в четвъртък пък настигна Гаврилова, ухапа чантата ѝ с продуктите и я излапа цялата заедно с праха за пране, от който после през целия ден от него излизаше пана. В петък се вмъкна в кухнята на Васил Василич и изгълта горещата супа от тенджерата на котлона, та след туй му мазаха езика с краве масло. В събота живущите на №16, изпаднали в паника, се събраха на съвещание.

— Естествено ние правим експеримент за науката и вършим благородно дело — каза Ложкин.

— Усещаш ли миризмата, съседе — прекъсна го Удалов.

В двора миришеше силно на обор. Като всяко живо същество хипопотамът не само ядеше.

— Пък и не е много лесно да го храним — каза жената на Ложкин. — Ние самите вече дори се лишаваме от някои храни.

— А къде да го денем? — рече Удалов. — Питам ви, къде? Какво отговори на телеграмата ни областната зоологическа градина?

Всички мълчаха. Чели бяха отговора на телеграмата и се чувствуваха обидени, но не е трудно да разбереш и работещите в зоологическата. Какво бихте отговорили вие на тяхно място на хора от малко северно градче, които ви питат какво да правят с хипопотама и къде да го настанят? Ясно ли ви е какво бихте отговорили? Та ето и те така ни отговориха.

— Аз пък днес ходих в животновъдната ферма — каза Васил Василич. — Нали се бяхме уговорили.

Хипопотамът подаде тъпата си муцуна от бараката и тихичко замуча. Искаше да го заведат на чешмата и да го мият. Удалов махна пренебрежително с ръка към него.

— Е и какво стана на фермата?

— Отказаха. Категорично. Хипопотамът, казва, не дава мляко, а вкусовите качества на месото му са доста съмнителни.

— Тоест как така съмнителни? — учуди се Грубин. — Те какво, да не са имали намерение да го колят?

— Не бих позволил — каза Васил Василич. — Да имате да вземате. Но, общо взето, те отглеждат добитък или за мляко, или за месо, или за вълна. Иначе нямат право.

Хипопотамът се измъкна от бараката и се приближи до тях.

— Ей го на, иска да яде — рече Ложкин. — Две кофи храна е излапал през деня.

На двора излезе Гаврилова с паница чорба. Хипопотамът я видя и забърза подир храната, като поклащаше охранената си задница.

— Вижте какво — каза на края Удалов. — Утре преди работа ще се отбия във вестника, ще искам да ми дадат бележка, че наистина в двора ни има хипопотам. А ти, Ложкин, ще идеш с тази бележка в областния център, ще поканиш някой сътрудник от зоологическата. Тъй или иначе на документа ще трябва да повярват.

Спряха се на това решение.

Тази вечер хипопотамът мина без къпане.

Удалов си легна с известна тревога и безпокойство, дълго се въртя и въздиша. Сутринта стана отпаднал, сърдит, сети се, че е негов ред да чисти бараката на хипопотама. Взе от коридора кофата за смет и метлата и тръгна през двора към животното.

— Да пукнеш дано — рече той, влизайки в топлата, вмирисана на животински тор барака.

Очакваше да чуе познатото пръхтене, но бараката беше празна.

Удалов веднага надникна в двора — дали вратата не е отворена? Само това оставаше — хипопотамът да е изскочил на улицата и да е тръгнал сам да се къпе. Току виж, го сгазила някоя кола.

Но вратата бе затворена — през нощта я заключваха.

— Ей, дебелак — извика Удалов. — Къде си се скрил? В отговор нищо не се чу.

Тревожно чувство се надигна в гърдите на Удалов. Върху обърнатото корито на пода имаше бележка. Той я взе. На бележката с едри печатни букви пишеше:

„Скъпи приятели!

Извинете ме, че поради незнание на езика не можах да се разбера с вас и своевременно да ви благодаря за грижите, които положихте за мен, безсловесното животно, за онази чисто човешка топлина, с която ме обкръжихте в този скромен дом. Колко е приятно да чувствуваш, че въпреки голямата разлика във формата на тялото и в габаритите вие не се поскъпихте да разделите с мен и покрив, и великолепна храна и с това дадохте прекрасен пример за приятелство в Галактиката! Аз не можах да разбера нито дума от разговорите ви в мое присъствие, но приятелските интонации ме убедиха, че в нашата Галактика едва ли има по-добри и по-сърдечни същества от вас. Благодарен съм на съдбата, че реши моят разузнавателен кораб да претърпи катастрофа точно над вашия дом! Сега дойдоха да ме вземат приятели, те преведоха скромната ми благодарност на вашия език и аз бързам да се присъединя към тях, но не за дълго. Щом им обясня положението, вярвам, че те незабавно ще ви дойдат на гости, защото едва ли бих могъл по друг начин да им докажа, че най-добрите и мили хора в Галактиката живеят именно на улица «Пушкинска» №16.

Искрено ваш:

Тримбукаунл-пру

До скоро виждане.“

— Ама че работа — каза Удалов, след като прочете бележката. — Много добре, че хипопотамът нищо не е разбрал. Ние го мислехме за глупак. А за всеки космически гост това е неприятно.

Трябваше да събуди съседите си, да им разкаже всичко и заедно да се порадват.

Удалов изскочи на двора. Слънцето вече беше изгряло.

В двора влизаше голямо стадо хипопотами. Големи и малки хипопотами се блъскаха по-скоро да стигнат до Удалов и да се порадват на представителя на най-добрите хора в Галактиката.

— Чакайте! — извика Удалов, вдигнал ръце. — Ще ме стъпчете.

Две малки хипопотамчета се бяха устремили вече към люляка и бързо започнаха да го пасат, а един грамаден хипопотам със сини очила веднага прекърши брезичката и я захрупа като тревичка. Останалите заприщиха двора и чакаха да ги нагостят.

Удалов усети, че губи съзнание...

И се събуди.

Слънцето грееше. Утрото беше настъпило. Навън бе тихо.

Сън. Всичко беше сън. Ама работа. Днес какво имаше да прави? Аха, негов ред беше да чисти бараката на хипопотама.

Удалов слезе долу, взе кофата за смет и метлата и тръгна през двора към бараката.

Хипопотамът още спеше. Лежеше на единия си хълбок и хъркаше силно.

Удалов се залови да събира изпражненията и си мислеше, че днес сигурно ще остане без закуска. Трябваше, преди да иде на работа, да се отбие в редакцията на вестника да вземе бележка, че в двора им наистина живее хипопотам, а не плод на колективна халюцинация. А Ложкин ще трябва веднага да се приготви да замине за зоологическата. Скучно му е на животното само, пък и всички те от блока няма да могат да изтърпят подобен гост.

Хипопотамът изхлипа насън и се обърна на другия си хълбок.

Удалов замря с метлата в ръце.

Тревожна мисъл го осени.

Ще го закараме ние в зоологическата, ама ако после долетят другарите му?

Какво ще им кажем? Че сме предали космонавта в менажерия, затворили са го в клетка за развлечение на децата?

И какво ли ще ни отговорят те?

НЕДОСТОЙНИЯТ БОГАТИР

Иван Дегустатов вървеше през пролетната гора. Листата на брезите не се бяха развили още и острите им връхчета, насочени към земята, приличаха на увиснали какавиди на пеперуди. Изпод опадалите потъмнели ланшни иглици надзъртаха ярките трилистници на дебела мара. В краищата на смърчовите клонки бяха щръкнали стегнати, почти жълти юмручета. Откъснеш ли ги и ги стриеш между пръстите, ще разбереш, че се състоят от меки, дъхави иглици. Птиците се суркаха и пееха, радваха се на топлината и слънцето.

— Ех, ти — каза Дегустатов на скореца, разпял се на една клонка. — Доволен си, че работниците от почивния дом са ти направили къщичка. Пееш си.

После се усмихна дяволито и се пошегува:

— Вместо да пееш, да беше взел да направиш гнездо за другаря си, за който не е останала къщичка.

Скорецът кривна глава и погледна Дегустатов с опасение.

— Шегувам се — рече Дегустатов. — Пей. Нали си птица, пей си.

Дегустатов се отби от пътеката, направена от почиващите. Пътеката беше затрупана с тъмнокафяви листа и ако тази година не присигнат почиващи, по нея ще поникне трева. Но почиващи ще дойдат, и то скоро. След седмица ще почне първа смяна и тогава Дегустатов ще се залови сериозно с директорските си задължения. Ще следи всички, да имат чисти чаршафи, да не внасят в столовата спиртни напитки, да си изтриват обувката пред входа, да не канят свои познати да преспиват в стаята им.

Дегустатов се наведе и вдигна една консервена кутия, останала от миналата година. Тя беше ръждясала, но надписът по нея все още личеше: „Риба в доматиен сос“. Някъде тук наблизо трябваше да се търкаля и бутилка. Винаги близо до такива консерви се намират и бутилки, ако, разбира се, хората, които са яли и пили, не са взели бутилката да я предадат. Бутилката се намери. В нея се беше насъбрала

вода и ръждиви хвойнови иглици. Дегустатов мушна кутията под един храст, за да не разваля гледката, а празната бутилка сложи в джоба на панталона си. Негово задължение беше да поддържа околната гора чиста, а дванадесетте копейки бяха награда за изпълнението на това задължение.

Гората стана по-гъста. След малко, отвъд низината, почват вече хълмовете, обрасли със смърчове. Наричат ги Гуслярска Швейцария. Тук почиващите идваха на разходка, пристигаха дори и от града. По тези хълмове можеха да се намерят също разни неща. Дегустатов не се смяташе за алчен, но беше пестелив, ценеше парата, защото знаеше как се изкарва. Когато се налагаше, можеше, без много да му мисли, да похарчи четири рубли, за да се почерпи с някой добър човек, но, виж, за собствено удоволствие не си разрешаваше подобно нещо.

Дегустатов се провря през дивите череша, напъпили вече, мина през ручей по гнилия дънер. Само след месец ручейт почти ще пресъхне. Ще го подхранват единствено водите от кухнята и душовете. В ручей видя още една бутилка, но тя беше нацърбена и затова я захвърли в дивите череша. По тясната пътечка Дегустатов се изкачи на хълма. Въздухът беше свеж, приятно ухаещ и душата на Дегустатов се почувствува окрилена, искаше му се да прати намерената бутилка право в небето.

Преко пътеката беше паднало дърво. Голямо, криво. Дегустатов го помнеше. То растеше на склона на хълма и превъзхождаше по размери всички останали дървета наоколо.

— Ох-ох-ох! — изпъшка Дегустатов. — Ето че и на тебе ти е дошъл краят. Не очаквах толкова скоро да те подроят пролетните води.

Изглежда, дървото току-що бе паднало — младите листа не бяха дори повехнали още. Ако разполагаха с добър трактор и ако имаше път до дървото, не беше късно да го примъкнат на територията на почивния дом, да го посадят до столовата, за да хвърля сянка, и под него да могат да играят на табла, на домино. Но тук не можеш докара трактор. Дегустатов реши да помоли горския, когато нарежат дървото, да докарат дебелия пън в почивния дом. От него ще може да се направи маса за много хора.

Погълнат от тези мисли, Дегустатов вървеше край дървото, като несъзнателно броеше крачките си. Когато наброи до осемдесет и чак

сезадъха, видя на края изскочилото нагоре грамадно коренище. Докато вървеше, Дегустатов изправи няколко млади дръвчета, измъкна изпод падналото дърво притиснатите храсти — спасяваше живота на растенията.

Корените бяха толкова разклонени, че застанал до коренището, Дегустатов не можеше да погледне от другата страна да види каква яма се е получила. Предпазливо, като гледаше да не се изцапа, той се отдръпна малко настрани и надзърна в пролуките между корените. Беше се образувала грамадна яма. Дъното ѝ не се виждаше. Сякаш дървото беше раснало над пещера, прикривайки я от дъждовете.

Дегустатов заобиколи коренището и се наведе над дупката. Тя навлизаше полегато в хълма и там беше възможно да се крият археологически находки, та дори и съкровища. Във Велики Гусляр съществуват много легенди за търговци и разбойници, за пугачовски командири и борци против крепостничеството. Мнозина от тях са притежавали заграбени от велможите и помешчиците скъпоценности и са ги криели в пещерите.

Дегустатов извади запалката си и я запали. Наистина имаше известни опасения, че в пещерата може да се крие звяр или змия, но едва ли. По-рано вход за пещерата не е имало, иначе почиващите отдавна да са го забелязали и използвали.

— Ей! — тихо извика Дегустатов в пещерата. — Има ли някой вътре?

Никой не се обади. Дегустатов се огледа малко неспокойно, не искаше да го видят с какво се занимава, после се наведе и влезе в пещерата. Запалката хвърляше слаба светлина и Дегустатов я прикриваше с длан отзад, за да може пламъчето да се насочва напред. Подът в пещерата се оказа гладък, без ботрунки и не след много таванът бе вече толкова висок, че той успя да се изправи. Свободната си ръка Дегустатов държеше над шапката, за да не би случайно да се удари в нещо и получи сътресение на мозъка.

Пещерата отиваше все по-надълбоко в земята и ставаше по-широка. Вътре беше студено и влажно. Дегустатов се спря, закопча си сакото. После погледна назад — светлият неравен отвор му се стори далеч и му се дося да се върне. „Е, няколко крачки още — каза си Дегустатов — и се връщам.“

Дегустатов не забеляза, а по-скоро усети под краката си препятствие и спря като закован. Напред се виждаше нещо бяло. Той приближи запалката и стана ясно, че това е череп с тъмни очни кухини. Зад черепа се търкаляха кости, а върху тях — изгнила дреха. Друг скелет седеше до стената, опрян на ръждясало копие... Дегустатов дойде на себе си едва като излезе на чист въздух, и то на петдесетина крачки надолу по склона. Как беше изскочил от пещерата, как беше дотичал дотук — не помнеше. Тук вече можа да спре, да се опомни сред тая тиха благодат и звуците на пролетната гора. Никой не го гонеше да го убива. Запалката беше угаснала, но още топлеше ръката му.

Можеше да изтича да потърси помощ. Да съобщи в музея. Но тутакси го осени мисълта: скелетът държеше в ръка копие, което означаваше, че е в пещерата от много години, още отпреди революцията. Може би дори от времето, когато не е имало никакво дърво и в пещерата е могло да се влезе съвсем лесно. Хората, които са влезли вътре и са останали, е напълно възможно да се окажат тъкмо охрана на съкровище. В книгите за пирати се разказва, че разбойниците са убивали своите другари, когато те са знаели важни тайни. И техният вид след това пропъждаше желаещите да заграбят чуждо съкровище. Шансовете, че има съкровище, се увеличаваха. Пък и нямаше от какво да се страхува. Скелетите не хапят. Дегустатов разбираше, че трябва отново да влезе в пещерата и да види дали няма скъпоценности. И той се върна в тъмнината и влагата.

Няколко метра след скелетите подът беше гладък. После откри още един скелет. Този път обаче не човешки. Скелетът имаше три глави, чиито черепи приличаха на кравешки, но много по-големи, дълги и с цял ред едри заострени зъби. Отдавна умрялото животно е имало покрито с люспи тяло, много от тях се бяха пръснали по пода, кокалени и тъмни, достигащи дължина до половин метър. Грамадният гръбнак завършваше с опашка с два носорожки рога на края. Останките бяха на първобитно животно и Дегустатов дори съжали, че недостатъчно добре беше изучавал биологията и не си спомняше нито едно от тези изкопаеми освен мамонта. Скелетът на умрялото животно потвърди, че пещерата е стара. Иначе и сега щяха да се въдят в горите такива „крокодили“, щяха да плашат хората. Дегустатов измери внимателно дължината на скелета и се получи повече от дванадесет

метра. Той реши да вземе за спомен единия рог от опашката, а останалото да предаде в музея.

Под краката му нещо издрънча. Дегустатов освети със запалката и видя една дебела верига. Всяка халка тежеше към пет килограма. Единият край на веригата беше прикован за стената. Другият обхващаше крака на изкопаемото. Дегустатов се почуди на умението на нашите пещерни предци да правят такива вериги и че не са се страхували от първобитните крокодили. И продължи нататък.

Колкото и да е странно, напред отново заблещука светлина. Сякаш имаше друг вход за пещерата. Но тази светлина беше някак си мъртва, не слънчева и идваше от неизвестен източник. Пещерата стана широка като зала и другият ѝ край, най-силно осветен, беше обвит в мъгла. Дегустатов хвърли поглед към краката си и откри, че подът под краката му е от плочки като в баня, и смело тръгна напред. Сърцето му затупа по-силно, той реши, че няма да предаде цялото съкровище. Държавата и без друго ще получи много, а той има моралното право да остави за свое лично ползване няколко сувенира.

Взел това твърдо решение, Дегустатов прекоси високата зала и се намери пред тюлена завеска, която кой знае на какво висеше. Разтвори завеската и замря, поразен от картината, която се откри пред погледа му.

На най-високото място имаше стъклен или пластмасов ковчег, а в него лежеше някой. Наоколо седяха или стояха в странни пози хора в древни одежди, сякаш играеха историческа пиеса. Дегустатов дори се огледа, очаквайки да види някъде кинокамера и кинооператори. Но освен него тук нямаше никой.

— Хей, другари! — обърна се към тях Дегустатов, получил вече кураж. — Какво става тук?

Никой не му отговори.

„Манекени, кукли с естествени размери“ — сети се той и се изкачи на подиума. Приблужи се до един от манекените и се вгледа. Манекенът прекалено приличаше на човек. Очите му бяха затворени, дългите косми си бяха естествени, коси, по бледото лице прозираха жилки и се виждаше набола брада. На пипане манекенът се оказа дори леко топъл, мек и податлив.

Дяволска работа. Дегустатов отиде при друг манекен. Манекенът представляваше дебела жена в дълга везана рокля, а на главата —

диадема като в ансамбъл за народни песни. Жената също беше като жива. Дегустатов леко повдигна ръката ѝ и се изуми, че долови слаб пулс. Искаше му се веднага да си тръгне. Но чувството за дълг да търси съкровище не му позволяваше да си иде и го караше да продължава. Дегустатов поотмести жената и тя се строполи на пода, съвсем забележимо въздъхна, подложи ръка под бузата си и замря.

Дегустатов прекрачи през нея, приближи се до следващия, до стареца, и лекичко го бутна. Старецът се заклати, но запази равновесие. Дегустатов го бутна по-силно. Старецът се преви на две и се сгромоляса в краката му. Ако Дегустатов знаеше, че това са живи хора, не би ги блъскал, той не беше жесток човек. Но тези хора не бяха истински и му пречеха да се качи горе при стъкления ковчег.

В ковчега лежеше някой, но беше трудно веднага да се различи какъв е, защото капакът беше дебел, не съвсем гладък, отразяваше светлината, което пречеше да се гледа вътре.

Дегустатов се опита да повдигне капака, но се оказа, че това не е лесно, наложи се да вземе копието на едного от хората и да отмести капака. Капакът падна на пода, удари се в един от ъглите си и се счупи. На Дегустатов му досвидя за капака и му мина през ума, че трябваше да подложи някого долу. Капакът може би струваше скъпо.

Но в същия миг забрави за капака.

В ковчега лежеше ослепително красива девойка. Тя спеше или беше мъртва. Дълги черни мигли скриваха очите ѝ, страните ѝ бяха бледи, със синкав оттенък, челцето гладко, високо, косите златисти, тъничките пръстенца бяха скръстени на гърдите, а по пръстите скъпоценни пръстени. Пълничките розови устни бяха леко разтворени и под тях като наниз от бисери се виждаха зъбите.

Такава красота Дегустатов не беше виждал дори във филм. През почивния дом бяха минали няколкостотин души, но сред тях не е имало нито една, която, макар и мъничко, да прилича на тази девойка. Сърцето на Дегустатов болезнено се сви, той се наведе по-ниско, за да се порадва на прекрасното лице, за всеки случай свали от пръста пръстена със скъпоценния камък и го сложи в джоба при бутилката. Девойката не оказа никаква съпротива.

Дегустатов разбираше, че е време да се маха оттук. Да вземе от интересните сувенири каквото може и да се маха. Явно, че тук е необходима медицината, а не той. И вече на тръгване, не можейки да

преодолее странното вълнение, той се наведе над девойката и я целуна по топлите розови устни. Целувката беше сладка и Дегустатов не намери сили да я прекрати, защото почувствува, че устните на девойката трепнаха, отговориха му и се получи съвсем истинска и взаимна целувка.

— Да-а — каза Дегустатов развълнуван, откъснал се от розовите устни.

— Ох! — промълви девойката, отвори очи и видя Дегустатов. — Здравейте. Дълго ли спях?

Усети, че зад гърба му се разшаваха. Другите хора наоколо се запрозяваха и взеха да стават. Дрънкаха с оръжието, кашляха, секнеха се, оправяха си дрехите и си разменяха учудени възгласи.

— Какво стана? — настоятелно запитва Дегустатов. — Отде дойде тази промяна?

Старецът, когото Дегустатов беше съборил на пода, запъшка и каза:

— Изглежда, сухожилията са ми се разтегли.

— Благодаря ти, храбри юначе — рече девойката, като се изправи и седна в ковчега. — Гърбът ми изтръпна от лежането. Дори ме боли.

— Принцесата я заболя гръбчето — разтревожиха се жените, които бяха зад Дегустатов. — На царската дъщеря ѝ е изтръпнало гръбчето.

Разтичаха се, подлагаха ѝ възглавници, а един от воините си подложи гърба, за да може царкинята по-лесно да слезе от ковчега.

— Не се тревожете — каза принцесата. — Очите ѝ сега приличаха на зелени вирове и дълбоко в тях като кротушки преминаваха златни искри. — Какво сте се разтичали. Моят юнак ще ми помогне. Княже, вземи ме със силните си ръце и ме свали долу.

Дегустатов изпълняваше всичко, вършеше го като вцепенен. Без да размисля. Но успя да скрие по-дълбоко в джоба си пръстена на девойката, който преди малко беше свалил от пръста ѝ.

Принцесата се оказа дребничка, стигаше едва до рамото на Дегустатов, слабичка и много млада.

— На колко сте години? — запитва Дегустатов, след като я свали долу.

— Принцесата подкара шестнадесетата пролет — обади се дебелината жена. — Време ѝ е да се омъжи. А ние тебе, юнако, те чакахме с нетърпение. Колко години са минали...

— Колко?

— Трябва да са много — рече старчето, като разтриваше ударените си места. — Ти изглеждаш доста странно, по-различен си от нас.

— А вие какво правехте тук? — Дегустатов беше отворен човек, ръководител, но сега се пообърка, пречеше му и споменът за откраднатата от принцесата целувка. Надяваше се, че никой друг освен него и принцесата не знае за това. Ех, да беше поне принцесата на двадесет и пет — тридесет години. А то шестнадесетгодишна, още ще трябва да ходи на училище, а не да се целува с възрастни мъже. Дано не стане някой скандал.

— Ние спяхме — каза принцесата.

И всички те наобиколиха Дегустатов и един през друг започнаха да му разказват за неприятностите, които са имали, защо са облечени с такива странни дрехи и се намират в гората, в тази пещера на територията на почивния дом „Гуслярски води“.

Разбра се, че това се е случило отдавна, преди няколкостотин години. Тази девойка на име Лена била дъщеря на местния феодал, на царя. Веднъж на нечий рожден ден или на друг някакъв дворцов празник поканили всички важни особи от околността, дори и гости от чужбина, но забравили да поканят една опасна жена, която по-късно, след много години, незабелязано дала на Лена отровна ябълка и поради тази причина и тя, и всички около нея заспали дълбок сън.

А друга една жена, тяхна сродница, като научила за нещастieto, предсказала, че Лена ще се събуди, ако се намери рицар, който успее да проникне в пещерата и да целуне принцесата по устните.

И когато цялата тази неправдоподобна история беше разказана на Дегустатов, кой знае защо той се почувствува изведнъж по-висок, оправи си шапката, понапери се и изтърси от самото си бучиците пръст.

— А ти как успя да победиш дракона? — попита старчето.

— Дракона ли? — учуди се Дегустатов. — Не съм виждал никакъв дракон.

— Ами че той пазеше входа за пещерата и изяждаше недостойните.

— Там нямаше дракон — каза съвсем убедително Дегустатов. — Нали щях да го видя.

— Просто да се побъркаш — взмути се дебелията жена на име княгиня Пустовойт. — Ами че той толкова години ни пречеше да спим, хъркаше и пръхтеше.

— Да — погълнат от свои мисли, рече Дегустатов. — Значи, вие нямате нито паспорти, нито документи, местожителство нямате, нищо нямате, нали?

— Как така — обади се принцесата. — Тук някъде наблизко трябва да е дворецът на моя баща. Може да е поостарял малко, но е хубав дворец, с палати, с галерии, с килии, със светли стаички горе и с домашна църква.

— Нищо подобно няма — отвърна Дегустатов. — Не знам такъв дворец. Сигурно са го разрушили още преди да постъпя тук на работа. Тук има само един дворец — моят, съвсем наблизко е. Ако, разбира се, би могъл да се нарече дворец. Вярно, електрифициран е. Борова гора, билиард, пинг-понг. Едно от челните от този род учреждения.

— Вижте какво, ваше височество — се обърна към него старчето, което, както се разбра, се наричаше камерхер Ерьома. — Възможно ли е такова нещо, да не би да има някаква грешка? Нашето царство беше голямо, стигаше чак до синьото море. Мнозина ни плащаха даждие^[1]...

— Млъкни, старо — прекъсна го принцесата. — Иначе ще заповядам да ти отсекат главата. Щом моят годеник казва, че го няма, значи, го няма. Той сега ще ни заведе в своя дворец.

— А там ще отпразнуваме и сватбата — зарадва се княгиня Пустовойт. — Ще им се родят дечица.

От тези думи принцесата се изчерви, слугите се разтичаха, започнаха да навиват килимите и да събират в денкове дрехи и завеси.

— А къде е любимото ми пръстенче? — неочаквано се развика принцесата. — Къде е любимият ми вълшебен скъпоценен пръстен? Кой го е откраднал, докато съм спала?

Никой не си признаваше, най-малкото пък Дегустатов, който си блъскаше ума как да постъпи сега и не можеше нищо да измисли. Както изглежда, тази девойка се готви да се омъжи за него. Това по никакъв начин не трябваше да се допусне. Първо, защото тя е непълнолетна и той може да си спечели големи неприятности. Второ,

Дегустатов си имаше вече жена, която живееше в Архангелск със сина им Петка. Макар да нямаше развод, той им плащаше алименти — двадесет и пет процента от основната заплата, без другите прибавки. На края, не му е ясно как може той, директор на почивен дом, да се покаже в града в обкръжението на личности, появили се неизвестно откъде. Но не биваше да изостави хората тук. Това също е опасно. Ще се наложи, докато се протака работата, да ги премести в почивния дом.

— Принцесо — каза княгиня Пустовойт, — нека претърсим всички без изключение, защото не бива да се оставя в неумели ръце такъв необикновен пръстен.

— Не, не — бързо отговори Дегустатов. — Време е да тръгваме. После ще го търсим.

— Ако се страхувате от дивия козел или от еднорогия — каза едно младо войниче със секира на дълга дръжка, — ние ще ви защитим.

— Не, няма да има див козел — рязко отговори Дегустатов. — Нямаме тук диви козли.

— Тогава сигурно са се навъдили много разбойници — рече старчето Ерьома.

— Милицията за какво е, нали за това. Слушайте ме внимателно, времената сега са се променили, имаше революция, за която вие нищо не знаете, не съществуват вече никакви титли и почетни звания. Затова трябва да ми се подчинявате във всичко. Ще тръгнете, където ви кажа, и ще останете там, където ви посоча. А после ще се оправим. Наричайте ме просто Иван Юревич.

— А сватбата? — хитро запитва една от придворните, жена в най-хубавите години, черновежда и мургава, което издаваше шамаханския й произход.

— Сватбата — когато ѝ дойде времето.

Дегустатов вървеше напред и когато светлината в пещерата пресекна, светна със запалката. След него крачеха двама войници със секири и той просто усещаше дъха им в тила си. Подир тях се чуваше шумоленето на роклята на принцесата, на нейните дами и прислужнички. Най-отзад пък вървяха войници, които носеха денкове и вързопи с покъщнина, и старецът Ерьома. В този ред стигнаха до скелетите.

— Това е извършил моят юнак — каза с гордост принцесата, още щом видя при слабата светлина на запалката гръбнака на изкопаемото жевотно. — Дори месото му е одрал.

— Не, принцесо — отговори ѝ старецът Ерьома. — Струва ми се, че драконът е умрял от скука или се е задушил от липса на въздух.

— А може да е и от старост — рече княгиня Пустовойт.

— Може да е и от старост — съгласи се старецът. — Макар че драконите живеят дълго.

— Не съм доволна! — каза принцесата. — Казвам ви, че това е работа на моя избраник, а вие ми прекословите. Това е неприятно и противно. Ако беше жив баща ми, щеше всички ви да избеси. Но все още не е късно. Приятелю мой, рицарю, отсеци им главите. Омръзнаха ми вече.

— Смилете се, принцесо — примолиха се придворните, коленичейки в нейните крака и на Дегустатов. — Не заповядвайте да ни наказват, бъдете добра една дума да кажете.

— Без такива шегички — строго каза Дегустатов. — Никого няма да наказваме. Сега не е време за това. После ще се оправяме. А ако вие, Леночка, смятате, че това е тъкмо драконът, то аз мислех, че това е изкопаемо животно от типа на мамонта или крокодила. И мислех, че представлява интерес за науката. Но щом като е драконът от вашата компания, тогава нека го оставим така. Той не представлява интерес нито за нас, нито за науката.

— Правилно — каза принцесата. — Ти си ми умник.

— Горд принц — прошепна с уважение един от стражниците.

След няколко крачки се натъкнаха на човешките скелети. Пак спряха. Царедворецът Ерьома забеляза парченцето мед върху ребрата на един от скелетите и каза:

— Познах го по тази иконка. Спомняте ли си, принцесо, румънския витяз, който ви искаше ръката? Още тогава той казваше — живота си ще дам, но на принцесата нищо лошо няма да ѝ се случи.

— Не си спомням — отвърна равнодушно тя. — Не беше един, че да го помня. — И хвана Дегустатов подръка.

Дегустатов лекичко се поотдръпна, за да не би тя да напипа празната бутилка в джоба му и откраднатия пръстен.

— Не ви виждам много добре в тъмното — разправяше на Дегустатов принцесата, — но години наред виждах в сънищата си

вашата героична външност.

— Благодаря — отвърна Дегустатов. — Излизайте внимателно, един по един, не избързвайте напред и без мое разрешение не се отделяйте.

И зажумял от яркото слънце, се дръпна малко встрани.

Навън, под открито небе, новите познати на Дегустатов не правеха толкова странно и възхитително впечатление, както под земята. Лицата им бяха бледи от продължителното стоене при изкуствена светлина, дрехите им бяха прашни, прогнили, имаха нужда от почистване и закърпване. По оръжието на стражниците се забелязваше ръжда и от нея на места по странните им мундири бяха останали петна. Пудрата и ружът на жените също правеха подтискащо впечатление. А принцесата пък изглеждаше съвсем дете, най-много осмокласница.

Дегустатов се вглеждаше в хората и му се искаше да извади от джоба скъпоценния пръстен и да провери, може би камъкът на него също да не е истински, макар че, откровено казано, Дегустатов нищо не разбираше от изумруд.

Избавените хора жумяха от слънцето, олюляваха се от чистия въздух, скриваха лице с ръцете си и макар че бързаше да ги заведе на безопасно място, Дегустатов ги съжали и не ги припираше. Иначе, току виж, се загубили из пътя и изиграли хубав номер на своя спасител.

— Вашият кафтан е много особен — каза принцесата и плахо докосна сакото на Дегустатов.

— Такъв е — отговори той.

От пещерата излезе последният стражник и сложи на земята сандъчето със зестрата на принцесата. Дегустатов го заглежда с любопитство. То беше обковано с шини от мед и беше заключено със солиден катинар.

— Дай да ти помогна — рече Дегустатов и направи крачка към сандъчето. Искеше да провери колко тежи.

— Господарю, вие ще се унижите — моментално каза княгиня Пустовойт. — С вашето положение можете да победите дракона или да извикате на смъртен бой друг юнак. Но съвсем не ви прилича да носите товар.

— Това е вярно, мили — потвърди принцесата. — На теб ти прилича да носиш меч, а не ковчеже.

А царедворецът Ерьома, който беше свикнал вече със светлината, изгледа спасителя с проникателния си старчески поглед, въздъхна и каза на стражника:

— Никому не давай сандъка. Не е известно какъв народ живее тук.

„Виж го ти мръсника му, недоверчив“ — помисли си за стареца Дегустатов.

— Е, всички ли се събраха? — запита той. — Вървете след мен.

По склона слизаха бавно, сякаш сега прохождаха, а когато стигнаха до потока, спряха да се измият, да се постегнат. И тогава за малко не му се удаде да задигне ковчежето и дим да го няма. Над гората премина самолет. Пътнически, от Вологда. „Ли-12“. Най-обикновен. И още щом чуха шума на моторите и видяха аеродинамичната форма на тялото му, всички хора от пещерата изведнъж се хвърлиха на тревата, в калта, и почнаха на глас да плачат и нареждат. Поради своята изостаналост сметнаха самолета за летящ дракон. Дегустатов се превиваше от смях, като ги гледаше, вееше си с шапката да се разхлади и от всичко това уважението към него значително порасна.

Почивният дом, двуетажна сграда с колони, принадлежала някога на търговците Анучини, а след революцията достроена и разширена, красиво се издигаше на височинката, над реката. Някои от крилата и пристройките на сградата отчасти не се виждаха от растителността.

— Ах! — извика черновеждата придворна дама. — И това е вашият дворец?

Дегустатов не можа да разбере дали в тези думи е скрита ирония или възхищение и отвърна:

— Такъв е.

— Къде по-хубав е от този на нашия цар — каза черновеждата.

— Как се казвате? — попита я Дегустатов.

— Анфиса Магометовна — отговори придворната.

— Анфиска се казва тя — поправи я княгиня Пустовойт.

— Може и Анфиска — съгласи се придворната, сви рамена и тръгна да се разтъпче. От чистия въздух и от слънцето тя поруменя,

страните ѝ придобиха забележима свежест, а в очите ѝ се появи блясък.

Дегустатов въздъхна, мислено я сравни с принцесата и поведе групата по-нататък, към пристройка № 2, която не се виждаше от люляковите храсти.

— Изтривайте си краката — каза Дегустатов на хората.

Хората старателно изтриваха крака в грапавата гумена изтривалка и всичко ги учудваше: стъклата на прозорците, големината на самите прозорци, боядисаният покрив, олукът и дори съвсем обикновеният асфалт по алейките.

А когато се озоваха на скърцащата остъклена веранда, където се намираще билиардната маса и откъдето през отворената врата се виждаше коридорът и вратите за стаите от двете страни, принцесата отново се приближи до Дегустатов и каза:

— Ти, изглежда, си всевластен господар, спасителю наш.

— Аха — потвърди Дегустатов. — Почакайте тук. Ще ида да видя в кои стаи да ви настаня.

Анфиса прекара длан по зеленото сукно.

— А леглото не е покрито с балдахин — каза тя.

— Какъв балдахин? — обърна се Дегустатов.

Анфиса, ужасна шмекерка, тайна внучка на същата онази магьосница, която беше приспала всички, усмихната, с две трапчинки на бузите, посочи билиардната маса и добави:

— А къде държиш пухеника, господарю?

— Лъжете се — усмихна ѝ се Дегустатов, — това не е легло, а маса за игра на билиард. Търкаляме топчици по нея.

Той надзърна в една от стаите. В нея имаше четири непригответвени още легла. „Тук ще настаня стражата — помисли си той. — В следващата — жените и княгините. За тях ще трябва да оставя още една стая. За старчето Ерьома и за петия войник — малката, по-далеч от принцесата. Остава една свободна стая. Добре ще е да я дам на Анфиса. Но кой знае, ами ако започнат разправии. Те са от феодалния строй. А ковчезето и другия там багаж да ги сложат в килера, до тоалетната. Пък и не знам дали могат да ползват тоалетна — в пещерата не видях подобно нещо.“

Дегустатов се позабави в тоалетната. Фаянсовите плочки блестяха от лъчите на проникващото през матовото стъкло слънце.

Можеше да зареже всичко, да повика директора на музея. И толкоз. Ще остане скъпоценният пръстен и съобщение в местния печат. Дегустатов извади пръстена от джоба си. Той беше масивен, на вид златен, а камъкът искреше със зелено сияние. Не, трябва да се провери какво има в ковчежето. Имаше и оправдание: щом го карат да се ожени за принцесата, която беше целунал, тогава е нужно внимателно да се измъкне от създалото се положение.

Дегустатов размисляше, кроеше планове и несъзнателно въртеше пръстена на кутрето си. Пръстенът се завърташе трудно. Дегустатов дори се понасили, искаше да го извърти така, че пак да види искрящия камък. И още щом направи това, до него в тоалетната се появи вран кон. На коня му беше тясно. Опашката му опираше в стената и той виреше муцуната си нагоре, за да не блъсне Дегустатов.

— Само това липсваше — ядосано рече Дегустатов.

— Какво ще заповядаш, доблестни юнако? — запита конят с човешки глас. — Ако трябва да победим злия Кощей или пък за някакъв друг подвиг — аз съм готов. Нали ти си годеникът на моята скъпа принцеса?

— По-тихо, че ще чуят хората — рече Дегустатов.

— Нека чуят — отвърна конят. — Дори е по-добре, че ще чуят. Нека всички знаят, че аз, конят Вятърко, съм твой слуга. Нека треперят враговете ти.

Дегустатов погледна коня и мислено преброи враговете си. За врагове той броеше Корнелий Удалов от строителната организация, защото протакеше ремонта, бившата директорка на музея, която го критикува в градския вестник за културния живот в почивния дом, съседа си по квартира и още много други. За борба с тях по-необходимо беше мастило, отколкото говорещ кон.

— Моите врагове треперят от мен и без кон — дипломатично отговори Дегустатов. — Така че не се нуждая от услуги.

— Е, като не се нуждаеш, не се нуждаеш — рече конят. — Завърти пръстена около кутрето си и аз ще изчезна. А да ти донеса ли вълшебен меч?

— Да не си посмял — отвърна Дегустатов. — Току виж, си порязъл някого.

— Нещо не ми харесваш твърде, юнако — каза конят, като удряше копито по плочките на тоалетната. — Нещо не си в ред. Дано

принцесата не се откаже да се омъжи за теб.

— Не я карам насила — каза Дегустатов и за да не се впусне в разсъждения конят, завъртя пръстена около пръста си и конят Вятърко изчезна, сякаш не е бил тук. Само въздухът намирисваше на конска пот. Дегустатов дори отиде до прозорчето и го отвори. А пръстена скри във вътрешния джоб на сакото. Бутилката остави на прозорчето. Тя не му трябва вече. „А за коня трябва да си помисля как да го използвам. Но не сега, не сега. Сега трябва да прибера хората от верандата. Току виж, някой се отбие в почивния дом — тогава ще стане каквато ще стане тя!“

Дегустатов тръгна бързо към верандата.

— Живи и здрави ли сте? — бодро запита той.

— Живи сме — отвърнаха гостите.

— Защо, има ли някаква опасност? — попита княгиня Пустовойт.

— Да. Аз имам много врагове.

— А къде са слугите ти? — запита принцесата. — Къде е охраната?

— Освободил съм слугите, Леночка — учтиво отвърна Дегустатов.

— Невидими духове заменят една част, а друга част не са тук...

— Сигурно са в поход — каза един от стражниците.

— Точно така — потвърди Дегустатов.

— Засега ще се настаним в тази къща. Бъдете кротки и тихи, ясно ли е?

— Просто да се чудиш — каза княгиня Пустовойт. — Хем ни спасява, хем ни застрашава. Ние мислехме, че ще пируваме и ще се веселим. А той ни доведе в безлюдна къща.

— После ще ми бъдете благодарни — отговори Дегустатов.

— Гладни сме, Иван — обади се принцесата.

— Иван Юриевич — поправи я той. Принцесата се изчерви, засегна се.

— Какво красиво презиме — каза Анфиса.

На Дегустатов му стана приятно от тази похвала.

Княгиня Пустовойт забеляза, че двамата си размениха погледи, и грубо дръпна Анфиса за плитката. Тя изписка, а Дегустатов каза:

— Княгиньо, без такива старорезимни шегички. Анфиса може би ще ви даде десет точки аванс.

— Какво ще ми даде?

— Нищо няма да ѝ дам — каза Анфиса.

— Карайте така — насърчи я Дегустатов. — А сега, другари, влезте в стаите, настанете се, пък аз ще изтичам до склада да ви дам чисто бельо, не ми се свиди. Мой дълг е да се погрижа за вас. За плащането не се тревожете, ще се оправим. Лампите се палят ето тук и тук, тази стая за охраната, тази за ръководството. Леночка засега ще бъде в стая с две легла. Ако няма какво да питате, ще ви оставя за няколко минути. Всичко трябва да върша сам, искам да ме разберете правилно.

— А къде се ходи повънка? — тихичко го попита старецът Ерьома.

— По коридора, последната врата, вдясно.

Дегустатов си спомни как трополеше в тоалетната вълшебният кон и реши да не придружи стареца дотам. Нека сам се сеца кое за какво е. И изпита дори известно злорадство от това.

Преди да тръгне, Дегустатов щракна два-три пъти електрическия ключ. Показа им как се палят лампите. Очакваше отново да паднат в краката му. Но те не го сториха, сигурно защото крушките в коридора и в стаите бяха слаби, по петнадесет свещи.

Той намери чистачката леля Шура и домакинката Александра Евгениевна в дежурната стая. Пиеха чай от електрическия самовар.

— Къде бяхте, Иван Юриевич? — каза Александра Евгениевна, щом видя набитата, широка в раменете и в бедрата фигура на директора... — Района ли проверявахте? А ние се тревожихме, че чаят ще изстине.

— Нещо ново? — запитва Дегустатов.

— Нищо. Обаждаха се от строителната дирекция, питаха имаме ли нещо против, ако ни отпуснат етернитови плочи.

— Безразлично ми е дали ще е етернит, или слама — само покривът да не тече — каза Дегустатов. — Готвят ли се да идват някои от града?

— Не са се обаждали.

— Тогава ето какво: донеси ми дванадесет комплекта спално бельо и одеяла.

— Ама защо? Още няма никаква смяна.

— Има смяна. Пропуснала си, Александра Евгениевна.

— Но аз не съм мръднала никъде от сутринта, все съм си тук — обиди се домакинката и наведе брадичка към меките гънки на гушата си.

— Пристигна една група от киното — излъга Дегустатов. — С автобус. Портата беше отворена. Настаних ги във второто крило. Ще снимат исторически филм. Трисериен. За въстанието на Степан Разин.

— Леле! — възкликна чистачката Шура. — А Чурсина с тях ли е?

— Не ги познавам по физиономия — излъга пак Дегустатов. — Може и Чурсина да е.

— И Папанов ли е тук?

— Папанов не е — уверено отговори Дегустатов. — Донесете бельо. Неудобно е, хората чакат. Уморени са от пътуването. Чак от Москва идват. Плащането ще стане по банкова сметка. И ще ви моля да не безпокоите артистите. Да не се въвирате с въпроси и така нататък. Между тях има и чужденци.

— И чужденци ли?

— Да. Знаят руски език, но нашата действителност им е чужда. Донесете всичко необходимо във второто крило. Аз ще чакам там.

Дегустатов излезе от дежурната стая и вече отвън, като надзърна през прозореца, извика на леля Шура:

— Долей вода в самовара! Ще почерпим гостите с чай.

В отговор леля Шура закима с глава. Тя самата вече се беше сетила за това.

Леля Шура заедно с Александра Евгениевна домъкнаха цял куп чаршафи и калъфки за възглавници на верандата на второто крило и се канеха да идат да застелят леглата и едновременно с това да видят артистите, но Дегустатов вече беше завардил входа.

— Тук ги натрупайте — каза им той. — И никакво влизане вътре.

— То се знае, не ще и дума — съгласиха се жените, макар че им се искаше поне с крайчеца на окото си да надзърнат вътре.

Те заобиколиха крилото, макар доста да си удължаваха пътя, и отдалеч поглеждаха към затворените прозорци, зад които се виждаше раздвижване и ярки дрехи. И вече напълно се бяха отчаяли, че ще видят нещо, когато един от прозорците се отвори и черновеждата жена,

която приличаше малко на артистката Бистрицка, погледна навън и облещи едни очи! Това беше Анфиса, на която чак сърцето ѝ спря, щом видя дрехите на обслужващия персонал, трябва да си признаем, съвсем обикновени, без претенции, полите малко по-долу от коленете, а косите — несплетени в плитка, ами на Александра Евгениевна вдигнати на кичур на тила, а на леля Шура доста късо подстригани.

— А-ба-ба-ба — само можа да каже актрисата и остана така с отворена уста.

— Вие, гражданко, в кои филми сте играли? — учтиво запитва леля Шура, поклонница на киноизкуството.

— А-ба-ба — каза Анфиса и се прекръсти с два пръста.

— Говори на чужд език — каза Александра Евгениевна. — Страшно уважавам хора, владеещи чужди езици.

Не можа да се завърже разговор. Зад гърба на Анфиса се показва строгият Дегустатов, закани им се с пръст и хлопна прозореца.

— Видя ли я? — каза леля Шура. — С кокошник^[2] и със старинен сарафан. Нали е съвместна постановка.

Двете продължиха нататък по алейката, коментирайки новината, а пък Анфиса вдигна полата си до коленете, разходи се из стаята, като показваше яките си красиви крака, и запитва Дегустатов:

— Ето така се обличат в твоето царство, нали?

— Дори още по-късо — призна Дегустатов. Искаше да покаже колко късо, но на вратата се показва княгиня Пустовойт, прецени обстановката и изрече:

— Господарю, в твоето царство може би всички жени ходят гологлави и безсрамно си заголват краката, но имай пред вид, че принцесата не бива да научи това. Така че нареди на твоите прислужнички да си удължат полите. И до сватбата не се навъртай около Анфиска.

Когато леля Шура и Александра Евгениевна се прибраха в дежурната стая, за да приготвят чая, завариха там гостенин. Нещо като гостенин, племенникът на леля Шура, пожарникарят Ерик. Седеше си до свирещия самовар и си четеше, подготвяше се за изпити в педагогическия институт.

— Какво те води към нас? — запитва леля Шура, след като поздравя. — Да не ти се е случило нещо?

— Няма нищо — каза Ерик. — Дошъл съм по служба. Да проверя противопожарния инвентар, преди да е започнал сезонът. В какво състояние са пожарогасителите, лопатите, куките, пожарните табла — дали всичко е подготвено.

— С директора няма да може да се срещнеш — каза Александра Евгениевна.

— Няма ли го?

— Не, тука си е. Но е обкръжен от московски красавици. Казват, че между тях била и Чурсина.

— Чурсина не е тук — каза леля Шура. — Но при нас е пристигнала една киногрупа, ще снимат исторически филм за Пугачов. Плащането ще стане по банкова сметка.

— Чудна работа — каза Ерик. — Възможно ли е да са минали през града и никой да не ги забележи?

— Ето че са минали — каза леля Шура.

— И дълго ли ще стоят?

— Докато завършат снимането.

— Ще ида да ги видя — каза Ерик и остави книгата си.

— Да не си посмял — извика леля Шура. — Дегустатов ще те убие на място. Нали го познаваш какъв е заядлив. Все мърмори.

— Ще ида — каза Ерик. — Нищо не може да ми направи. Трябва да проверя пожарогасителите.

По пътя за второто крило Ерик провери червеното противопожарно табло до волейболната площадка. Пожарогасителите бяха свалени от него, но една лопата беше останала. Поради това, че трябваше да направи кръг, Ерик се приближи към дома не откъм верандата, а от задната страна, където бяха умивалниците и тоалетната. Оттам се чуваха гласове, спорове. И толкова високо разговаряха, че Ерик можа без усилия да подслуша.

— Слушай, болярино — каза нечий млад глас. Това беше стражникът, но Ерик, разбира се, не можеше да знае това. — Виждал ли си ти такова царство, където две безсрамници са се затопили и се разхождат и повече никого? Нито хора, нито коне. А на нашия спасител калпакът му продънен в средата. Може той изобщо да не е царският син Иван, ами Иван-глупака?

— За такива приказки езика ти ще отрежат — отвърна назидателно старческият глас. — Страх ме е само, че тук няма

глупаци. Виж какви свещи има!

— Забелязах. Висят от тавана, а восък не капе.

— Това казвам и аз. Леглата с железни крака. И покривът с желязо покрит. В устата си има златен зъб. Дано не сме попаднали в плен на нечиста сила. Аз съм вече стар, скоро ще умра. Жал ми е за вас, младите. Животът е пред вас.

— Господ да ни е на помощ — уплаши се младият. — Кажи ми, дядо Еръома, срещал ли си в старите книги нещичко за такъв род магия?

— Срещал съм — отвърна старецът. — Дяволът с желязна колесница унищожил всичко живо. Може вече и своите да е избил, нали виждаш, в дворците му е пусто.

А сега се е заловил с нас. Аз съм дал клетва на стария цар за цял живот: да опазя дъщеря му от всички злини. В онази съдбоносна минута успях да ѝ сложа на пръста скъпоценен пръстен. Завъртиш ли го — веднага идва на помощ конят Вятърко и отнася Альонушка, където трябва. Но къде е пръстенът? Загуби се. Дали Иван не го е скрил? Но ако това е вярно — кой му е подшушнал? Враг на човешкия род...

Гласовете се чуваха вече по-слабо, сякаш разговарящите се бяха обърнали с гръб към прозореца.

„Репетират — помисли си Ерик. — И колко естествено излиза при тях.“ Отново дочу младежкия глас:

— Иван каза, че тук е нужникът. Нали така каза?

— Така. И ни е излъгал, разбира се. Тук стените са облечени с бял камък, сякаш е дворец. И някаква чаша от бял камък. И тече кристално чиста вода. Види се, е искал да замърсим това чисто място, та после да ни накаже със смърт.

— Колко си мъдър ти, дядо Еръома — обади се младежкия глас. — Я да идем на двора. Да измамим злодея.

Издрънча куката на задната врата и двама души излязоха от дома. Пръв вървеше, изправен все още, старец с хлътнали страни, с побелели кичури коса до раменете и с брада като на Лев Толстой. На главата си старецът носеше висока шапка-кубанка, а ръкавите на дългия и широк плащ бяха цепнати отпред. При всяка крачка изпод плаща се виждаха извитите нагоре носове на остри червени ботуши. Вторият човек, млад, беше облечен като стареца. Само шапката му бе

плоска като тиганица, модерна, наметалото по-късо и вталено, ръкавите обикновени, брадичката заострена, къса и със засукани нагоре мустаци. Младият мъкнеше подире си секира с дълга дръжка.

И неочаквано Ерик си спомни учебника по история. Дрехите им бяха староруски, от епоха преди Петър Първи, ако не и по-ранна. И в дрехите имаше нещо странно — неподправеност, сякаш не бяха излезли от работилница за театрални костюми, а бяха ушити за всекидневно носене.

Актьорите тръгнаха към храстите, зад които стоеше Ерик, и той нямаше време къде да се скрие.

„Какво правите тук, младежо? — ей сега ще попита старецът, може би народен артист на републиката. — Подслушвате под прозореца на тоалетната нашия шеговит разговор ли?“ В смущението си Ерик сложи на главата си каската — трябваше да я сложи. Работата е там, че беше дошъл в почивния дом с пуловер и джинси. Само взе каската. И то случайно. Каската беше стара, лъскава, с гребен отгоре. Изхвърлена сега от униформата на пожарникарите. Беше я намерил заранта на тавана на пожарната команда, където го изпрати началникът да види дали там няма да се намери парче от маркуч. Каската му хареса, досвидя му да я остави на тавана, а да я носи, когато излизат с колите, не може — всички носят армейски, зелени.

И Ерик реши да я прибере у дома си, но не успя. И затова сега се разхождаше из почивния дом, размахвайки каската като кошничка за гъби. А сега, срещайки „артистите от киното“, несъзнателно я сложи на главата си за да убеди и себе си, че е тук не просто така, а по поръчение на ръководството. И в този си вид — с медна каска, сив пуловер и джинси — излезе иззад храстите.

От изненада, а и от блясъка на каската старецът се свлече, краката му се подкосиха, но вторият не се обърка, замахна със секирата, ала тя се уплете с дългата си дръжка в люляковия храст и младият момък започна да я дърпа, за да я измъкне, но в крайна сметка се оказа обезоръжен.

— Извинете — каза Ерик. — Аз сигурно ви изплаших. Извинете.

— Не си ни изплашил — отговори старецът, посъвзел се. Той се държеше с достойнство и когато уплахата от първия момент мина, отново придоби осанката на народен артист.

Младежът издърпа най-сетне секирата от храста и я опря до крака си. Помълчаха известно време. После Ерик запитва, за да поднови разговора:

— Какво снимате тук?

— Как?

— Какъв филм снимате?

Старецът и младият се спогледаха и не отговориха.

— Вие да не си помислихте нещо — каза Ерик. — Дошъл съм тук по служба. За проверка. Преглеждам инвентара, съоръженията, пожарогасителите. Няма как — служба. — И Ерик се усмихна малко подмилкващо се. Разговорът се получи много неприятен.

— Ясно — каза старецът. — Значи, ти не си тукашен?

— Не, от града съм — каза Ерик. — Тук работи леля ми. Шура, чистачката. Може би сте я видели?

— Говориш неразбрано — рече старецът. — А на царския син Иван какъв се падаш?

— На кого? — запитва Ерик.

— На царския син Иван, който целуна принцесата и ни доведе тук? Главния в тези места. Иван Юриевич.

— Имате пред вид Дегустатов — разбрал най-сетне шегата, се разсмя Ерик. — Някакъв не му се падам. Аз съм от съвсем друга, независима организация.

— Тогава защо се разхождаш из неговите владения? — подозрително запитва старецът.

— Аз имам право. Пожарникар съм.

— Тъй — рече старецът. — Виждам, че не се боиш от страшната сила и власт на Иван Юриевич.

— Не се боя — призна си Ерик и съвсем се развесели. — Много добре излиза. Сякаш не играете роли, а като истинско. И дрехите, кафтаните са прекрасни. И брадвичката. Като истинска.

— Какво? — обиди се младият. — Като истинска ли? Ей сега, като те цапна с нея истински, тогава ще разбереш как се хули славното бойно оръжие.

— Ех, ще ме скъсате от смях — едва можа да изговори Ерик. — Казаха ми, че снимате исторически филм. Но сега разбирам, че е комедия. Ще ме вземете ли при вас?

— Какво, да не би да си нямаш господар?

— Господар си имам — поддържайки играта, каза Ерик. — Той си има двайсет такива рицари като мен. Всички с бойни шлемове, със секири в ръце, наричат ги пожарникари, не се боим ние от нищо, видели и патили сме.

— Славна дружина — любезно каза дядо Ерьома.

— То се знае. На първо място сме в областта по пожарогасене.

— А как се казва твоят господар? — запита старецът Ерьома, сякаш се надяваше да срещне стар свой познат.

— Брандмайстер — изхитрува Ерик.

— Немец ли е?

— Думата е немска. А той е молдавец.

— Ами да — каза Ерьома. — Чувал съм за него. Достоен човек.

Младият стражник го погледна с уважение. Много знаеше старецът Ерьома.

— Ами Иван Юриевич не закача ли твоя господар? — зададе следващия си въпрос старецът, — не го ли безпокои с магьосническата си сила?

— Ех, че го каза — рече Ерик. И поясни: — Дори и да беше посмял, веднага ще се справят с него. Случи ли се нещо — ние веднага в съвета. Ще му отнемат почивното царство, ще го пратят да работи като теляк. Такъв вариант харесва ли ви?

— Не знам — сериозно отвърна старецът. — Не знам. Може да е за добро, а може и за зло. Нашата принцеса е годена за него. И ако той я изостави — срам и позор ще е. Но и като се ожени, добро не чакам.

— А кой играе принцесата? — запита Ерик. — Вягърничава ли е?

— Не бива да се говори така за принцесата, момче — отвърна старецът. — Тук всички ваши са вягърничави, полите им над коленете.

— А може ли да видя принцесата? — запита Ерик. — Или да почакам, докато започне кинонимането?

— Ние не сме неверници, които крият лицата на девойките. Гледай.

Като вървяха по ланшната шума и младите стръкчета на покаралата трева, старецът заведе Ерик до един прозорец, чието перденце беше спуснато, и почука по стъклото с кокалчето на пръста си.

Перденцето се отмести встрани и зад стъклото се показа неясно моминско лице.

— Отвори — каза старецът. — Трябва да ти кажа нещо.

Прозорецът се разтвори. В него девойката изглеждаше като старинен портрет в простичка рамка, от която неизказаната ѝ красота печелеше тройно.

Тя държеше в ръка огледало с дълга дръжка и по всичко личеше, че току-що бе разресвала дългите си златисти коси, не беше успяла дори да ги оплете в плитка и сега ги придържаше да не се разпилеят. Обкръжените от черни мигли очи горяха със зелен пламък и в тях се четеше въпрос — кой и защо ме безпокои мен, такава прекрасна? Кой е този непознат рицар със златен шлем?

Редно беше Ерик да се представи, да каже кой е, защо е толкова смел. Да каже, че цени киноизкуството и особено много обича филми с участието на същата тази кинозвезда, за която другите артисти се шегуват, че се била целувала с директора на почивния дом Дегустатов, наречен господар.

Но Ерик не можеше да си спомни нито един филм с участието на тази изумителна красавица. Но дори да беше гледал петнадесет филма с нейно участие, пак не би посмял да отвори уста. Ерик се влюби. От пръв поглед. За цял живот. И това чувство пролича от очите му и от странното пребледняване на лицето.

Царедворецът Ерьома, който наблюдаваше тази сцена и беше доволен от нейния край, защото той беше опитен хитрец, надживял три държави и много други придворни, каза:

— В сърцето ли те улучиха, момче?

Ерих кимна и преглътна слюнката си. Езикът му беше пресъхнал.

— Добре — каза старецът Ерьома. — И ето тази хубавица ще омъжим за Иван Юриевич.

Старецът очакваше изблик на негодувание, че ще започнат междуособици, които бяха добре дошли за него, но в отговор Ерик, сметнал тези думи за лоша шега, рязко се обърна и се дръпна настрана, защото разбра колко е голяма пропастта между него, обикновен пожарникар в град Велики Гусяр, и московската кинозвезда, на която се обаждат по телефона известните поети Евтушенко и Ошанин, за да ѝ прочетат новите, написани за нея

стихове и поеми. Между бъдещия задочник в педагогическия институт и тази красавица, редовно участваща на международния кинофестивал в Кан. А за Дегустатов Ерик дори не се сети.

Но Дегустатов, чул гласове, се втурна в стаята, дръпна от прозореца принцесата, която гледаше със симпатия стройния младеж с шлем, и ядосано извика:

— Ти какво правиш тук?

Чул гласа на директора, Ерик се обърна и с отпаднал глас каза:

— Проверявам противопожарните съоръжения. Трябва да съставя акт.

Блъсната от Дегустатов, принцесата заплака, не толкова от болка, колкото от обида, защото освен баща ѝ царя никой не смееше с пръст да докосне царската особа. За да не накърни гордостта си, старецът Ерьома каза:

— Не бива да постъпваш така, Иван Юриевич.

— Омръзнахте ми — изтърва се Дегустатов. — Ще ви предам в музея и край на всичко.

— Къде, къде? — заплашително запита старецът, все още недоволен от тона и постъпките на своя спасител.

— Не е важно — въздъхна Дегустатов, разбирайки, че нищо не може да им се обясни. Трябва да форсира работата с ковчежето и после да се отърве от цялата тази подозрителна компания.

— Господарю — докосвайки го по рамото, каза появилата се зад гърба на Дегустатов Анфиса. — Вие сте уморен. Вие сте тъжен. Да се махнем оттук.

— Аха — каза Дегустатов и видя леля Шура и Александра Евгениевна да бързат иззад храстите.

Леля Шура носеше врящия самовар, а Александра Евгениевна картонена кутия, в която имаше чашки, чинийки, пакетчета с вафли, захар на бучки, чаени лъжички и бонбони със сметанов пълнеж.

Те вървяха, широко усмихнати, и с целия си вид искаха да подчертаят гостоприемната си радост по повод пристигането на толкова скъпи гости.

— Ей сега ще пийнем чаец — с гальовен глас каза Александра Евгениевна.

— Подай ми го — каза Дегустатов, протягайки през прозореца ръце, за да поеме самовара.

— Не се безпокойте, Иван Юриевич — каза Александра Евгениевна, а леля Шура дори направи крачка назад, за да не даде самовара.

— Дай да ти помогна, лельо — каза Ерик, взе от ръцете ѝ самовара и без да слуша по-нататъшните разговори, се качи на верандата.

Александра Евгениевна извади от картонената кутия бяла покривка и умело застла с нея билиардната маса.

— Ей сега ще си попием чаец, ще постолим старите си кости — каза старецът Ерьома, като се изкачи на верандата след Ерик. — Колко години вече трошица не съм слагал в уста.

От коридора излезе, вече с кокошник на главата, принцеса Лсночка, съпроводена от княгиня Пустовойт. След тях се заточиха стражниците и слугите. Наобиколили билиардната маса, те гледаха жадно как леля Шура и Александра Евгениевна нареждат чашките и разопаковат пакетчетата с вафли. Старецът Ерьома взе дори една от обвивките, помачка я в ръцете си и каза за сведение на другите:

— Виждам съм такова нещо. Нарича се пергамент, докарват го от далечни страни. На него пишат книги.

Ерик не помагаше на жените. Стоеше с каската на глава, вторачил очи в принцесата. Тя се смущаваше и отместваше поглед.

— Огладняхте ли? — попита я леля Шура. — Толкова сте младичка, а вече сте поели скитнически живот.

— Езичниците водят скитнически живот — строго каза старецът Ерьома. — А ние вярваме в бога. Ние водим заседнал живот.

— Няма бог — каза Ерик.

— Ама ние къде сме попаднали? — ядосано рече княгиня Пустовойт. — По-добре отново в пещерата.

— Ще изкараме, ще изкараме някак си — подкрепи я младият стражник. — Както сме живели, така ще изкараме и сега. Ще чакаме друг юнак. Истински.

— А може да не са останали вече истински? — запита старецът Ерьома и погледна към Ерик с надежда. Старецът страдаше от лумбаго и беше съгласен на каквато и да е интрига, само и само да не се връща при влагата.

Ерик слушаше този поразителен разговор, толкова невероятен за устата на московски артисти, и в него се надигаха съмнения. А да не

говорим за леля Шура и Александра Евгениевна. Те стояха като вцепенени до масата, забравили, че трябва да наливат чая, и само мигаха на парцали.

Принцесата изслуша мнението на придворните и заплака.

— Не мога да се върна там — нареждаше тя. — Нима не ви е ясно? Сгодена съм. За Иван съм сгодена. И за мене няма връщане. Да не би да съм някоя уличница? Баща ми ще ме прокълне на оня свят.

Принцесата захлупи лице в кърпичката си. А Ерик размишляваше, че нито автобус, нито кинокамера, нито прожектори — нищо подобно не беше видял. Пък и кажете ми, колко време може да се ходи облечен в театрални костюми, без да ги свалиш?

— Остава ми само едно — продължаваше през сълзи принцесата, — да намеря по-стръмен бряг и от него да се хвърля в реката. А вие правете каквото искате. Свободни сте. Давам на всички ви свобода.

— Толкова е младичка, а как се съсипва — рече леля Шура, добра и състрадателна жена. — Сигурно им се е случила някаква неприятност на нашите мили другари.

— Ти чу ли, Шура, Иван Юриевич е обещал да се ожени за нея и я излъгал — каза Александра Евгениевна.

— Как е могъл? — възмути се леля Шура. — Че той си има жена, не са разведени, тя живее в Архангелск.

— Какво? — извика старецът Ерьома. — Жена ли, казваш?

— Чакайте, а той къде е? — запита Ерик, който не беше се оправил още с чувствата си, но гореше от желание най-напред да помогне на прекрасната девойка, а после с чувствата.

— Да, къде е той? — запита княгиня Пустовойт.

— Къде е той? — изкрещя старецът Ерьома. — Къде е този мошеник? Целува се с нея, а е женен!

Като се сблъскаха при тясната врата, всички се спуснаха обратно в дома. И останаха като гръмнати. Пред разтворената врата на стаята, където се пазеше сандъкът със зестрата на принцесата, лежеше завързан стражникът със запушена уста. Той бясно въртеше очи и се гърчеше като червей.

Стаята беше празна. Нито сандъкът, нито Дегустатов.

— Може би все отне е някъде тук? — попита леля Шура, която беше разбрала, че са ограбили гостите, и се безпокоеше за репутацията

на почивния дом.

— Дегустатов! — извика Ерик.

В отговор по асфалтираната алейка под прозореца изтрополиха копита, искрите изпод тях излетяха до върховете на боровете и един черен кон, размахал дълга опашка, препусна отведнъж към тъмнеещата гора. Дегустатов беше яхнал коня и стискаше подръка тежкото ковчеже, а зад него, обгърнала със загладените си ръце корема му, седеше Анфиса.

— Сдушили са се — каза стражникът.

— Дръжте крадеца! — извика княгиня Пустовойт, но мъдрият Ерьома тъжно отвърна:

— Не можеш ги стигна. Та това е Вятърко. Конят Вятърко. Нали е вълшебен. Никое животно на този свят не може го стигна.

— Значи, Иван е откраднал пръстена ми? — запита принцесата.

— Само той, никой друг. Конят Вятърко се подчинява само на притежателя на пръстена.

— Значи, той ме е обрал още докато спях, преди да ме целуне? — настояваше принцесата.

— Така е, Елена, така е — потвърди старецът. И тогава търпението на Ерик се изчерпи. Той застана на вратата и високо каза:

— Вие не сте никаква киногрупа. Разказвайте кои сте вие в същност и как се намерихте тук. И тогава ще вземем мерки.

— Така му се пада — каза Александра Евгениевна. — Отдавна мястото му е в затвора.

— Ние съвсем не се представяме за някакви си — отвърна старецът Ерьома. Не сме като вашия приятел Иван Юриевич.

— Не ни е приятел той — поправи го Ерик. — Но моля ви, на въпроса.

Ерик стана сериозен и съсредоточен като на пожар. Сякаш пред него се издигат пламъци, има опасност за живота, в ръцете му е стълбата и той трябва да я опре на многоетажното здание и да се изкачи нагоре, да спасява жени, старци и деца.

— Ами ето какво — каза старецът, преценил сериозния вид на момчето със златния шлем. — Ние сме родом от тридесетото царство, тридесетото господарство. Случи се така, че на рождения ден на принцеса Елена лошата магьосница, при това сродница на Анфиса, не получила покана. И тя се заклела да премахне нашата принцеса. Но

друга една магьосница, близка на нашия цар, царство му небесно, ѝ предсказала следното: „Елена Прекрасна няма да умре при навършване на пълнолетие, а ще заспи дълбок сън и ще бъде спасена от един рицар, който ще я обикне за цял живот, ще я целуне в стъкления ковчег и ще я събуди. Нея и всички придворни.“

— Спящата принцеса! — възкликна Александра Евгениевна.

— Същата — потвърди старецът Ерьома. — А ти откъде знаеш?

— Ами всичко това, което се е случило с вас, се е запазило в художествената литература.

— А също и в устното творчество — добави Ерик, като не отместваше поглед от спящата принцеса. „Лена — беззвучно шепнеха устните му. — Леночка.“ А принцесата, макар моментът да не беше подходящ, отвърна на погледа и наведе очи.

— За вас са написани много приказки — продължи Александра Евгениевна. — Заснет е филм. И дори мултипликационен, чуждестранен вариант. С джуджета.

— Не познаваме такива — рече старецът. — И така, заспахме ние, както беше заповядано в деня на пълнолетието на Леночка. Какво е ставало после — не помним. Пазеше ни драконът, за да не би някой чужд човек да се възползва от нашето безпомощно състояние. А после, види се, входът на пещерата е обрасъл, пътят за нея е изчезнал и драконът е умрял. Точно така и стана — събудихме се от присъствието на чужд човек в пещерата. Гледаме — непознат витяз със странни дрехи целува по устните нашата принцеса. Край, значи, на нашето затворничество и ще има сватба.

— Ами да — каза Александра Евгениевна, — като сега помня. После отпразнуват сватбата и край на приказката.

— Но това не е приказка — отвърна принцесата, смръщила носле. — Аз наистина през всичките тези години бях в кристален ковчег. Върху пухеник.

— И ние повярвахме, тръгнахме подир вашия Иван Юриевич. Той ни доведе тук, а какво стана после, вие знаете.

— А на нас той каза, че сте артисти.

— Какви, какви?

— Артисти.

— Не познаваме такива. Сбъркал е той.

— Маскирани — подсети ги Ерик. — Така ли се наричаха по-рано? Комедианти.

— Ами че за такова... за такова — старецът не можеше да намери думи и плю на пода от негодувание.

— Аз съм от чисто благородническо потекло — ядосано тупна с крачето си принцесата и погледна Ерик.

— За нас това няма значение — каза леля Шура, която досега мълчеше. — За нас е важно човекът да е добър, а не мошеник.

— Случва се и това — отвърна старецът Ерьома. — Но все пак е принцеса.

— Принцеса — въздъхна Александра Евгениевна. — Хората летят на Луната, спасяват реките от вредната химия, гледат телевизор и изведнъж, на ти тебе — принцеса...

— Добре, после ще се оправяме — каза Ерик. — Трябва да се помогне.

— Не — обади се старецът Ерьома. — С нищо не може да се помогне. Вятърко не ще догониш. Те сега са пристигнали вече в друго царство.

— До друго царство не се стига лесно — отговори Ерик усмихнат. — Пък и с кон той не може да мине през граница.

— Стража ли пази? — запита с надежда Ерьома.

— Граничари — отговори Ерик. — Да идем да позвъним в града.

— Ще звъни с камбаните — обясни старецът на другите. — Народа ще вдигне.

— Не — възрази Ерик. — Ще позвъня на началника си. Може би ще измислим нещо. Аз имам една идея.

— На Брандмайстер ли? На немца? — запита старецът Ерьома.

Добра памет имаше той.

— Точно на него.

— А защо на него? — учуди се леля Шура. — В милицията трябва да позвъниш.

— В милицията няма да ми повярват. Да не би да им разкажа по телефона приказката за спящата принцеса? Другари, да им кажа, в приказката възникнаха някои усложнения, така ли?

— Ами на началника си?

— На него знам какво да му кажа.

Ерик остави във второто крило принцесата разплакана, нареди на стражниците никого да не пускат, ако някой се опита — да удрят със секирите. Прикрепи към тях в помощ и Александра Евгениевна. Й забърза към главния корпус. Подир него тръгнаха леля Шура и старецът Ерьома.

Свечеряваше се. Небето стана гъстосиньо, сенките придобиха златиста отсянка, а въздухът беше удивително прозрачен, от много километри се чуваха свирките на далечните влакове.

— Знам за къде е препуснал — каза Ерик. — Към жп гарата в Далний брод.

— Твърде е възможно — потвърди леля Шура.

— Но не се знае кога ще има влак — продължи Ерик. — Не всеки влак спира в Далний брод. Картата му е бита.

— А може пък да е препуснал към летището?

— Самолетът за Вологда излетя сутринта. Видях го. А днес от Архангелск самолет няма.

Старецът Ерьома не се намесваше в този бърз разговор, а железния път си представяше като изгладен, лъскав, с дълбоки колени и за него той бе признак за огромното богатство и силата на тези хора. Енергичността на момчето с шлема му харесваше, вдъхваше му надежда. Надеждата му беше и в Брандмайстър. Опозоряването, оскърбяването на царския род, макар и измрял преди много стотици години, беше по-лошо от потеря.

В стаята за дежурните имаше черен чешки телефон. Ерик вдигна слушалката, каза: „Града, ако обичате“, а Ерьома приседна на дивана. На стената бяха окачени листове с букви. Но в почетния кът нямаше икони. Вместо тях беше закрепена с кабари картинка: „Мийте си ръцете преди ядене.“ На нея беше изрисувана страшна муха — досега старецът не беше виждал толкова големи. Той зажумя.

— Градът ли е? — запита Ерик. — Дайте ми нула едно. Нула едно, казвам.

Загубил навик да върви, старецът се беше изморил, протегна краката си с червените ботушки, разпротря по гърдите бялата си брада и задряма. А през това време Ерик се свърза с пожарната команда и каза на дежурния:

— Аз съм, Ерик Тимашин. Позна ли ме? Докладвам, има пожар в почивния дом на осми километър. Една кола ще бъде достатъчно.

Изпрати от малките. Тя развива по-голяма скорост.

— Ще си изпатиш от началника ти — каза леля Шура.

— Нищо, ще се оправим. Те ще ме разберат. При нас в пожарната команда хуманността е преди всичко, а за бензина ще ми удържат от заплатата. След десет минути са тук.

Старецът се размърда на дивана, примигна няколко пъти и запита:

— Княз Брандмайстер ще дойде ли при нас?

— Не — отвърна Ерик. — Ще дойдат неговите славни отрядници. Да идем при другите да ги предупредим. Иначе, току виж, се уплашили, нали не са свикнали.

При второто крило завариха суматоха, хората тичаха нагоре-надолу. Княгиня Пустовойт се затича към тях, като размахваше ръкавите на сарафана си и нареждаше:

— Принцесата сложи край на живота си! Не можа да понесе позора!

— Че какъв позор има тук? — извика Ерик.

Каската на главата му стана тежка, а в краката си почувствува слабост.

— Не се тревожете, другари — обади се от прозорче то Александра Евгениевна. — Дадох ѝ да пийне валерия нови капки. Леночка само ни заплаши, че ще се обеси, свали си коланчето, изтича в стаята си, но не знаеше за какво да го върже.

— Все едно, ще се обеса. Или ще се удавя — заяви принцесата, измъквайки разрешената си глава изпод ръцете на Александра Евгениевна. — По-добре да умра, отколкото да се опозоря. Сега ще намажат портата с катран. — И в този момент тя видя огорченото лице на Ерик и добави, като го гледеше втренчено: — Защото аз съм опозорена, на никого не съм нужна.

— Не е вярно, на всички ни сте нужна! — извика Ерик, имайки пред вид лично себе си, и принцесата правилно го разбра, а Александра Евгениевна, замислена за бъдещето, каза:

— Страшно разглезено момиче. В училище ще се измъчат с нея.

Ерик не беше съгласен с нейното мнение, но си премълча.

— След малко тук ще пристигне дружината на княз Брандмайстер — съобщи старецът Ерьома с твърд глас. После се обърна към Ерик и попита: — А ще вземеш ли и нашите стрелци?

— Не, ще се оправим сами — отвърна Ерик. — Ако вие искате, можете да дойдете с нас.

— Следете за охраната! — строго нареди старецът на стрелците. — А ще има ли карета?

— Карета ще има — рече Ерик — червена на цвят, Искам да ви предупредя, другари, че колата може да ви се стори...

В същия момент по гората проехтя страшен вой на сирена и като свиреше при завоите и скърцаше със спирачките, на територията на почивния дом нахълта червена пожарна кола със стълба отгоре на каросерията, с осем пожарникари със зелени каски и брезентови дрехи.

Нервите на хората от древността не издържаха. Стрелците се захлупиха на земята, старецът стисна очи и хукна към люляковите храсти, принцесата обви с тънките си ръчички обемистата талия на Александра Евгениевна и изпадна в истеричен припадък.

Колата спря. Пожарникарите скочиха на земята и се приготвиха да размотават маркуча, сержантът като куршум изскочи от кабината и позна своя подчинен по бляскащата каска.

— Какво има? — настоятелно запита той. — Къде е огнището на пожара?

— Здравейте, Синицин — каза Ерик с решително спокойствие. — Вие вярвате ли ми?

— Вярвам ви — също така решително отвърна сержантът, защото и двамата бяха при изпълнение на службените си задължения.

— Бензина ще платя, а за лъжливото повикване ще си понеса заслуженото наказание — каза Ерик. — Ето виждате тук тези хора. Те случайно са попаднали в дома, не по свое желание. И са станали жертва на злостна измама. Директорът на почивния дом Дегустатов ги е обрал. И избяга с кон заедно със своята съучастница, като отнесе скъпоценности от историческо значение.

— Познавам Дегустатов — каза сержантът. — Срещал съм го в градския съвет. Нарушава противопожарните наредби.

— Същият — потвърди Ерик. — Трябва да се настигне Дегустатов и да се вземат откраднатите вещи.

— Зестрата ми — хлипайки, каза принцесата.

— Охо! — възкликнаха пожарникарите, забелязали тази приказна красота.

— Да, зестрата на тази девойка — каза Ерик.

— Ще помогнем — в един глас казаха пожарникарите и без да дочакат какво ще каже сержантът, скочиха обратно в червената кола.

Сержантът все още се двоумеше.

— Помогни ни, княже Брандмайстер — примоли се старецът Еръома.

— Помогнете, добри витязино — каза принцесата. И обръщайки се към придворните, добави: — На колене! В нозете на нашия благодетел!

— Ама какво правите, какво правите, другари — извика сержантът. — Наш дълг е да помагаме на хората, ние не отказваме да...

После с енергичен глас даде команда:

— По местата си! Пали мотора!... В коя посока избяга злосторникът?

— Към гара Далний брод — отговори Ерик. — Няма къде другаде.

Стареца Еръома настаниха в кабината. Ерик скочи на стъпалото — и пожарната кола подкара със страшен рев. А принцесата, загледана подир колата, каза на Александра Евгениевна, с която вече беше свикнала:

— А шлемът на Ерик е най-красив.

— Млада си ти още — отвърна Александра Евгениевна. — Предстои ти да се учиш.

— Аз съм вече пълнолетна — възрази „принцесата“. — А ние принцесите няма какво да учим. Ние и без друго всичко знаем.

... Конят Вятърко вече половин час с приказна бързина препускаше по почти безлюдния горски път, като чаткаше с копита, изпод които от асфалта изскачаха искри. Ръката на Дегустатов изтръпна и се наложи да премести ковчето от другата страна. Клоните на дърветата го шибаха по лицето и от липса на навик краката му изскачаха от стремената, а конят се сърдеше и извърнал глава, мърмореше:

— Като не умееш да яздиш, да не се беше качвал. Ще ми съсипеш гърба.

— Мълчи, говедо — отговаряше му Анфиса, която се притискаше към гърба на Дегустатов, обгърнала с ръце кръглия му гладък корем. — Животното трябва да се подчинява на заповедите.

— Всяко нещо има край — мърмореше конят и далакът му хълцукаше. — Скоро търпението ми ще свърши.

На края Дегустатов разбра, че няма повече сили да язди коня и да държи ковчежето.

— Тпру — каза той, видял една полянка и купа сено. — Почивка.

Скочи трмаво от коня на тревата, направи две неуверени крачки, без да оставя скъпоценното сандъче, и се строполи край купата. Анфиса също слезе и се изтегна до него. Конят Вятерко мълчаливо прибра с бърните си снопче сено и го захрупа.

От време на време раздвижваше копринено мекия си гръб и размахваше опашка, за да прогони комарите.

— Ама че работа — каза той. — Да те е срам да гледаш хората в очите.

— Един път да стигнем до гарата — каза най-сетне Дегустатов. — Там ще се качим на влака. И ще ни видят гърба.

— В друго царство ли ще идем? — запита Анфиса.

— В друго царство не може. Нямаме виза. В Москва ще се настаним. Там живее един мой братовчед. Дяволите да го вземат, този сандък много тежи, иде ми да го захвърля.

— Само така говориш, няма да го хвърлиш — рече Анфиса, която беше практична жена и вече беше изпратила в гроба двама мъже, но Дегустатов, разбира се, не знаеше това. — Сега това ще е зестрата ми. Макар че аз съм хубава и без зестра.

— Ще видим — каза Дегустатов. — Да бяхме го отворили и да пръснем имането по джобовете.

— Не може да се отвори — обясни Анфиса. — Ключът е у княгиня Пустовойт, тя го държи. Нямаше време да го взема.

— Ама че се забърках и аз — рече Дегустатов. — Но, да си признаем, положението беше безизходно. Беше безсмислено да се ожена за нея. Така или иначе щях да бъда подведен под съд за морално разложение. Но както и да е, време е да сменя професията си. Кажете ми, Анфиса, какви перспективи може да има един директор на провинциален почивен дом?

— Никакви — изказа съгласието си Анфиса, която по-рано не беше и чувала нито за почивен дом, нито за перспективи. — Да препускаме нататък. Че, току виж, ни преследват.

Дегустатов го мързеше да стане.

— Какво ти преследване? С какво ще ни настигнат?

— Мене никой не може ме настигна — обади се със сдържана гордост конят Вятърко. — Аз съм по-бърз от вятъра. — Врътна едрата си красива глава и добави: — Разбира се, ако конникът е подходящ, а не дръвник като тебе.

— Я да не обиждаш Ваня — намеси се Анфиса. — Нас двамата вече нищо не може да ни раздели. Нали така, Ваня?

— Така е — каза Дегустатов и погали Анфиса по гърба. — Ние с теб такива неща ще развъртим — акъла им ще вземем. Ще купим къща в Переделкино, ще даваме стаи под наем...

— Чуваш ли — каза Анфиса на коня. — А с теб ще докарваме с бъчва вода.

— В цирка ще го дадем, много пари ще вземем.

Някъде далеч се чу вой на сирена.

— Какво е това? — наострил уши, запита конят.

— Това ли? — запита Дегустатов, като се изправи на крака и взе сандъка. — Идва кола.

— Потеря?

— Може само да минава оттук.

Но въпреки тези успокоителни думи Дегустатов се метна на седлото, а Анфиса, дошла по-близо, протегна ръце, за да ѝ помогне да се качи.

От коня пътят се виждаше надалеч и когато от гората с вой изскочи пожарната кола и се засили надолу по хълма, когато от кабината започна да маха с ръце старецът Ерьома, познал коня Вятърко, Дегустатов беше обзет от ужас и отчаяние. Не беше очаквал такава съобразителност от страна на пожарникаря. Смяташе, че неговите врагове ще позвънят по телефона на милицията, а там ще си помислят, че това е някаква лоша шега, и по такъв начин ще закъснеят с преследването.

— Препускай! — извика той на Вятърко, забравил приятелката си.

— Ами аз какво ще правя? — закрещя Анфиса, усетила опасността. Цял живот тя беше изоставяла други, но никой досега не се беше осмелил да изостави нея. — Нали ти помагах, удрях стрелеца по главата с обувката си! Нали те окуражавах!

— Препускай! — крещеше Дегустатов на Вятерко, без да обръща внимание на жената.

Вятерко пристъпи с копитата и каза с въздишка:

— Все пак е неудобно, Иван Юриевич. Жена да оставим.

— Боливар не може да откара двама — отвърна му Дегустатов с фраза от забравен чуждестранен разказ и пришпори жребеца с токове.

— Ех, няма как, проклета служба! — изруга конят и препусна нататък по пътя.

Сандъчето пречеше, удряше го в хълбока, а отзад по младата трева тичаше чернокоса жена от шамаханска националност и проклинаше измамника със страшни древни заклинания, от които дори конят потреперваше. Но Дегустатов не ги чуваше. Той препускаше към гара Далний брод и само повтаряше:

— Няма да ни хванат! Не ще се оставим да ни хванат живи.

Усетил, че потерята ги настига, Вятерко премина в кариер. Под могъщите му копита асфалтът се огъваше и пропукваше.

А пожарната кола се носеше подире им, сякаш гореше родилен дом. Сирената виеше, камбаната звънтеше, а пожарникарите се бяха надигнали от седалките и препираха шофьора.

— Виж го ти какъв развратник — строго каза сержантът, — захвърлил жената, съучастницата си. Него нищо не го интересува.

— Нали и аз туй казвах — отвърна Ерик.

— Нищо няма да ѝ стане — рече старецът Ерьома. — Страшно подла натура. Да не бяха роднинските връзки, нямаше да я пуснем да припари до принцесата. Твърде е възможно тя да е сложила незабелязано на Елена отровната ябълка.

Скоро фигурата на Анфиса вече се виждаше в далечината, но конят, макар и вълшебен, започна постепенно да изостава, та нали колата имаше повече от сто конски сили — дори и Вятерко не можеше да се мери с нея.

Напред зад брезите се показа кулата на помпената станция, от двете страни на пътя се занизаха картофени полета с поръждавели ланшни стебла и къщурките на предградиято. Хората изскачаха в

градинките отпред и гледаха смаяни как един пълен мъж на красив вран кон препуска пред пожарна кола и се разделяха на две групи запалянковци — едни искаха да победи конникът, а други бяха за пожарната кола.

Точно на перона, където току-що по разписание беше пристигнал влакът, нещо, което рядко се случва, и щеше да стои само три минути, колата настигна коня, но подчинявайки се на заповедта на Дегустатов, конят скочи на площадката и препусна право към железопътната каса, подплашвайки спокойните пътници.

Пожарната кола спря до перона, а пожарникарите започнаха да скачат от нея още в движение и да се пръскаат във верига, за да не може крадецът да се скрие някъде. Но и Дегустатов вече разбра, че няма време да купува билет.

— Стой! — извика той на коня, който в миг се закова на място. Толкова рязко спря хитреца му, че Дегустатов полетя през главата му и се затъркаля по мръсната дървена площадка. Но продължаваше да стиска сандъчето.

Докато се изправи на крака, загуби секунди, а тези секунди бяха достатъчни за високия младеж с бляскащата медна пожарникарска каска и с джинси, пръв скочил от колата, да се изпречи пред Дегустатов и да му прегради пътя към вратата на вагона.

Дегустатов имаше ужасен вид. Той беше загубил самообладание и изкрещя, като изплаши пътниците и накара милиционера, който се приближаваше към местопроизшествието със свирка на уста, да се стъписа:

— Бързо вълшебния меч!

Вятърко тръсна глава, не искаше да се подчини, но нямаше как. Наистина все пак прибягна до хитрост, която може би дори беше решаваща за добрия изход. Той сложи вълшебния меч в тази ръка на Дегустатов, с която той стискаше под мишница заветното сандъче със зестрата. И сандъкът падна.

В същия момент влакът потегли. Дегустатов замахна неумело с тежкия меч, като едновременно се мъчеше да вдигне сандъчето и да скочи във влака.

— Дръпни се, ще те убие! — извика старецът на Ерик. — Вълшебният меч сам се насочва!

Но Ерик не обърна никакво внимание и се хвърли към Дегустатов. А той нямаше вече кога да скочи във влака и замахна с меча към Ерик. Хищният остър връх на меча се насочи право към сърцето на пожарникаря. Но в този момент сержантът и помощниците му, успели да размотаят маркуча, насочиха в Дегустатов силна струя студена вода. Неуспял все пак да достигне до сърцето на Ерик, мечът падна от ръката на директора, удари се в сандъчето и го разполови на две...

Когато пътуваха обратно към почивния дом, Дегустатов седеше кротко, оправдаваше се и стоварваше вината върху Анфиса. Конят Вятърко тичаше в тръс редом с пожарната кола, поглеждаше вътре в нея и се правеше, че не чува пожарникарите, когато хвалеха неговото телосложение и цвят.

Ерик нареди на свободната пейка зестрата от сандъка. В него имаше два чаршафа от тънко холандско платно, нощница от истинска китайска коприна, стъклена чаша, която, както обясни Ерьома, в приказното древно царство била нещо много скъпо. И разни други неща, имащи значение само за музея, на времето си необходими ми на царските принцеси след омъжването им.

Когато млъкваше за малко със своите оправдания. Дегустатов гледаше тези неща с омраза, защото излизаше, че всичко е било съвсем напразно.

На връщане взеха в колата и Анфиса. Тя седеше край пътя оклюмана. Щом се намери в колата, веднага започна да упреква Дегустатов и двамата жестоко се скараха. А конят цвилеше високо, поглеждаше вътре и пожарникарите казваха:

— Жребец, а всичко разбира.

Докато стигнат до почивния дом, пожарникарите вече знаеха цялата история от самото начало и разпитваха много за древния живот и ако старецът Ерьома забравеше или не знаеше нещо, конят Вятърко му се притичваше на помощ — много неща беше преживял.

С продължително изсвирване колата влезе в територията на почивния дом.

— Хей, има ли живи хора тук? — високо запита конят Вятърко, изпреварил колата, за да съобщи пръв приятната новина. — Излизайте! Победихме!

Срещата беше радостна и весела.

После пиха чай, решаваха някои въпроси за в бъдеще. А принцесата попита стареца Ерьома:

— Сега ще мога ли да се омъжа за Ерик?

Ерик се изчерви, а Александра Евгениевна каза строго:

— Без глупости, Леночка. Рано ти е още да мислиш за тези неща.

— Тук си имат строги обичаи — рече старецът Ерьома. — Ще трябва най-напред да се научиш да четеш и смяташ.

Вратата се отвори, влезе директорът на музея заедно с няколко изследователи от областта.

— Къде са тук пришълците от миналото? — запита директорът.

---

[1] Даждие — данък, рус. (остар.) Б.р. ↑

[2] Кокошник — старинен женски накит за глава във вид на диадема. Б.пр. ↑

Издание:

Кир Буличов. Гуслярски истории

Фантастични разкази

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1982

Библиотека „Галактика“, №32

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Съставител: Агоп Мелконян

Рецензент: Гергана Калчева-Донева

Преводач: Донка Станкова

Редактор: Каталина Събева

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Жулиета Койчева

Съветска, I издание

Дадена за печат на 24.XI.1981 г. Подписана за печат на 19.I.1982

г.

Излязла от печат на 19.II.1982 г. Формат 70/100/32 Изд. №1530

Печ. коли 14. Изд. коли 9,07. УИК 8,63. Цена 1.50 лв

Страници: 224. ЕКП 95363; 21331 5517–62–82

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

C-32

© Донка Станкова, преводач, 1982

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунка на корицата 1982

c/o Jusautor, Sofia

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.